

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Materiał opracowany przez Fundację Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju

Brama Beskidu Lokalna Grupa Działania

Kraków, 2021

Raport opracowany w ramach projektu „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” realizowanego przez Federację LGD Małopolska.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania.

1. Z przeprowadzonej analizy danych pozyskanych z BDL za lata 2015-2020, a także danych wynikających z analizy realizacji planu rzeczowego i finansowego przedsięwzięć zapisanych w LSR stwierdzono, iż nastąpiły korzystne zmiany w każdym z problemowych obszarów. Potwierdziły to także badania metodą wywiadu pogłębionego (IDI) przeprowadzone w biurze LGD oraz badania fokusowe (FGI) z przedstawicielami zarządu i rady programowej LGD, a także badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców i beneficjentów działań LGD Brama Beskidu. Trudno jednak precyzyjnie określić, czy zmiany te nastąpiły wyłącznie pod wpływem działalności LGD Brama Beskidu, bo przecież na obszarze działa wiele organizacji pozarządowych, trzy samorządy lokalne, liczni przedsiębiorcy i aktywni mieszkańcy, którzy poprzez różnego rodzaju przedsięwzięcia mają wpływ na jakość życia ogółu społeczności i turystów wizytujących ten obszar. Niemniej, przedsięwzięcia zrealizowane w ramach obu celów ogólnych (i celów szczegółowych) zapewne miały też pozytywny wpływ na osiągnięcie założonych celów ogólnych LSR– mimo, iż osiąganie zakładanych wskaźników rzeczowych nie było równomierne w czasie z uwagi na pandemię CoViD-19.
2. Wpływ działalności LGD na kapitał społeczny obszaru Brama Beskidu jest nie do przecenienia. Świadczą o tym zarówno wyniki badań związane z uczestnictwem mieszkańców i przedsiębiorców w działaniach edukacyjnych, imprezach i festynach (cyklicznych i okazjonalnych) organizowanych przez LGD. Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii jakości kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, występowanie z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Potwierdziły to zarówno wyniki badań mające na celu ocenę działań rzeczowych w ramach LSR, ale także badania IDI przeprowadzone w biurze LGD, badania FGI z przedstawicielami zarządu i rady programowej, oraz badania ankietowe mieszkańców i beneficjentów LGD. Mieszkańcy zauważają pozytywne zmiany m.in. w relacjach między sobą i podejmowanie takich inicjatyw, które mają służyć grupom defaworyzowanym np. seniorom.
3. Analizując dane dotyczące liczby i zakresu naborów wniosków aplikacyjnych, stwierdziliśmy, iż największym zainteresowaniem cieszyły się nabory wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej oraz rozwój już istniejących przedsiębiorstw, a także przedsięwzięcia związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Potwierdziły to badania IDI przeprowadzone w biurze LGD, a także badania ankietowe mieszkańców

i przedsiębiorców. Mimo pandemii wyznaczone w LSR wskaźniki dla zakontraktowanych przedsięwzięć zostały osiągnięte, aczkolwiek w niektórych przypadkach z opóźnieniem.

4. Z badań wynika, iż w kolejnej LSR należy także wziąć pod uwagę przedsiębiorczość, przeznaczając określone środki na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw, mają one bowiem wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, wyzwalanie inicjatyw indywidualnych i społecznych, budowanie dobrych relacji osobistych i biznesowych, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych, a w rezultacie na rozwój lokalny.
5. Turystyka – jak zauważono w LSR – ma kluczowe znaczenie dla obszaru LGD Brama Beskidu. Na obszarze analizowanej LGD Brama Beskidu istnieje bogactwo walorów środowiska naturalnego, miejsca widokowe, liczne szlaki górskie, rowerowe, konne, szlaki turystyki wodnej na Popradzie i Dunajcu. Ważnymi elementami składającymi się na szeroko pojmowaną turystykę są nie tylko wymienione tu walory, ale także infrastruktura turystyczna na szlakach, baza noclegowa i dostępność komunikacyjna. Z całą pewnością infrastruktura turystyczna, w tym baza noclegowa i gastronomiczna ma wpływ na atrakcyjność obszaru LGD Brama Beskidu, którego walory turystyczne są nie do przecenienia. Na obszarze LGD może być i jest realizowany każdy rodzaj turystyki. Potwierdziły to zebrane dane statystyczne oraz badania IDI. W analizowanym okresie na rozwój działalności turystycznej i jej infrastruktury zapewne miała wpływ pandemia CoViD-19 i wprowadzone w związku z tym ograniczenia w ruchu turystycznym. Mimo to, zapisane w LSR przedsięwzięcia związane z turystyką i zaplanowane wskaźniki zostały w znakomitej większości osiągnięte. W przyszłej LSR należałoby zaplanować środki na doskonalenie i rozwój infrastruktury turystycznej, w tym hotelarskiej.
6. Analizując dane statystyczne dotyczące poziomu bezrobocia w okresie 2016-2020 na obszarze LGD Brama Beskidu stwierdzono, iż poziom bezrobocia ogółem w dwu gminach wchodzących w skład LGD obniżył się, natomiast w jednej gminie nieznacznie wzrósł (o 0,7% w porównaniu z rokiem 2015). Wzrost bezrobocia poza wykluczeniem z lokalnego rynku pracy, wiąże się także ze skalą migracji ludności w poszukiwaniu pracy. W analizowanym okresie wskaźnik migracji na obszarze LGD Brama Beskidu wzrósł np. w gminie Łącko w 2020 roku do poziomu -87 (w 2016 miał on wartość 0). W gminie Stary Sącz przez cały okres wskaźnik ten był dodatni, by w 2020 nagle osiągnąć wartość ujemną (-28).
7. W odniesieniu do analizowanej LGD, innowacyjność projektów, dla których składane były wnioski aplikacyjne o wsparcie finansowe, określana była w oparciu o ustalone wcześniej kryteria określające cechy innowacyjności. Dla rady programowej był to niejednokrotnie problem z jednoznaczną oceną, czy dany projekt ma rzeczywiście cechy innowacyjności. Przykładem może być projekt, którego innowacyjność polegała na komplementarności podejmowanych działań promocji obszaru oraz zastosowaniu nowoczesnych technik

marketingowych do prezentacji dorobku artystycznego i kulturowego. Zalecane kryteria innowacyjności zostały jednak ustalone jako uniwersalne dla wszystkich regionów, tymczasem zarówno z teorii jak i praktyki wynika, że ten sam projekt może być w jednym regionie postrzegany jako innowacyjny, charakteryzujący się cechami nowości, a w innym jako znany (nieinnowacyjny). Stąd pojawiające się różnice ocen innowacyjności między radą programową a Urzędem Marszałkowskim. Badania IDI i FGI wykazały, iż w takich przypadkach UM – mimo pierwotnie stawianych zastrzeżeń odnośnie stopnia innowacyjności danego projektu – po wyjaśnieniach rady programowej akceptował decyzję rady.

8. Przeprowadzone badania wykazały, że LGD Brama Beskidu uczestniczyła wraz z czterema innymi LGD w realizacji jednego projektu współpracy pn. „Nasze lokalne dziedzictwo – poznaj, szanuj, rozwijaj”, wykorzystującego walory przyrodnicze, turystyczne, kulturowe, produkty lokalne uczestniczących w nim LGD. W projekcie zaangażowane były m.in. grupy defaworyzowane, a jego realizacja przyniosła korzyści w postaci wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego, rozwoju lokalnego i turystyki. Projekt polegał na organizacji promocji na obszarze każdej LGD w postaci festiwali przedsięwzięć reprezentujących poszczególne LGD. Zaplanowane w projekcie działania przyczyniły się do promocji i wzajemnego przenikania się dorobku kulturowego, ludowego i tradycji uczestniczących w nim twórców z poszczególnych LGD.
9. Jak wskazują wyniki badań organizacja pracy biura LGD jest oceniana bardzo dobrze. Pracownicy biura są kompetentni, mają wiedzę i doświadczenie oraz potrafią w pełni wykorzystać swe kompetencje do właściwej organizacji pracy, współpracy z zarządem i radą programową, oraz w procesie informacji i doradztwa prowadzonego dla beneficjentów. Uczestniczyli oni w wielu szkoleniach, których tematyka poszerzała ich wiedzę, doskonaliła umiejętności poprzez zajęcia warsztatowe, uczyła współpracy w ramach projektów i współdziałania z klientami.
10. Działalność biura LGD w jego pięciu podstawowych funkcjach była bardzo dobra i można określić ją jako sprawna organizacja pracy biura, wysoka kompetencyjność w działaniu z uwagi na ustawiczne szkolenia poszerzające wiedzę i umiejętności; sprawność w realizacji planu komunikacji; sprawność i skuteczność w organizacji i przeprowadzania naboru wniosków; kompetencja w prowadzeniu działalności informacyjnej i doradczej.
11. Oceny procesu wdrażania dokonano w oparciu o materiały pozyskane z LGD Brama Beskidu, badania IDI z pracownikami biura, badania FGI z przedstawicielami zarządu i rady oraz dwa badania ankietowe – z mieszkańcami gmin wchodzących w skład LGD Brama Beskidu i beneficjentów wsparcia ich projektów za pośrednictwem LGD.

12. Analiza wykazała, iż proces wdrażania LSR przebiegał bez problemów. Określone w LSR cele i przedsięwzięcia w miarę upływu czasu wdrażania nie ulegały dezaktualizacji, a więc zostały zdefiniowane poprawnie. Występowały niewielkie problemy z projektami kierowanymi do grup defaworyzowanych – w przyszłości należałoby skupić większą uwagę na tych grupach i bardziej precyzyjnie zidentyfikować ich potrzeby. Ponadto w trakcie wdrażania LSR zmieniały się potrzeby grup docelowych z uwagi na zmiany w otoczeniu, np. na rynku pracy przez pojawienie się grupy osób zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy z uwagi na pandemię (ale tego problemu nie można było przewidzieć na etapie budowy LSR).
13. Analiza realizacji planu rzeczowego i finansowego LSR nie budzi zastrzeżeń. Poziom osiągnięcia wskaźników rzeczowych i finansowych przez LGD Brama Beskidu zbliża ją do realizacji zaplanowanych w LSR celów. Badania IDI i FGI oraz badania ankietowe wskazują, iż realizacja tych celów i przedsięwzięć zapewne wpłynęła na rozwój obszaru LGD, ale wielkość tego wpływu jest trudna do określenia, ponieważ poza LGD wpływ na rozwój obszaru miały także inne organizacje NGOs, samorządy lokalne i sami mieszkańcy działający indywidualnie dla siebie i swej rodziny, a pośrednio dla dobra ogółu.
14. Jak wykazały badania ankietowe przeprowadzone z mieszkańcami i badania FGI, których uczestnikiem byli przedstawiciele zarządu i rady programowej, LGD Brama Beskidu jest organizacją rozpoznawalną i identyfikowaną obecnie jako organizacja wspomagająca rozwój lokalny. A jeszcze kilka lat temu poziom rozpoznawalności był mały. LGD nie jest już postrzegane jako „instytucja czy agencja rozdająca pieniądze, lecz jako jedna z organizacji wpływających realnie na rozwój lokalny”. Jak wykazały badania, jest to zasługa całego zespołu – biura, rady programowej, zarządu. Swoją rolę w rozpoznawalności LGD mają także beneficjenci jej działań. Świadczy o tym chociażby znacznie większa niż w poprzednim okresie programowania liczba składanych wniosków aplikacyjnych o wsparcie przedsięwzięć.
15. Wartością dodaną wdrażania LSR przez LGD Brama Beskidu jest znacznie większa aktywność społeczna, np. większy udział beneficjentów w procesie budowy LSR (wykazały to badania ankietowe), a więc przejmujących odpowiedzialność za rozwój lokalny. Wartością dodaną jest także dobrze układająca się współpraca trójsektorowa, która przynosi wymierne efekty w rozwoju lokalnym, buduje porozumienie i wzmacnia współdziałanie, umacnia więzi społeczne w lokalnym środowisku.

4. Spis treści.

Spis treści

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA.	3
4. SPIS TREŚCI.....	7
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI.....	9
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA.....	14
METODY I TECHNIKI BADAWCZE	14
UZASADNIENIE WYKORZYSTANIA POSZCZEGÓLNYCH TECHNIK BADAWCZYCH	15
WIELKOŚCI I STRUKTURA PRÓBY	16
HARMONOGRAM REALIZACJI BADANIA.....	17
PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA REALIZACJI ZLECENIA	18
5. OPIS WYNIKÓW BADAŃ WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ.....	20
5.1. OBSZAR OBJĘTY STRATEGIĄ ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ ORAZ JEJ PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA	21
5.2. RZECZOWY I FINANSOWY POSTĘP W REALIZACJI LSR	34
5.3. PROJEKTY WSPÓŁPRACY.....	46
5.4. DZIAŁANIA POZA RLKS	48
5.5. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	53
ORGANIZACJA PRACY BIURA LGD	53
SZKOLENIA PRACOWNIKÓW I CZŁONKÓW ORGANÓW STATUTOWYCH LGD.....	54
REALIZACJA DORADZTWA PRZEZ BIURO LGD	67
5.6. ZMIANY NA OBSZARZE OBJĘTYM LSR W OCENIE CZŁONKÓW LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI	75
6. ODPOWIEDŹ NA WSZYSTKIE PYTANIA BADAWCZE.....	85
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	85
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	86
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	87
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	87
6.5. GRUPY DEWAFORYZOWANE.....	88
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	89
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY.....	90
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	90
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	91
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER.....	92
7. PODSUMOWANIE. WNIOSKI I REKOMENDACJE.	93
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW.	99
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.....	101

ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW OBSZARU BRAMA BESKIDU LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA.....	101
ANKIETA DLA BENEFICJENTÓW BRAMA BESKIDU LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA	105

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

W odpowiedzi na przesłane drogą mailową dnia 17 maja 2021 roku zapytanie ofertowe dotyczące realizacji badań ewaluacyjnych małopolskich lokalnych strategii rozwoju, Fundacja Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, NIP 5130234526 z siedzibą w 32-087 Pękowice, ul. Ojcowska 15/1 (gm. Zielonki) przedstawiła ofertę zgodną z wskazanymi w zapytaniu wytycznymi. W ramach zlecenia Fundacja Socjometr przeprowadziła badania, analizy oraz przygotowała raporty dla wszystkich 32 grup z terenu małopolski. Każdy LGD otrzymał zindywidualizowany raport powstały na bazie przesłanych przez LGD danych oraz przeprowadzone badania jakościowe i ilościowe przez ekspertów Fundacji Socjometr.

Fundacja Socjometr to niezależny podmiot specjalizujący się w badaniach społecznych, spełniający wymogi przedstawione w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Opis doświadczenia niezbędnego do wykonania badań ewaluacyjnych stanowił załącznik do oferty.

Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju jest badaniem specyficznym i wymaga wiedzy z zakresu funkcjonowania programu LEADER, a także podmiotów je wdrażających – Lokalnych Grup Działania. Są to organizacje, które realizują swoje zadania w myśl zasad określanych jako Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Międzysektorowość, a także oddolny charakter realizacji strategii ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia założeń programowych powołania wspomnianych instytucji, dlatego ich ewaluacja musi uwzględniać nie tylko badania dotyczące realizowanych celów strategicznych, ale także zaangażowania społecznego i współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi na obszarze wdrażania strategii.

Ewaluacja ex-post wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania została wykonana w okresie od początku czerwca do końca października 2021 i objęła okres od początku wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 do 31.05.2021 roku, zgodnie z:

- Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

które dostępne są na stronie Internetowej <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>,

- Wskazówkami zawartymi w Podręczniku Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju, który dostępny jest na stronie Internetowej <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>,
- Postanowieniami Lokalnej Strategii Rozwoju aktualnej na dzień 31.05.2021 r.

Data 31.05.2021 roku została ustalona jako dzień, w którym będzie analizowany stan wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Takie założenie było niezbędne do tego, aby rozpocząć prace analityczne i aby uniknąć sytuacji, w której LGD w okresie od początku czerwca do końca października dostarczałby aktualnych danych na bieżąco tym samym uniemożliwiając analizę.

Badanie zostało zakończone opracowaniem raportów z badań dla poszczególnych LGD odrębnie oraz opracowaniem ponad 15 minutowego filmu promującego program LEADER i LGD w województwie małopolskim, a także prezentacji multimedialnej, która została zaprezentowana w formie publicznej na spotkaniu online w dniu 15.10.2021 roku.

Ze względu na specyfikę realizacji badania wynikającą ze wspólnego zlecenia przygotowanego przez Federację LGD Małopolska, Fundacja Socjometr przygotowała uniwersalny schemat badawczy dla każdej z Lokalnych Grup Działania. Taka procedura, czyli przeprowadzenie badania w każdym z LGD w oparciu o wystandaryzowane metody, techniki i narzędzia badawcze, zapewniła sprawne przeprowadzenie procesu, porównywalność wyników badań oraz tworzenie zestawień i wniosków dla całego województwa. Dzięki takiemu podejściu uzyskano niewątpliwe, dodatkowe korzyści ze zrealizowanego zlecenia. Była to okazja do zebrania unikalnych danych ważnych z punktu widzenia tak pojedynczego LGD, Federacji LGD Małopolska jak i Instytucji Zarządzającej, jak i wszystkich innych instytucji działających na obszarze województwa małopolskiego, które zajmują się szeroko rozumianym rozwojem lokalnym. Dodatkowo, przygotowany w oparciu o to założenie plan badawczy pozwolił na przeprowadzenie tak obszernego badania, jakim jest ewaluacja wszystkich lokalnych strategii rozwoju województwa małopolskiego, stosując triangulację

metod i technik badawczych w tak krótkim czasie z zachowaniem wysokich standardów realizacji badań społecznych.

Realizacja zlecenia wymagała przeprowadzenia szeregu badań z wykorzystaniem zróżnicowanych metod i technik badawczych. Część z nich ma charakter zapośredniczony (np. CAWI, kwestionariusz ankiety), co oznacza, że do ich realizacji badacz nie musi wchodzić w relacje typu face-to-face z osobą badaną. Wśród zaproponowanych technik są jednak również takie, które w założeniu wymagają kontaktu bezpośredniego (IDI, FGI).

Zasadniczym celem badania ewaluacyjnego była, zgodnie z zapytaniem ofertowym identyfikacja i ocena efektów realizacji LSR dla poszczególnych LGD działających na obszarze województwa małopolskiego.

Przedmiotem badania, którego wyniki zaprezentowane zostały w niniejszym raporcie, jest Lokalna Strategia Rozwoju przygotowana w okresie programowania UE 2014-2020. W zakresie ewaluacji uwzględniono zróżnicowane działania podjęte w celu jej skutecznego wdrażania, a także działania Lokalnej Grupy Działania wykraczające poza samą strategię, a wpisujące się w statutowe obszary działalności Stowarzyszenie.

Analiza wyników przeprowadzonych badań ewaluacyjnych została przeprowadzona z uwzględnieniem przyjętych przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne kryteriów oceny, do których zaliczyć należy:

Trafność – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów,

Spójność – kryterium to pozwala ocenić stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR,

Efektywność – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas,

Skuteczność – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte,

Użyteczność – kryterium to pozwala ocenić stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji,

Trwałość efektów – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju¹.

Z wykorzystaniem powyższych kryteriów ewaluacji, w badaniach starano się odpowiedzieć na sformułowane na podstawie Wytycznych 5/3/2017 pytania badawcze, które zostały przypisane do następujących obszarów badawczych.

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?

¹ Standardy ewaluacji, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, <http://pte.org.pl/o-ewaluacji/>

- c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- 6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
- 7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
- 8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
- 9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
- 10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
 - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?

- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań LGD, które zostały poddawane ocenie to:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy,
9. Realizacja projektów wykraczających poza RLKS.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Metody i techniki badawcze

Ewaluacja ex-post została przeprowadzona w oparciu o zróżnicowane metody i techniki badawcze. Fundacja Socjometr w przypadku każdego z zadań badawczych uwzględnił już stosowane przez LGD narzędzia badawcze, aby – jeśli to możliwe – zachować kontynuację trwającego na przestrzeni wdrażania LSR procesu badawczego. Wśród zastosowanych metod i technik badawczych należy wskazać:

- a) Desk research (analizę danych zastanych) - analiza dokumentacji wytworzonej przez biuro i organy LGD. Analiza ogólnodostępnych danych statystycznych (Bank Danych Lokalnych, Vademecum Samorządowca, Wskaźniki dochodów podatkowych gmin Ministerstwa Finansów, Główny Urząd Statystyczny). Analiza desk research poprzedziła całość badań empirycznych i oprócz istotnego wkładu do raportu, umożliwiła dobre przygotowanie się badaczy do zadań terenowych.

b) Przeprowadzenie badań jakościowych wśród przedstawicieli biura, Zarządu, Rady LGD:

a. wywiady eksperckie - wywiady indywidualne wśród pracowników biura,

b. zogniskowane wywiady grupowe (FGI) – przeprowadzone wśród przedstawicieli Zarządu i Rady LGD pozwoliły zebrać wiedzę dotyczącą tak bieżących jak i strategicznych działań LGD,

c. ankieta online skierowana do Przedstawicieli Zarządu oraz Rady – ankieta została wysłana do dwóch osób w każdym z LGD po przeprowadzeniu wywiadów w terenie. Ankieta umożliwiła respondentom uzupełnienie wypowiedzi z wywiadów.

c) Przeprowadzenie badań ilościowych:

a. Badanie ankietowe mieszkańców obszaru LGD – badanie ilościowe przeprowadzone za pośrednictwem badań online, techniką CAWI. Ankiety w formie elektronicznej zostały przesłane do każdego LGD w celu ich zamieszczenia na swoich stronach internetowych oraz (jeśli są) portalach społecznościowych. Badanie służyło do zebrania wiedzy np. na temat rozpoznawalności LGD, działalności LGD, kanałów komunikacyjnych stosowanych przez LGD, oceny realizacji celów strategicznych oraz pojedynczych operacji,

c. Badanie ankietowe wśród beneficjentów – badanie ilościowe przeprowadzone za pomocą formularza internetowego (CAWI). Ankieta została wypełniona przez beneficjentów i pozwoliła na analizę efektywności interwencji podjętych w ramach wdrażania LSR oraz przysłużyła się do badania poziomu jakości świadczonego doradztwa.

Proces badawczy oparty został o triangulację metod (ilościowe i jakościowe) oraz technik badawczych (ankieta CAWI, ankieta drukowana, wywiady indywidualne, wywiady grupowe, desk research). Zróżnicowane zostały również same źródła pozyskiwania danych, oprócz już wspomnianych danych wywołanych, eksperci Fundacji Socjometr przeanalizowali również dane zastane, wytworzone w ramach działań monitoringowych i sprawozdawczych w LGD. Analizie zostały poddane również dane ze statystyki publicznej.

[Uzasadnienie wykorzystania poszczególnych technik badawczych](#)

Wywiad pogłębiony IDI (ang. Individual In-depth Interview) – polega na uzyskaniu interesujących danych w trakcie indywidualnej i bezpośredniej rozmowy z respondentem, skoncentrowany na opiniach i poglądach respondenta (skupia się na osobistych

doświadczeniach), ma na celu poznanie postaw, wrażeń, motywów kierujących działaniami respondenta, znaczeń im przypisywanych. Zwykle trwa 1-2 godziny. Jest oparty o scenariusz rozmowy, jednak zwykle nie silnie ustrukturyzowany.

Zogniskowany wywiad grupowy FGI (ang. Focus Group Interview) – przeprowadzany jednocześnie z kilkoma osobami, często przy użyciu technik projekcyjnych i wspomagających. Zwykle trwa 1.5 – 2.5 godziny. Wywiad grupowy to sytuacja bliższa sytuacjom rzeczywistym – opinie kształtują się w kontakcie z innymi ludźmi, a nie w odosobnieniu. Taka sytuacja symuluje rzeczywistą sytuację życiową, w której ludzie reagując na bodziec – ujawniają swoje opinie, które często w kontaktach z innymi ulegają pewnym modyfikacjom.

Ankieta CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview) – jest częścią metodologii opartej na ankiecie dostarczonej respondentowi za pomocą linka w panelu lub na stronie internetowej. Metoda CAWI jest uważana za jeden z najbardziej ekonomicznych sposobów zbierania danych ankietowych, ponieważ nie wymaga ankieterów, urządzeń, ani dodatkowych narzędzi. Z tych wszystkich powodów ankiety CAWI, zwane również kwestionariuszami internetowymi, są jedną z najbardziej powszechnych metod zbierania informacji. W badaniu CAWI cała uwaga jest skupiona na konstrukcji kwestionariusza, ponieważ wskaźnik odpowiedzi jest bezpośrednio związany z jakością samego kwestionariusza. Wykorzystanie tego typu narzędzia pozwala w krótkim czasie dotrzeć do dużej liczby osób).

Wielkości i struktura próby

Wielkość i struktura próby zostały zaprezentowane w tabeli poniżej. Warto podkreślić, że badania będą przeprowadzone osobno, w każdym LGD podlegającym ewaluacji zgodnie ze wskazaniem w zapytaniu ofertowym. Poniższa tabela przedstawia zatem matrycę wielkości i struktury w odniesieniu do pojedynczego LGD.

Badanie	Próba (n)	Uwagi
Badania ilościowe		
Badanie ankietowe online mieszkańców obszaru LGD	n>100 osób	Zebrano opinie mieszkańców za pomocą metody badań online od minimum 100 mieszkańców badanego obszaru działania LGD. W badaniach na bieżąco sprawdzane były podstawowe parametry demograficzne, aby zapewnić możliwie prawidłowy rozkład badanej próby w odniesieniu do populacji. Należy jednak pamiętać, że w badaniach tego typu, badacz ma niewielką kontrolę na to, kto wypełnia ankietę. LGD zostało poproszone o

		promowanie linku na swoich stronach i kanałach społecznościowych, aby zwiększyć szansę na uzyskanie odpowiednich parametrów.
Badanie ankietowe online wśród beneficjentów	n>20	Ankieta została przesłana do beneficjentów (osób, które pozyskały i rozliczyły otrzymane z LGD środki finansowe na realizację operacji) danego LGD. Minimalna liczba ankiet do zebrania wyniosła 20.
Badania jakościowe		
Badania IDI /FGI wśród pracowników biura	2 IDI	W LGD przeprowadzono wywiadu IDI z pracownikami biura.
Badania FGI wśród członków Zarządu LGD	1 FGI	Przeprowadzono jeden zogniskowany wywiad grupowy.
Badania FGI wśród członków Rady LGD	1 FGI	Przeprowadzono jeden zogniskowany wywiad grupowy.
Badanie ankietowe online wśród Prezesów Zarządu LGD	1 osoba	Wypełnienie ankiety online było opcjonalne, skierowane do osób, które chciały uzupełnić wiedzę przekazaną podczas wywiadu.
Badanie ankietowe online wśród Przewodniczących Rady LGD	1 osoba	Wypełnienie ankiety online było opcjonalne, skierowane do osób, które chciały uzupełnić wiedzę przekazaną podczas wywiadu.

Harmonogram realizacji badania

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań w ramach prowadzonych badań ewaluacyjnych został przedstawiony na wykresie Gantta zamieszczonym poniżej.

ZADANIE	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik
1. Podpisanie umowy					
2. Przygotowanie procesu badawczego, jego zaplanowanie					
3. Przygotowanie wzoru procedury przeprowadzania ewaluacji ex-post do aktualizacji LSR w każdym z LGD					
4. Analiza sytuacji bieżącej w LGD, wprowadzenie odpowiednich metod i narzędzi zbierania danych niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia ewaluacji ex-post					
5. Przygotowanie baz danych, narzędzi oraz instrukcji kodowych dla wszystkich zadań badawczych					
6. Przeprowadzenie badań i analiz w zakresie opisanym w procedurze badawczej					
a. Desk research					
b. Ankieta dla Prezesów Zarządów i Przewodniczących Rad Programowych LGD					
c. Badania online wśród mieszkańców obszarów działania LGD					
e. Badania ankietowe beneficjentów					
f. IDI/FGI wśród pracowników					

g. FGI wśród przedstawicieli Zarządów i Rad Programowych

7. Opracowanie raportu końcowego z badań
8. Opracowanie filmu przedstawiającego dobre praktyki wdrażania programu LEADER na terenie małopolski
9. Opracowanie prezentacji multimedialnej podsumowującej realizację badań
10. Prezentacja przygotowanej prezentacji multimedialnej

Podstawowe założenia realizacji Zlecenia

Podsumowując podstawowe jej założenia techniczne, które stanowiły fundament prawidłowego przebiegu badań:

1. Badania prowadzone były w oparciu o uniwersalny schemat badawczy w każdej z Lokalnych Grup Działania przystępujących do realizacji zlecenia Federacji LGD Małopolska – zaproponowane przez Fundację Socjometr metody i techniki badawcze były stosowane w badaniach w każdej z Lokalnych Grup Działania.
2. Sprawna komunikacja i wymiana dokumentów – sprawna komunikacja z przedstawicielami Federacji LGD Małopolska oraz przedstawicielami poszczególnych LGD była wymagana między innymi w procesie dostarczania niezbędnych do rozpoczęcia etapu badawczego danych ze strony każdej z LGD. LGD otrzymały konkretne wskazówki i wytyczne dotyczące tego, jakie dane i jakie dokumenty są potrzebne do rozpoczęcia analiz. W celu usprawnienia procesu zbierania danych od wszystkich LGD, Fundacja Socjometr przygotowała pliki z tabelami do wypełnienia przez pracowników LGD. Oprócz opracowanych przez Fundację Socjometr tabel, LGD zostało poproszone o przesłanie sprawozdań rocznych z wdrażania LSR za lata 2015-2020, a także aktualną na dzień 31.05.2021 Lokalną Strategię Rozwoju. Aspekt komunikacji był również ważny na etapie wysyłania kolejnych narzędzi badawczych, tj. ankiet. W przypadku badań ankietowych, ważne było sprawne umieszczenie przez pracowników LGD na stronach internetowych narzędzia skierowanego do mieszkańców, a także przesłanie przez nich narzędzi do beneficjentów realizowanych projektów. Na etapie umawiania spotkań, również bardzo ważne było zaangażowanie pracowników LGD. Szczególnie ważne było tutaj efektywne zorganizowanie spotkań z osobami podlegającymi badaniu zgodnie ze schematem (dotyczy badań IDI oraz FGI), czyli umówienie respondentów na spotkanie w określonym miejscu i czasie.

5. Opis wyników badań wraz z ich interpretacją.

Lokalna Strategia Rozwoju obszaru objętego działaniem LGD Brama Beskidu jest dokumentem wypracowanym oddolnie, przy aktywnym udziale lokalnej społeczności, co znalazło odbicie w akceptacji LSR i sprzyja jej realizacji. Jak zaznaczają autorzy dokumentu LSR, przed przystąpieniem do pracy ze społecznością lokalną, w pierwszej kolejności, w lipcu 2015, przeprowadzono analizę tej społeczności. Pozwoliła ona na określenie składu grupy opracowującej strategię, poznanie głównych aktorów tego procesu i na tej podstawie można było dobrać najbardziej trafne metody współpracy. Autorzy dokumentu zwracają uwagę na fakt, iż w trakcie przygotowań LSR zastosowano różnorodne metody angażowania społeczności lokalnej, w tym: badanie ankietowe; karta pomysłu na projekt; uruchomiono punkt konsultacyjny w biurze. Organizowano także otwarte spotkania informacyjno-konsultacyjne; spotkania zespołu roboczego ds. LSR (składającego się z przedstawicieli trzech sektorów obszaru gmin wchodzących w skład LGD); warsztaty dialogu społecznego. Spotkania te prowadzone były z użyciem metody World Café, pozwalającej na prowadzenie usystematyzowanej dyskusji w kilku aspektach danej kwestii. Poprzez uczestnictwo w dyskusji jej uczestnicy zmieniając stoły mogą omówić wszystkie dyskutowane tematy, wymieniając się informacjami, pomysłami, propozycjami, określając potrzeby i oczekiwania wszystkich zaangażowanych w dyskusję stron. Proces konsultacyjny poprzedziła analiza danych (desk research). Pozwoliła ona uzyskać informacje o strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy, rozwoju ekonomii społecznej czy potencjalnych grupach defaworyzowanych. Przeprowadzona diagnoza obszaru pozwoliła wstępnie zdefiniować problemy i potencjał obszaru objętego LSR, wskazać elementy spójności obszaru, ale również poprawnie przygotować narzędzia do metod konsultacyjnych i uwzględnić w konsultacjach grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR.

Określono sześć grup docelowych: mieszkańcy obszaru, turyści, osoby zamieszkałe na terenie państw członkowskich UE, które zamierzają prowadzić działalność gospodarczą na obszarze LGD Brama Beskidu, jednostki samorządu terytorialnego obszaru, sama LGD (pracownicy i członkowie), a także grupy defaworyzowane (w tym przypadku bezrobotni, osoby w wieku poniżej 35 lat i powyżej 50 lat). Opisuując w LSR zagadnienie grup defaworyzowanych zwrócono uwagę na problemy, z jakimi spotykają się te grupy, a mianowicie: ubóstwo, konieczność wsparcia ze strony pomocy społecznej, brak zatrudnienia (z uwagi na małe lub żadne doświadczenie zawodowe, stan zdrowia, tzw. wypalenie zawodowe lub trudności pogodzenia obowiązków życia rodzinnego z zawodowym), wykluczenie społeczne (brak ofert zagospodarowania czasu wolnego lub dostępu do nich

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

W skład obszaru LGD Brama Beskidu wchodzi 3 gminy – Łącko, Podegrodzie i Stary Sącz położone na terenie powiatu nowosądeckiego, w jego zachodniej części (mapa rys.1). Łącznie w skład LGD Brama Beskidu wchodzi 44 sołectwa. Jedną z tych gmin – Stary Sącz jest gminą miejsko-wiejską, pozostałe dwie – Łącko i Podegrodzie są gminami wiejskimi. Wszystkie gminy graniczą ze sobą tworząc zwarty, spójny obszar. Główną rzeką przepływającą przez te gminy jest Dunajec. Obszar LGD wynosi 29 856 ha, z czego największą powierzchnię zajmuje gmina Łącko (13 295 ha), gmina Stary Sącz – obejmuje obszar 10 088 ha, a Podegrodzie obejmuje obszar 6 473 ha.

Mapa obszaru działania
LGD Brama Beskidu

21

Charakterystykę obszaru w oparciu o dane zastane pozyskane z bazy danych lokalnych, a dotyczące okresu wdrażania LSR 2015-2020 prezentują zamieszczone niżej tabele i wykresy wraz z komentarzami.

Ludność

Liczba ludności obszaru LGD Brama Beskidu zapisana w LSR wynosiła w roku 2014 ogółem 43 136 osób. Obecnie według danych GUS, największą pod względem liczby ludności gminą jest Stary Sącz (gmina miejsko-wiejska), na drugim miejscu plasuje się gmina Łącko i dalej Podegrodzie. A zatem hierarchia gmin pod względem liczby ludności nie uległa zmianie. Analizując liczbę ludności w okresie 2015-2020 można zauważyć jej niewielką tendencję wzrostową (największą w gminie Podegrodzie).

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszaru LGD Brama Beskidu,

LGD	Gminy	Liczba ludności					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Brama Beskidu	Łącko	16 187	16 318	16 460	16 499	16 522	16 579
	Podegrodzie	12 849	12 959	13 057	13 170	13 279	13 391
	Stary Sącz (3)	23 445	23 532	23 627	23 747	23 801	23 793
Ogółem		43 428	52 481	52 809	53 144	53 416	53 602

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Dochody gmin (wskaźnik G)

W określaniu potencjału finansowego gminy istotnym elementem są dochody. Ważnym wskaźnikiem będącym wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca (wskaźnik G). Wskaźnik G – zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego – oblicza się dzieląc sumę dochodów podatkowych gminy za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Na sumę dochodów podatkowych składają się kwoty z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych. Wskaźnik G stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat.

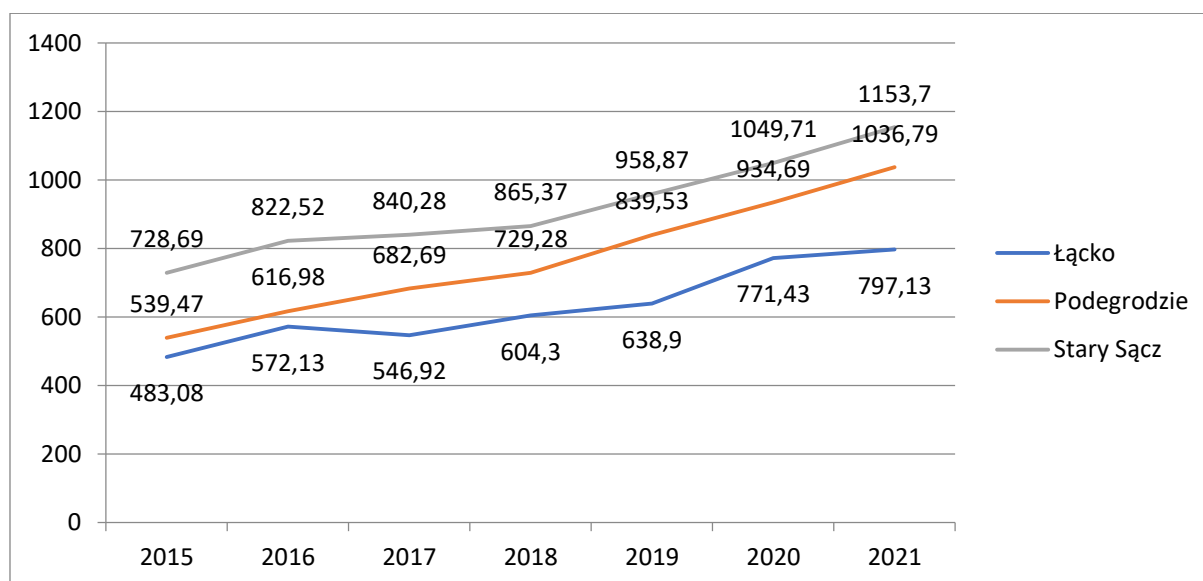
W analizowanych latach 2015-2021 wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD Brama Beskidu kształtowały się na poziomie od 483,08 w gminie Łącko w roku 2015 do 1049,71 w gminie Stary Sącz w roku 2021. Generalnie wskaźniki G miały w tych gminach tendencję wzrostową. Największy wzrost wskaźnika G w porównaniu do roku 2015 nastąpił w badanych latach w gminie Podegrodzie.

Tabela 2. Dochody gmin wiejskich obszaru LGD Brama Beskidu (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej)

LGD	Gminy	Wskaźnik G						
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brama Beskidu	Łącko	483,08	572,13	546,92	604,30	638,90	771,43	797,13
	Podegrodzie	539,47	616,98	682,69	729,28	839,53	934,69	1 036,79
	Stary Sącz	728,69	822,52	840,28	865,37	958,87	1 049,71	1 153,70

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 1 Dochody gmin wiejskich obszaru LGD Brama Beskidu (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wydatki gmin na 1 mieszkańca

Wydatki gmin wchodzących w skład LGD Brama Beskidu z roku na rok są coraz większe. Analizując lata 2015-2019 można zauważyć, iż najwyższy wzrost wydatków w tym okresie w przeliczeniu na 1 mieszkańca nastąpił w gminie Łącko z kwoty 3 498,64 zł w roku 2015 do kwoty 6 826,71 w roku 2019. Najniższy wzrost wydatków można zauważyć w gminie Podegrodzie (tabela 5.1.3 i wykres 5.1.3). Wydatki w gminach skierowane są przede

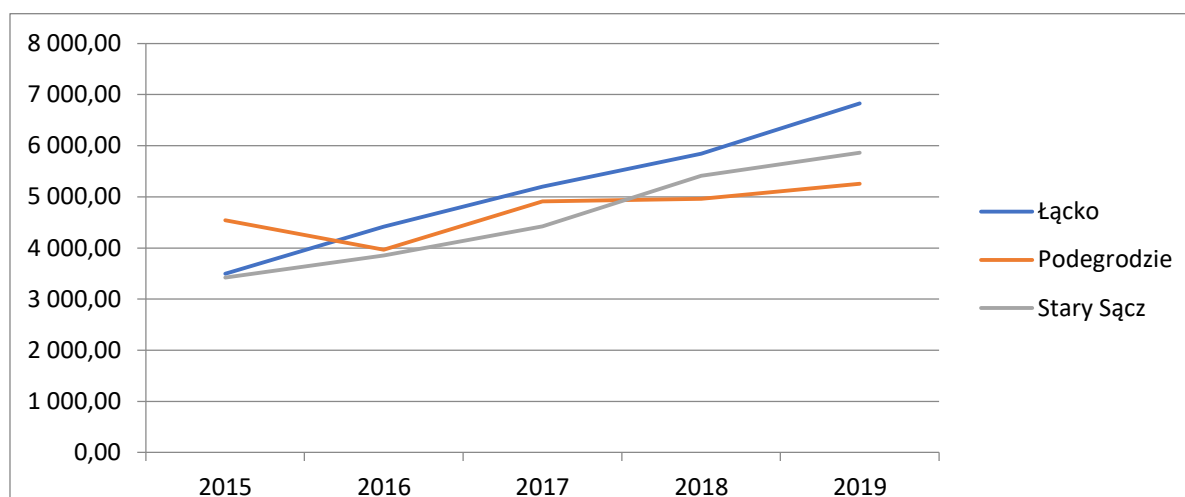
wszystkim na oświatę i wychowanie. Ciekawym jest fakt dysproporcjonalności wskaźnika G do wydatków w odniesieniu do gminy Stary Sącz, gdzie wskaźnik G jest najwyższy, są najniższe wydatki w przeliczeniu na mieszkańca i odwrotnie, w Łącku, gdzie wskaźnik G jest najniższy, wydatki na 1 mieszkańca są najwyższe.

Tabela 5.1.3. Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2019 (stan na 31.12.)

LGD	Gminy	Wydatki ogółem [w zł]				
		2015	2016	2017	2018	2019
Brama Beskidu	Łącko	3 498,64	4 413,47	5 199,51	5 844,39	6 826,71
	Podegrodzie	4 540,04	3 963,49	4 913,97	4 960,92	5 252,51
	Stary Sącz	3 420,92	3 851,34	4 424,34	5 410,36	5 863,63

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 5.1.3. Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2019 (stan na 31.12.)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Lokata w województwie pod względem dochodów własnych

Jeśli chodzi o miejsce analizowanych gmin obszaru LGD Brama Beskidu na tle gmin województwa małopolskiego, to pod względem dochodów własnych budżetu gminy na jednego mieszkańca najwyższą plasuje się gmina Stary Sącz, zajmując 93 pozycję (na 182 gminy ogółem). Pod względem wielkości środków finansowych w dochodach gminy przeznaczonych na finansowanie projektów Unii Europejskiej na 1 mieszkańca najwyższą pozycję (8) zajmuje gmina Łącko. Podobnie, w kwestii wydatków budżetu gminy na jednego mieszkańca gmina Łącko jest na 7 pozycji. Natomiast, jeśli chodzi o liczbę podmiotów

gospodarki

narodowej

w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców, najwyższą pozycję wśród gmin obszaru LGD Brama Beskidu zajmuje Stary Sącz. Szczegóły zawiera tabela 5.1.4.

Tabela 5.4. Gminy wchodzące w skład LGD Brama Beskidu na tle wszystkich małopolskich gmin w roku 2019

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Łącko	150	8	7	143
Podegrodzie	123	136	77	132
Stary Sącz	93	18	32	81

Źródło: <https://krakow.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca/> dostęp 08.07.2021.

Ludność według ekonomicznych grup wieku

LGD Brama Beskidu obejmuje obszar zamieszkały przez 53 602 osób (dane GUS za rok 2020). W analizowanym okresie liczba ludności ogółem wzrosła o około 3%. W liczbach bezwzględnych najwyższy przyrost ludności ogółem był w Podegrodziu. Również w Podegrodziu nastąpił najwyższy wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym i najwyższy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz najniższy przyrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3 Tabela 5.1.5. Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Gminy	2015				2020			
	Liczba ludności w wieku							
	Przed-prod.	Produk-cyjny	Po-prod.	Ogółem	Przed-prod.	Produk-cyjny	Po-prod.	Ogółem
Łącko	4 025	9 985	2 177	16 187	4 077	10 091	2 411	48 953
Podegrodzie	3 728	7 922	1 649	12 899	3 314	8 211	1 866	39 589
Stary Sącz	5 082	4 997	14 893	14 392	5 082	4 997	14 893	64 336
Obszar LGD	12 835	22 904	18 719	43 478	12 473	23 299	19 170	152 878

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Lokalna Strategia Rozwoju wśród istotnych zagrożeń wskazywała m.in. starzejące się społeczeństwo i trend ten w ostatnich latach jeszcze się pogłębiał. Dane zawarte w tabeli wskazują na wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym we wszystkich gminach obszaru LGD. Podobnie, zaobserwować można również spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w dwu gminach – Podegrodzie i Stary Sącz. Nieco inna tendencja dotyczy liczby osób w wieku produkcyjnym, w tej grupie możemy zaobserwować wzrost, a to wiąże się z koniecznością zapewnienia dodatkowych miejsc pracy.

Pracujący w gminach

Sytuacja na rynku pracy w analizowanych gminach była następująca. Najwyższy wzrost liczby zatrudnionych ogółem nastąpił w gminie Podegrodzie – z 981 osób w 2015 do 1524 w roku 2019, z tym, że znacząco wzrosła tu liczba zatrudnionych mężczyzn. W pozostałych dwu gminach wzrost zatrudnienia ogółem w porównaniu do 2015 roku plasował się na podobnym poziomie.

Tabela 4 Pracujący ogółem i według płci w gminach wiejskich obszaru LGD Brama Beskidu,

LGD	Gminy	Pracujący ogółem [w liczbach bezwzględnych]					
		2015			2019		
		kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogół
Brama Beskidu	Łącko	790	555	1 345	910	640	1 550
	Podegrodzie	488	493	981	647	877	1 524
	Stary Sącz	1 220	1 606	2 826	1 459	2 021	3 480
Obszar LGD ogółem		1 701	2498	2654	5152	3016	3538

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Przedsiębiorczość

W dokumencie LSR zauważono, iż w latach 2012-2014 obserwowany był wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LGD Brama Beskidu o 6,9%. W roku 2014 było na analizowanym obszarze ogółem 3 463 zarejestrowane podmioty gospodarcze, co przekładało się na 66 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten był na poziomie średnim w porównaniu do województwa małopolskiego (średnia 106 podmiotów). W odniesieniu do sektorów własności, w LSR znajdujemy następujące dane: 97% sektor prywatny (z 7% wzrostem od 2012), sektor publiczny 3% (bez zmian w liczbie podmiotów). Zauważono także, iż na koniec 2014 roku było 2 860 jednoosobowych podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym, wśród których trend wzrostu liczbowego określono jako słaby, uzasadniając to zbyt częstą zmianą uregulowań prawnych dotyczących działalności gospodarczej.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

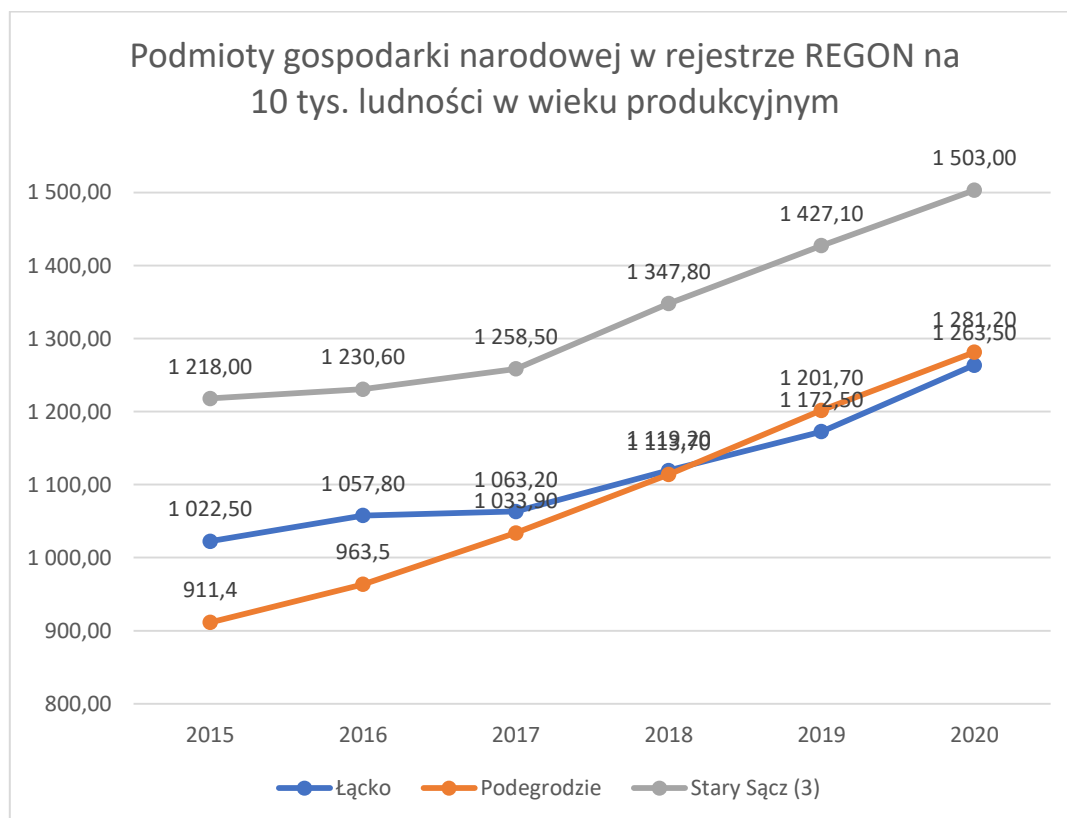
W gminach obszaru LGD w latach 2015-2020 odnotowano wzrost zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. W odniesieniu do roku 2015 można odnotować największy ich wzrost w gminie Podegrodzie. W pozostałych dwu gminach także nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych, lecz nieco niższy niż w Podegrodziu. Natomiast analizując liczbę podmiotów gospodarczych w poszczególnych latach stwierdzono, że miała stałą tendencję wzrostową.

Tabela 5 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

LGD	Gminy	Podmioty gospodarki narodowej [liczba/10 tys. ludności w wieku produkcyjnym]					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Brama Beskidu	Łącko	1 022,5	1 057,8	1 063,2	1 119,2	1 172,5	1 263,5
	Podegrodzie	911,4	963,5	1 033,9	1 113,7	1 201,7	1 281,2
	Stary Sącz (3)	1 218,0	1 230,6	1 258,5	1 347,8	1 427,1	1 503,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 2 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności

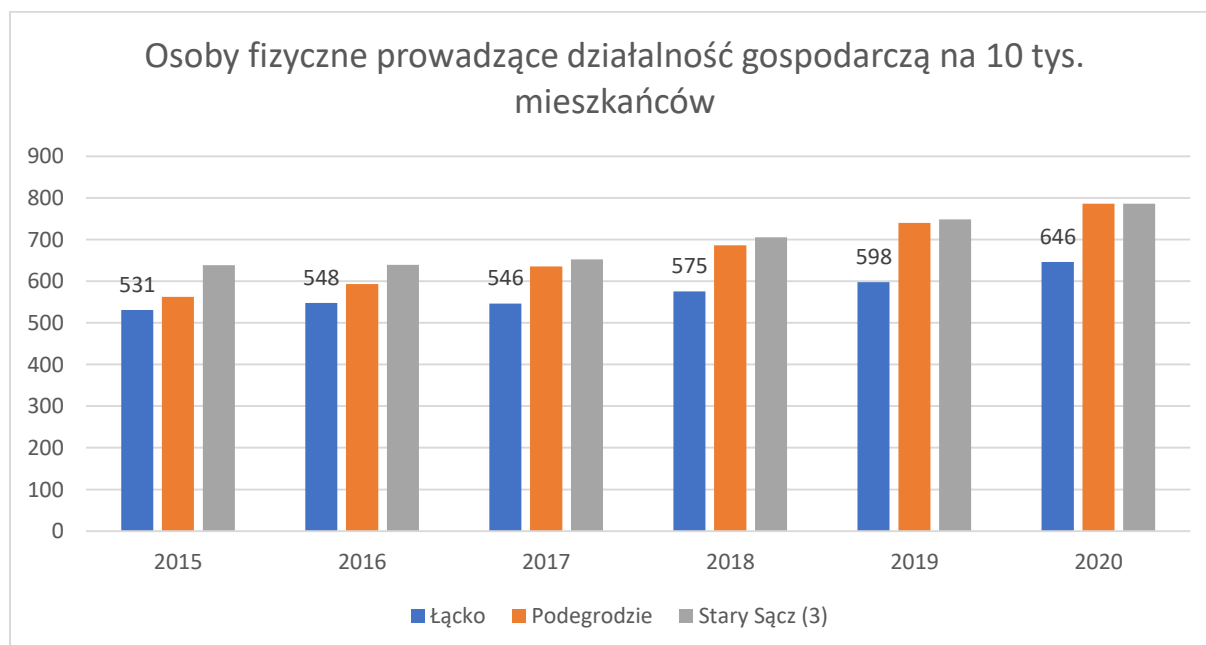
Na obszarze LGD dało się także zaobserwować w latach 2015-2020 wzrastającą liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wyjątek stanowi gmina Łącko, gdzie w roku 2017 liczba ta zmniejszyła się, by w kolejnym roku powrócić do wzrostu. Podobnie gmina Stary Sącz odnotowała niewielki spadek liczby podmiotów w roku 2016. Największy wzrost liczby podmiotów odnotowano w gminie Podegrodzie i w każdym roku była tendencja wzrastająca.

Tabela 6 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

LGD	Gminy	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą [liczba/10 tys. mieszkańców]					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Brama Beskidu	Łącko	531	548	546	575	598	646
	Podegrodzie	562	593	635	686	740	786
	Stary Sącz (3)	638	639	652	705	748	786

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 3 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Aktywność zawodowa kobiet

Analizując tabelę zawierającą dane dotyczące liczby pracujących według płci, można stwierdzić, iż w gminach leżących w obszarze działania LGD Brama Beskidu liczba pracujących kobiet była wyższa niż mężczyzn, z wyjątkiem roku 2015 w gminie Podegrodzie, kiedy to liczba kobiet pracujących zawodowo była minimalnie niższa niż mężczyzn. Jak można przypuszczać wiąże się to nie tylko z większą aktywnością zawodową kobiet, ale także z wyższą ich liczbą w populacji i wyższą liczbą w grupie osób w wieku produkcyjnym.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

W LSR podkreślano, że wskaźnik udziału bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców jest wysoki. Liczba bezrobotnych na terenie analizowanego obszaru w roku 2014 (rok przygotowania LSR) wynosiła 86 osób na 1 000 osób w wieku produkcyjnym. Dla porównania w powiecie nowosądeckim wskaźnik ten wynosił 83, a w województwie małopolskim 66. W każdej z gmin wśród bezrobotnych przeważały kobiety. Niemniej podkreślano, że trend w liczbie bezrobotnych jest malejący.

W badanym okresie udział bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LGD w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym wynosił nieco ponad 5%. I w każdej z gmin wśród bezrobotnych przeważały kobiety. W odniesieniu do roku bazowego (2015) wskaźnik ten zmniejszył się w 2019 w przypadku dwu gmin (Podegrodzie i Łącko), wchodzących w skład obszaru LGD. Natomiast w gminie Stary Sącz nastąpił wzrost zarejestrowanych bezrobotnych o 0,8%.

Tabela 7 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszarów LGD Brama Beskidu, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12.)

LGD	Gminy	Bezrobotni zarejestrowani ogółem i według płci [w %]					
		2015			2020		
		kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem
Brama Beskidu	Łącko	9,1	5,3	7,1	8,3	3,5	5,7
	Podegrodzie	10,8	6,7	8,7	7,4	3,0	5,1
	Stary Sącz	10,5	5,7	8,0	7,8	3,6	5,5

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

W LSR podkreślano, iż wskaźnik udziału bezrobotnych w gminach wiejskich jest wyższy niż w gminach miejsko-wiejskich. A w strukturze bezrobotnych przeważają kobiety. Wskazano także, iż część bezrobotnych nie ma odpowiednich kwalifikacji, by znaleźć pracę – dotyczyło to głównie osób z krótkim stażem pracy, ale także osób 50+, których kwalifikacje nie odpowiadają zapotrzebowaniu rynku. Stąd w LSR znalazły się działania zmierzające do

poprawy

sytuacji

w zakresie aktywizacji zawodowej. Odnosząc się do danych statystycznych dotyczących bezrobocia, należy zauważyć, iż dane te z pewnością nie obejmują całego problemu. Wiele bowiem osób nie rejestruje się jako bezrobotni – dotyczy to zarówno kobiet, które pełniąc obowiązki pań domu w gospodarstwie rolnym mogą być ubezpieczone w KRUS, a mężczyźni – czasem podejmują pracę w tzw. szarej strefie i także nie zgłaszają się urzędu pracy. Obserwowane w niektórych gminach spadki liczby bezrobotnych mogą być też spowodowane ogólną zmianą na rynku pracy i wzrostem zapotrzebowania na pracowników.

Saldo migracji

W roku 2019 saldo migracji w dwu gminach – Łącko i Stary Sącz – ma wartość ujemną. W Łącku tendencja ujemnego salda migracji utrzymuje się od trzech lat. W gminie Stary Sącz i Podegrodzie wartości te są zmienne. Potwierdza się więc określona w LSR tendencja migracji ludności poza obszar LGD w celu znalezienia pracy i lepszych perspektyw życia. Wpływ na migracje – jak się wydaje – ma też większa mobilność społeczeństwa i mniejsze przywiązanie do miejsca urodzenia, czy osiedlenia.

Tabela 8 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2016-2019 (stan na 31.12)

LGD	Gminy	Migracje ogółem			
		2016	2017	2018	2019
Brama Beskidu	Łącko	0	-2	-53	-87
	Podegrodzie	+13	-22	+21	+1
	Stary Sącz	-25	-44	13	-40

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Grupy defaworyzowane

W LSR zwrócono uwagę na grupy defaworyzowane, czyli osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, zawodowym i ekonomicznym. Wśród tych grup wskazano osoby bezrobotne, osoby w wieku poniżej 30 lat nieznajdujące możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy (z uwagi na brak doświadczenia lub brak odpowiedniego do potrzeb rynku wykształcenia) i powyżej 50 lat (z uwagi na tzw. wypalenie zawodowe, pogorszenie stanu zdrowia), a także rodziny wielodzietne, zagrożone ubóstwem (z uwagi na trudności łączenia pracy zawodowej z obowiązkami wobec rodziny). Wykluczenie społeczne lub ograniczenia uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym z uwagi na brak dostępu do dóbr kultury, czy dostępu do środków komunikacji elektronicznej są przyczyną wycofania się

z życia społecznego i zaprzestanie utrzymywania relacji i więzi społecznych, czy kultywowania lokalnych zwyczajów i tradycji. Wszystkie te konteksty wykluczenia stanowią przyczynę drastycznego obniżenia poziomu jakości życia. Dla tych grup zaplanowano część zadań wyszczególnionych w strategii rozwoju. Wśród nich są m.in. wsparcie finansowe istniejących przedsiębiorstw zajmujących się organizacją żłobków, przedszkoli, usług dla osób wymagających pomocy, oraz tworzenie nowych miejsc pracy, organizacja czasu wolnego, w tym w kierunku budowania tożsamości lokalnej i kultywowania tradycji, tworzenie i modernizację infrastruktury dla osób wymagających wsparcia edukacyjnego celem aktywizacji osób 50+ zarówno w sensie zawodowym, jak i społecznym. Dane ujęte w diagnozie obszaru, wskazują, iż wybór grup defaworyzowanych był słuszny, a oferta zawarta w LSR adekwatna do potrzeb.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

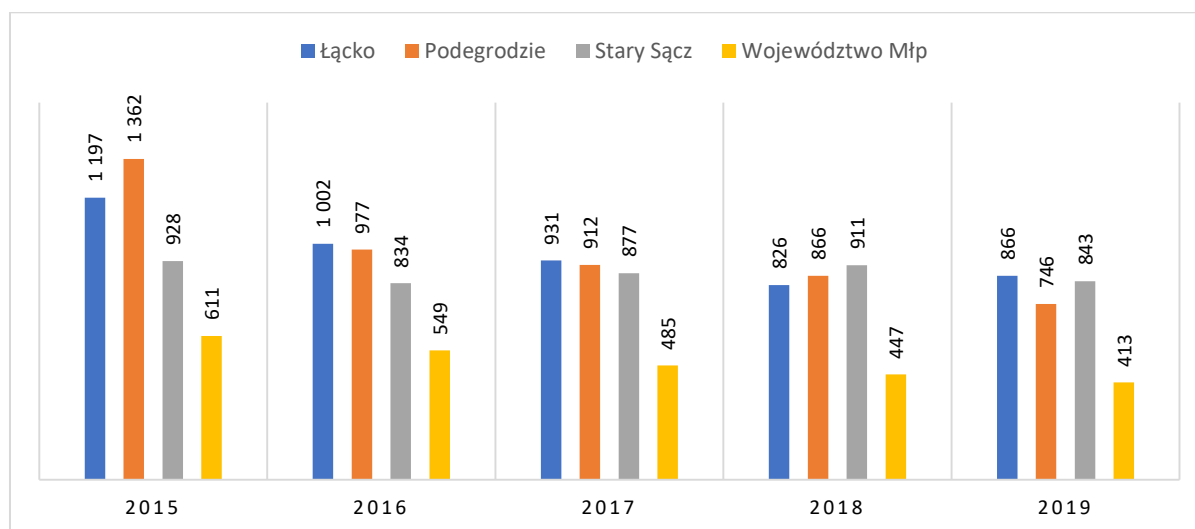
Analizując dane dotyczące pomocy społecznej w gminach obszaru LGD Brama Beskidu można zauważyć generalnie tendencję spadkową liczby beneficjentów tej pomocy w gminie Podegrodzie. Natomiast w gminie Łącko podobna tendencja utrzymywała się do roku 2018, ale w roku 2019 nastąpił wzrost liczby beneficjentów. W gminie Stary Sącz nie można zaobserwować jakiegokolwiek tendencji zmian w tym zakresie, lecz pewne wahania w liczbie beneficjentów – w roku 2016 liczba ta uległa obniżeniu, ale w kolejnych dwu latach zwiększyła się, by w roku 2019 znów obniżyć się do poziomu sprzed trzech lat. Jednakże porównując liczby beneficjentów pomocy społecznej w poszczególnych analizowanych latach do średniej w województwie małopolskim, należy stwierdzić, iż w obszarze objętym działaniem LGD Brama Beskidu liczby te były dwukrotnie wyższe. Zapewne jedną z przyczyn takiego stanu jest zmiana kryteriów przyznawania pomocy (obniżenie poziomu dochodowego, decydującego o przyznaniu pomocy, co przekłada się na spadek potencjalnych beneficjentów).

Tabela 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD Brama Beskidu oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12)

LGD	Gminy	Beneficjenci na 10 tys. ludności				
		2015	2016	2017	2018	2019
Brama Beskidu	Łącko	1 197	1 002	931	826	866
	Podegrodzie	1 362	977	912	866	746
	Stary Sącz	928	834	877	911	843
Województwo małopolskie		611	549	485	447	413

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Wykres 4 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD Brama Beskidu oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Organizacje pozarządowe

W Lokalnej Strategii Rozwoju sporo miejsca poświęcono działalności sektora społecznego i rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego. Podkreślono, iż na obszarze LGD funkcjonuje wiele organizacji zajmujących się kultywowaniem lokalnych tradycji, zwyczajów i folkloru. Organizacje te działają w formach fundacji, stowarzyszeń, klubów etc.). Są one inicjatorami oddolnego podejmowania przedsięwzięć lokalnych zaangażowanych w życie społeczne, czy też w budowę społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywność i umiejętność samoorganizowania się, określania i osiągania celów bez impulsu władz państwa. Według danych GUS organizacje te stanowią 4% ogółu podmiotów sektora prywatnego na terenie obszaru LGD. Dane z urzędów gmin wskazują, że na terenie LGD Brama Beskidu było 136 tych organizacji (najwięcej w gminie Stary Sącz). Realizują m.in. cele z zakresu kultury, sportu, oświaty, ochrony zdrowia, rozwoju regionu, gmin, wspierania osób starszych, niepełnosprawnych, przedsiębiorczości, przetwórstwa, etc. Poza organizacjami zarejestrowanymi w rejestrze działalności, działa szereg organizacji pozarządowych niezarejestrowanych, a wśród nich koła gospodyń wiejskich, czy inne grupy nieformalne integrujące społeczność lokalną i wpływające na jej rozwój społeczny i zawodowy. Na obszarze badanej LGD nie było w analizowanym okresie przedsiębiorstw społecznych łączących w swej działalności cele społeczne i gospodarcze. Wyniki badań wskazują jednak, iż mieszkańcy wskazują potrzeby tego typu działalności.

Turystyka

Na obszarze LGD Brama Beskidu istnieje bogactwo walorów środowiska naturalnego, miejsca widokowe, liczne szlaki górskie, rowerowe, konne, szlaki turystyki wodnej na Popradzie i Dunajcu. Do szlankowych szlaków należą: szlak architektury drewnianej (obejmujący 260 obiektów/ zespołów architektonicznych, Małopolski Szlak Owocowy (obejmujący 300 obiektów), Szlak Solny św. Kingi, pieszy szlak turystyczny im. Jana Pawła II, pieszy szlak turystyczno-przyrodniczy im. Adama hrabiego Stadnickiego, Karpacki Szlak Rowerowy, Królewski Szlak Rowerowy, Starosądecki Szlak Turystyki Jeździeckiej o długości 100 km. Jednym z ważniejszych produktów jest turystyka pielgrzymkowa, a także miejsce turystyczno-rekreacyjne pn. starosądeckie stawy.

Jak zauważono w LSR na okres 2014-2020, turystyka ma kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru LGD Brama Beskidu. Ważnymi elementami infrastruktury turystycznej są dostępność komunikacyjna, baza noclegowa i gastronomiczna oraz infrastruktura towarzysząca. W LSR zauważono, że według danych GUS za rok 2014 baza noclegowa obszaru LGD jest niewystarczająca, podobnie informacja turystyczna i promocja obszaru była na niskim poziomie. Było wówczas ogółem 6 obiektów turystycznych (4 w gminie Stary Sącz i 2 w gminie Łącko), oferujących łącznie 128 miejsc noclegowych i w porównaniu do roku 2007 zanotowano spadek ich liczby. A zatem, jak wskazano w LSR, celem zwiększenia atrakcyjności regionu jest rozwój infrastruktury turystycznej, w tym bazy noclegowej i gastronomicznej oraz towarzyszącej im dostępności komunikacyjnej regionu. Ważne jest także doskonalenie usług informacji turystycznej.

Turystyczne obiekty noclegowe

Według danych GUS z lipca 2021 roku na terenie obszaru LGD Brama Beskidu odnotowano w 2020 taką samą liczbę obiektów noclegowych jak w roku bazowym 2016. Porównując dane dla województwa małopolskiego, liczba noclegowych obiektów turystycznych w odniesieniu do 2016 także zmniejszyła się w 2020 o około 200. W gminie Podegrodzie według BDL nie ma żadnego obiektu turystycznego, jakkolwiek na stronie internetowej gminy można takie obiekty znaleźć. Podobnie statystyka GUS nie obejmuje obiektów agroturystycznych, których kilkanaście znajduje się na terenie analizowanego obszaru LGD Brama Beskidu.

Tabela 5.1.13. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wiejskich obszaru LGD Brama Beskidu oraz w Małopolsce w latach 2016, 2018 i 2020 (stan na 31.07.)

LGD	Gminy	Liczba obiektów		
		2016	2018	2020
Brama Beskidu	Łącko	2	2	2
	Podegrodzie	0	0	0
	Stary Sącz	5	5	5
Obszar LGD		7	7	7
Województwo małopolskie		1 489	1 510	1 362

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Opis celów strategii

Lokalna strategia rozwoju LGD Brama Beskidu wytycza dwa cele ogólne, które są odzwierciedleniem głównych kierunków rozwoju obszaru. W ramach celów ogólnych określono sześć celów szczegółowych, a w nich jedenaście przedsięwzięć. Jak już wyżej wspomniano, LSR zbudowana została metodą oddolną, przy wykorzystaniu wielu technik partycypacji i narzędzi gromadzenia opinii, zgłaszania potrzeb i propozycji, dyskusji i akceptacji dokonywanych wyborów. Zgromadzony i uporządkowany materiał został skonfrontowany z analizą SWOT obszaru, a efektem końcowym były sformułowane cele i przedsięwzięcia.

W wyniku prowadzonych konsultacji społecznych zidentyfikowano osiem znaczących problemów występujących na obszarze działania LGD, a mianowicie: (1) niewystarczająca liczba miejsc pracy; (2) znaczne ubóstwo i wykluczenie z życia społecznego rodzin wielodzietnych; (3) niska świadomość i ograniczona wiedza mieszkańców z zakresu ochrony środowiska skutkująca niewystarczającą dbałością o stan środowiska naturalnego; (4) mała oferta gospodarowania czasem wolnym, z powodu niskiego standardu lub braku infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej; (5) osłabienie więzi społecznych, słaba aktywność i współpraca mieszkańców, niski poziom kapitału społecznego; (6) nie w pełni wykorzystany potencjał obszaru w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego, produktów lokalnych, brak kompleksowej promocji sprzedaży produktów lokalnych; (7) niewykorzystany potencjał turystyczny z powodu słabej promocji; (8) niewystarczająca dbałość o podtrzymywanie kultury lokalnej, twórczości ludowej, rzemiosła artystycznego. Konsekwencjami wymienionych problemów jest wysoki poziom bezrobocia, szczególnie wśród młodych osób oraz osób w wieku 50+ ogółem (w tym kobiet), a także mała oferta gospodarowania czasem wolnym. A to z kolei wpływa na wysoki poziom migracji z obszaru analizowanej LGD.

W rezultacie dokonanej diagnozy obszaru, wniosków wynikających z analizy SWOT oraz konsultacji społecznych w LSR wskazano dwa cele ogólne, a w ich ramach cele szczegółowe. Uznano bowiem, iż osiągnięcie tych celów poprzez realizację określonych przedsięwzięć pozwoli na zniwelowanie zidentyfikowanych problemów i zaspokojenie potrzeb mieszkańców obszaru analizowanej LGD Brama Beskidu.

Cel ogólny pierwszy, *Poprawa atrakcyjności obszaru wzmacniająca powiązanie społeczności lokalnej z obszarem*, rozpisany został na cztery cele szczegółowe (operacyjne), a mianowicie: 1.1. Podniesienie wiedzy i poprawa świadomości mieszkańców z zakresu ochrony środowiska i ekologii; 1.2. Poprawa infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej; 1.3. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru; 1.4. Wzmacnianie kapitału społecznego poprzez działania integrujące i aktywizujące mieszkańców. Tak sformułowane cele wskazywały na grupy docelowe mieszkańców oraz w przypadku celu 1.4 grupą docelową byli zarówno mieszkańcy, jak i turyści. Zakładano, że dzięki zaplanowanym w LSR przedsięwzięciom inwestycyjnym zmierzającym do realizacji celu pierwszego utworzona zostanie niekomercyjna i ogólnodostępna oferta udostępniania dziedzictwa kulturowego, o charakterze edukacyjnym i kulturalnym, a także szersza oferta zagospodarowania czasu wolnego, czy aktywizacji i integracji mieszkańców. Założono także, że realizacja celu pierwszego przyczyni się do redukcji marginalizacji i wykluczenia społecznego osób znajdujących się w gorszej sytuacji ekonomicznej. Efektem końcowym miała być poprawa atrakcyjności obszaru i wzmacnianie więzi lokalnych, a tym samym ograniczenie wyludniania się obszaru.

Cel ogólny drugi, *Wzmacnianie konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD Brama Beskidu*, zawierał następujące cele szczegółowe: 2.1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy; 2.2. Wzmocnienie współpracy lokalnych podmiotów na rzecz rozwoju turystyki z wykorzystaniem produktów lokalnych. Podobnie, jak w celu pierwszym, również tu grupami docelowymi byli mieszkańcy (rolnicy, przedsiębiorcy) i turyści. W LSR założono, iż realizacja tego celu przyczyni się do wzrostu konkurencyjności gospodarczej obszaru, a także do wzmocnienia współpracy gospodarczej lokalnych przedsiębiorców. Efektem przedsięwzięć realizowanych w ramach tego celu miało być ograniczenie poziomu bezrobocia, a tym samym ubóstwa rodzin. Stąd zaplanowano tu także m.in. wspieranie nowych przedsięwzięć i rozwój przedsięwzięć społecznych, opartych na potencjale turystycznym, m.in. usługi turystyczne, gastronomiczne, przemysł czasu wolnego; a także przedsięwzięcia innowacyjne, mające pozytywny wpływ na środowisko naturalne, m.in. odnawialne źródła energii, oraz generujące większą liczbę nowych miejsc pracy. Odpowiadając na problem braku kompleksowej oferty sprzedaży i promocji produktów lokalnych, zaplanowano przedsięwzięcia, które mogłyby przyczynić się do pełnego wykorzystania dużego potencjału regionu w tym zakresie, m.in. do wzrostu dostępności na

rynku regionalnych produktów wysokiej jakości (poprzez stworzenie sieci dystrybucji, przedsięwzięcia logistyczne, strategie marketingowe, a także projekty współpracy).

W badaniach FGI przeprowadzonych z zarządem LGD Brama Beskidu zwrócono uwagę na to, iż w poprzednim okresie programowania jedną z form wsparcia, o jakie mogli ubiegać się wnioskodawcy, było różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej. Było to działanie dedykowane rolnikom. W perspektywie 2014-2020 nie było wprost dedykowanych form wsparcia dla rolników w LGD, ale np. 50% budżetu przeznaczonego na działanie 19.2 (wsparcie dla beneficjentów) przeznaczone musiało być na rozwój przedsiębiorczości. W związku z tym zapytano zarząd LGD o opinie w tej kwestii. W opinii zarządu LGD Brama Beskidu, w przyszłości powinno być mniej niż 50% środków finansowych przeznaczonych na przedsiębiorczość (czasem bowiem brak zapotrzebowania na tego typu działania, chociaż w przypadku LGD Brama Beskidu te przedsięwzięcia cieszyły się dużym zainteresowaniem). Generalnie dla przedsiębiorców, PROW nie jest łatwy do aplikowania o środki wsparcia, co komplikuje osiągnięcie wskaźników. W poprzednim okresie programowania środki przeznaczone w LSR na rolnictwo (różnicowanie działalności...) nie cieszyły się dużym zainteresowaniem. Jednak, kiedy okazało się, iż – jak stwierdził jeden z członków zarządu – „można być rolnikiem, odprowadzać składki na ubezpieczenie społeczne do KRUS i zakładać działalność okołorolniczą”, nagle w nowej perspektywie każdy chciał zakładać tego typu działalność

i sięgać po wsparcie z LSR. Jego zdaniem „rolnicy mają swoje związki, agencje i tam mogą sięgać po wsparcie finansowe swoich działalności, a nie koniecznie do LGD.”

Badania FGI przeprowadzone z zarządem i radą potwierdzają, iż diagnoza i cele postawione w LSR były dobrze przygotowane. Jedynym problemem okazało się określanie wskaźników – zdaniem respondentów byli oni zmuszeni do sięgania do załącznika nr 1 do *Poradnika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020*, by prawidłowo je interpretować i poprawnie określić część wskaźników. W rezultacie okazało się, iż w trakcie realizacji LSR właśnie z osiągnięciem tych wskaźników był największy problem. Sugerują oni, by przyszłości wskaźniki mogły być kształtowane bardziej dowolnie, niż sztywno zapisane w poradnikach, wówczas ich osiągnięcie w poszczególnych projektach będzie łatwiejsze i adekwatne do założeń projektu.

Cele postawione w LSR w trakcie jej wdrażania nie uległy dezaktualizacji. Jedynie uległy pewnej modyfikacji z uwagi pandemię CoViD-19. Była ona zaskoczeniem dla wszystkich

i przyniosła wiele ograniczeń w życiu prywatnym, zawodowym i społecznym i w rezultacie nie pozwoliła na realizację pełnego zakresu zaplanowanych przedsięwzięć. Występowały niewielkie problemy z projektami kierowanymi do grup defaworyzowanych (w przyszłości

należałoby skupić większą uwagę na tych grupach). Ponadto w trakcie wdrażania LSR zmieniały się potrzeby grup docelowych z uwagi na zmiany w otoczeniu, np. na rynku pracy (osoby zagrożone wykluczeniem z rynku pracy).

Podsumowując, można stwierdzić, iż opracowana LSR dla obszaru LGD Brama Beskidu zawiera cele i przedsięwzięcia, które są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji społecznych problemy obszaru oraz odpowiadają oczekiwaniom lokalnej społeczności zgłaszanym podczas konsultacji. LSR zakłada, że realizacja tych celów i przedsięwzięć przyczyni się do rozwiązania problemów wynikających z diagnozy obszaru oraz pomoże zniwelować słabe strony obszaru, a wykorzystać wskazane w analizie SWOT atuty oraz szanse.

Analizując zaprezentowane wyżej dane statystyczne i ich zmiany na przestrzeni mijającego okresu realizacji LSR, można stwierdzić, iż diagnoza zaprezentowana w LSR była trafna. Zaplanowane cele i przedsięwzięcia odpowiadały opracowanej diagnozie i potrzebom mieszkańców. Grupy docelowe zostały określone prawidłowo. Do stwierdzenia na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów oraz niwelacji negatywnych zjawisk niezbędna jest głębsza analiza danych pozyskanych w wyniku badań, która zaprezentowana została w dalszej części opracowania.

Zmiany w LSR w ujęciu historycznym

Lokalna Grupa Działania Brama Beskidu w okresie realizacji strategii wprowadziła ogółem 8 zmian w LSR, 17 zmian procedur i 12 zmian kryteriów oceny i wyboru operacji. Pierwsza zmiana związana była z uwagami Urzędu Marszałkowskiego w umowie ramowej w 2016. Kolejne zmiany dotyczyły zapisów w planie komunikacji, doprecyzowania zapisów związanych z nowelizacją rozporządzenia MRiRW w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020. Inne zmiany dotyczyły procedur i kryteriów oceny i wyboru operacji. Szczegółowe opisy zmian zawiera tabela.

Tabela 10 Historia dokonywanych zmian w LSR dla obszaru LGD Brama Beskidu

Lp.	Data*	Zakres zmian
Lokalna Strategia Rozwoju		
1.	10.06.2016	Dostosowanie LSR do uwag UM po podpisaniu umowy ramowej w zakresie rozdziału V. Cele i wskaźniki i VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru, a także załącznika nr 5 - Plan komunikacji;
2.	24.01.2017	Zmiana dotycząca załącznika nr 5: Plan komunikacji. Zmiany dotyczyły tabeli: Działania

		komunikacyjne, odpowiadające im środki przekazu oraz zidentyfikowani adresaci poszczególnych działań komunikacyjnych.
3.	02.06.2017	Zmiany dotyczące sposobu wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanawiania kryteriów wyboru operacji (tabela: Procedury oceny i wyboru operacji - realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD; tabela: Procedura oceny i wyboru operacji - projekty dla grantobiorców; Procedura zmiany kryteriów wyboru). Zmiany wynikały z konieczności dostosowania zapisów LSR do zmian związanych z aktualizacją procedur, zmian w zapisach regulaminu Stowarzyszenia, zmian zapisów statutu Stowarzyszenia.
4.	13.11.2017	Zmiany dotyczyły doprecyzowania zapisów odnośnie intensywności pomocy (wprowadzenie w tabeli: Opis przedsięwzięć zapisu „do 63,60 %”, zamiast poprzedniej wersji „63,63”) dla JSFP w związku z nowelizacją Rozporządzenia MRIRW w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020.
5.	06.12.2017	Zmiany wynikające z dostosowania wskaźników do stanu bieżącego: (1) zmiany numeracji w rozdziale V. Cele i wskaźniki; zmian w zakresie opisu i wskaźników dotyczących projektów współpracy; zmiany w zakresie wskaźników produktu realizujących przedsięwzięcie; (2) zmiany w zakresie projektów grantowych; wykluczono osoby fizyczne z wnioskowania w ramach naborów o powierzenie grantów; (3) zmiany w zapisach załącznika nr 5 – Plan komunikacji;
6.	18.07.2018	Zmiany w zapisach załącznika nr 5 – Plan komunikacji;
7.	23.08.2019	Zmiany dotyczące wskaźników produktu w związku z oszczędnościami;
8.	17.01.2020	Zmiany dotyczące wskaźników produktu w związku z oszczędnościami;
Procedury		
1.	10.06.2016	Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne) Dostosowanie do uwag UM po podpisaniu umowy ramowej dot. doprecyzowania zapisów w zakresie: wstępnej formalnej oceny wniosków, oceny wniosków w momencie występowania rozbieżności w ocenie, protestów, tworzenia list operacji, sytuacji, gdy platforma POP przestanie działać, załączników - wzorów kart operacji.
2.	10.06.2016	Procedura wyboru i oceny grantobiorców: Dostosowanie do uwag UM po podpisaniu umowy ramowej dotyczących doprecyzowania zapisów w zakresie: wstępnej formalnej oceny wniosków, oceny wniosków w momencie występowania rozbieżności w ocenie, procedury odwoławczej, tworzenia list operacji, sytuacji, gdy platforma POP przestanie działać;
3.	10.06.2016	Procedura oceny i wyboru operacji własnych: Dostosowanie do uwag UM po podpisaniu umowy ramowej dot. doprecyzowania zapisów w zakresie: wstępnej formalnej oceny wniosków, oceny wniosków w momencie występowania rozbieżności w ocenie, procedury odwoławczej, tworzenia list operacji, sytuacji gdy platforma POP przestanie działać.
4.	07.07.2017	Procedura oceny i wyboru operacji własnych: zmiany dotyczące dostosowania do zmienionych przepisów (m.in. wycofanie oceny wstępnej Biura);
5.	07.07.2017	Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców, dostosowanie do zmienionych przepisów (m.in. wycofanie oceny wstępnej Biura);
6.	07.07.2017	Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne): zmiany dotyczące dostosowania do zmienionych przepisów (m.in. wycofanie oceny wstępnej Biura);
7.	29.09.2017	Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne): wprowadzenie zmiany dotyczącej jawności dokumentacji;

8.	17.11.2017	Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne): wprowadzenie zmiany dotyczącej dostosowania do stanu rzeczywistego;
9.	30.11.2017	Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców: zmiany dotyczące dostosowania do stanu rzeczywistego;
10.	23.01.2018	Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne): wprowadzenie zmiany dotyczącej jawności dokumentacji;
11.	08.02.2018	Procedura oceny i wyboru operacji własnych: obszerne zmiany, dostosowanie do zmienionych przepisów;
12.	19.06.2019	Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne): zmiany dotyczące dostosowania procedur do zmian w przepisach, m.in. 60 dni na ocenę i wybór operacji;
13.	19.06.2019	Procedura oceny i wyboru operacji własnych: obszerne zmiany, dostosowanie do zmienionych przepisów;
14.	11.02.2020	Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców: zmiany dotyczące dostosowania procedur do zmian w przepisach;
15.	27.01.2021	Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców: zmiany dotyczące dostosowania procedur do zmian w przepisach, m.in. dotyczących ustalania naborów z Zarządem Województwa;
16.	27.01.2021	Procedura oceny i wyboru operacji własnych: obszerne zmiany, dostosowanie do zmienionych przepisów;
17.	23.03.2021	Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne): dostosowanie do zmienionych przepisów;
Kryteria		
1.	10.06.2016	Kryteria wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD: dostosowanie do uwag UM po podpisaniu umowy ramowej polegające na doprecyzowaniu zapisów następujących kryteriów: racjonalność budżetu operacji, zasięg oddziaływania projektu, wkład własny wnioskodawcy, innowacyjność, wpływ na ochronę środowiska oraz promowanie rozwiązań proekologicznych, miejsce zamieszkania/ wykonywania działalności gospodarczej, gotowość do realizacji operacji/projektu, wpływ realizacji operacji na promocję LSR i LGD, liczba miejsc pracy, czas realizacji operacji;
2.	10.06.2016	Kryteria wyboru operacji własnych: dostosowanie do uwag UM po podpisaniu umowy ramowej polegające na doprecyzowaniu zapisów następujących kryteriów: racjonalność budżetu operacji, zasięg oddziaływania projektu, wkład własny wnioskodawcy, innowacyjność, wpływ na ochronę środowiska oraz promowanie rozwiązań proekologicznych, miejsce zamieszkania/wykonywania działalności gospodarczej, gotowość do realizacji operacji/projektu, wpływ realizacji operacji na promocję LSR i LGD, liczba miejsc pracy, czas realizacji operacji.
3.	10.06.2016	Kryteria wyboru i oceny grantobiorców: dostosowanie do uwag UM po podpisaniu umowy ramowej polegające na doprecyzowaniu zapisów następujących kryteriów: racjonalność budżetu operacji, zasięg oddziaływania projektu, wkład własny wnioskodawcy, innowacyjność, wpływ na ochronę środowiska oraz promowanie rozwiązań proekologicznych, miejsce zamieszkania/wykonywania działalności gospodarczej, gotowość do realizacji operacji/projektu, wpływ realizacji operacji na promocję LSR i LGD, liczba miejsc pracy, czas realizacji operacji;
4.	07.07.2017	Kryteria wyboru operacji własnych: Wprowadzenie zmian dostosowujących kryteria w celu optymalnej oceny;
5.	07.07.2017	Kryteria wyboru grantobiorców: Wprowadzenie zmian dotyczących wszystkich kryteriów, wprowadzenie kryterium spójność złożonej dokumentacji;

6.	07.07.2017	Kryteria wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD: Wprowadzenie zmian dotyczących wszystkich kryteriów, wprowadzenie kryterium spójność złożonej dokumentacji;
7.	19.10.2017	Kryteria wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD: Wprowadzenie zmian technicznych w kryteriach; rezygnacja z kryterium Doradztwo w LGD;
8.	17.11.2017	Kryteria wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD: Wprowadzenie zmian technicznych w kryteriach;
9.	30.11.2017	Kryteria wyboru grantobiorców - zmiany dostosowujące kryteria do charakteru projektów grantobiorców;
10.	08.02.2018	Kryteria wyboru operacji własnych: dostosowanie do charakteru operacji własnej;
11.	19.06.2020	Kryteria wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD: zmiany dotyczące dostosowania procedur do zmian w przepisach, wprowadzenie kryterium dotyczącego przetwórstwa lokalnego;
12.	27.01.2021	Kryteria wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD: zmiany dotyczące dostosowania procedur do zmian w przepisach, usunięcie kryterium dot. dodatkowych miejsc pracy;

* Data wprowadzenia zmiany dotyczy daty podjęcia uchwały Walnego Zebrania Członków lub Zarządu w sprawie aktualizacji/zmian

Źródło: Opracowanie LGD Brama Beskidu, 2021.

Wyszczególnione w tabeli zmiany w LSR wprowadzone zostały głównie z uwagi na zmieniające się zarządzenia organów nadzorujących operacje zapisane w lokalnej strategii rozwoju, a więc nie były spowodowane żadnymi nieprawidłowościami związanymi z działalnością LGD Brama Beskidu, czy błędami na etapie przygotowania LSR.

Potwierdzają to także wywiady pogłębione IDI przeprowadzone z dwoma pracownikami biura LGD, w opinii których zmiany w LSR zostały wprowadzone głównie z powodu konieczności dostosowania się do wytycznych Urzędu Marszałkowskiego i zmieniających się uwarunkowań prawnych, a także z powodu dostosowania wskaźników do ich rzeczywistej realizacji. Jak informują pracownicy biura, w przypadku, kiedy „osiągnięto już założone wskaźniki, a pozostałe środki finansowe alokowano na inne przedsięwzięcia, to niezbędne było określenie wskaźników dla tych nowych przedsięwzięć”. Przyczyną wprowadzonych zmian były także „projekty współpracy, w których następowała zmiana partnera.”

Nabory wniosków aplikacyjnych

Nabory wniosków aplikacyjnych w okresie wdrażania LSR organizowane były 47 razy, w tym w ramach konkursów 39, operacji własnych – 1, projektów grantowych – 7 naborów. W ramach konkursu zorganizowanych było 20 naborów na zakładanie działalności gospodarczej; osiem naborów na rozwój przedsiębiorczości. Na wzmacnianie kapitału społecznego przeprowadzono jeden nabór wniosków w ramach konkursu oraz dwa nabory w ramach projektów grantowych, podobnie na zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego – pięć naborów w ramach konkursu i cztery nabory w ramach projektów

grantowych. Na rozwój infrastruktury niekomercyjnej przeprowadzono pięć naborów w ramach konkursu i jeden nabór w ramach projektów grantowych. Najwięcej (12) naborów zorganizowano w roku 2017 oraz 2018 (13 naborów). Szczegóły zawierające rodzaje przedsięwzięć oraz liczby poszczególnych rodzajów projektów prezentuje tabela.

Wszystkie nabory spotkały się ze sporym zainteresowaniem ze strony beneficjentów. Zdecydowanie największą popularnością cieszyły się nabory wniosków aplikacyjnych na podejmowanie działalności gospodarczej, a w dalszej kolejności na jej rozwój. Ze sporym zainteresowaniem spotkały się też nabory wniosków o wsparcie projektów w ramach działania zachowanie dziedzictwa. Ogólna liczba złożonych wniosków wynosiła w analizowanym okresie 149, spośród których 125 zaopiniowano pozytywnie, a na ich realizację podpisano 94 umowy. Złożono 13 protestów w formie protestów w formie odwołań od decyzji, spośród których uwzględniono pięć protestów.

Przeprowadzone badania IDI wykazały, iż procedury naborów wynikały z rozporządzeń ministerstwa rolnictwa i rozwoju wsi i zarządzeń urzędu marszałkowskiego. Nabory przeprowadzane były zgodnie z planem, w kolejności ich ogłaszania (plan był sukcesywnie uaktualniany). Zainteresowanie naborami mieszkańców zmieniało się w czasie. Były okresy, kiedy obserwowano wzmożone zainteresowanie składaniem wniosków aplikacyjnych, Ale były także nabory, kiedy nie było wniosków, np. na inkubator przedsiębiorczości. Podobnie w przypadku pandemii, ogłoszono nabór tuż przed pandemią i z tego powodu było mniejsze zainteresowanie głównie na rozwój przedsiębiorczości. Były też takie nabory, kiedy nie było wniosków aplikacyjnych, które wynikały między innymi z wprowadzenia limitu środków na jeden wniosek aplikacyjny.

Tabela 11 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych

Lata	Rodzaj przedsięwzięć	Liczba naborów wniosków				Ogółem w latach
		Konkursy	Operacje własne	Projekty grantowe	Razem	
2016	Zakładanie działalności gospodarczej	4	0	0	4	6
	Rozwój przedsiębiorczości	2	0	0	2	
2017	Zakładanie działalności gospodarczej	4	0	0	4	12
	Rozwój przedsiębiorczości	3	0	0	3	
	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej	3	0	0	3	
	Zachowanie dziedzictwa...	2	0	0	2	
2018	Zakładanie działalności gospodarczej	4	0	0	4	13
	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej	1	0	1	2	
	Zachowanie dziedzictwa...	2	0	2	4	
	Wzmacnianie kapitału społecznego	1	0	1	2	
	Promowanie obszaru	0	1	0	1	
2019	Zakładanie działalności gospodarczej	5	0	0	5	7
	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej	1	0	0	1	
	Zachowanie dziedzictwa...	1	0	0	1	
2020	Zakładanie działalności gospodarczej	3	0	0	3	9
	Rozwój przedsiębiorczości	3	0	0	3	
	Zachowanie dziedzictwa...	0	0	2	2	
	Wzmacnianie kapitału społecznego	0	0	1	1	
Razem		39	1	7	47	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD Brama Beskidu, 2021.

Przeprowadzone badania FGI z radą dotyczące ewentualnych problemów przy ocenie wniosków, kryteriów oceny, czy też problemów w przypadku rozbieżności w ocenie wniosków aplikacyjnych między radą a UM, wykazały, iż w zasadzie większych problemów w tym względzie nie było. Ideą pracy rady było, aby kryteria, z uwagi na zmieniające się warunki na obszarze LGD, a to się zdarzało, były uaktualniane. Tam, gdzie się przyznaje punkty, czasami występują trudności i stąd też, by uczciwie ocenić wnioski aplikacyjne, posiedzenia rady czasem trwają długo. Najtrudniejszymi kryteriami w ocenie wniosków okazały się innowacyjność i kryterium środowiskowe. Trudno jest bowiem określić co jest innowacją na danym terenie, a na innym nie jest innowacyjne. Innowacyjność zdecydowanie powodowała rozbieżności w ocenie, ale pomysł wprowadzenia tego kryterium był dobry. Wnioskodawcy często inaczej rozumieli pojęcie innowacji niż w było to zapisane w kryteriach, więc może nawet dla popularyzacji idei innowacji wprowadzenie tego kryterium było korzystne.

Bardzo ważną kwestią jest podmiotowość rady w LGD. Dlatego zadaliśmy takie pytanie **w badaniach FGI**. Chodziło w nim o to, czy *rada programowa w LGD jest potrzebna w LGD. Wobec dążenia do obiektywizacji kryteriów wyboru, czy jest miejsce, aby doświadczenie*

i wiedza członków rady rzeczywiście pozwalały na właściwą ocenę wniosków. Czy takie dążenie do obiektywizacji kryteriów jest zasadne, a może lepszy system kryteriów dawałby większą swobodę na ocenę subiektywną rady, która wówczas byłaby swego rodzaju „radą mędrców”, którzy są odpowiedzialni za wybór projektów. Niestety na to pytanie nie uzyskaliśmy odpowiedzi. Natomiast na kolejne pytanie: *czy UM podważa oceny rady LGD i jeśli tak, to jak są te rozbieżności uzgadniane? Czy rada LGD ma rzeczywistą moc decyzyjną w sprawie wyboru projektów?* – uzyskaliśmy odpowiedź, iż różnice w ocenie wniosku aplikacyjnego między radą a UM powodowały, że wniosek wracał do LGD, rada podtrzymywała swoją decyzję i później UM to akceptował. Można więc sądzić o znaczącej podmiotowości i decyzyjności rady.

Tabela 12 Nabory wniosków aplikacyjnych w okresie wdrażania LSR przez LGD Brama Beskidu

Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków*	Liczba podpisanych umów**	Protesty złożone***	Protesty / odwołania uwzględnione
24.11-09.12. 2016	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	5	3	3	2	1
24.11-09.12. 2016	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1 Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	2	1	1	0	0
24.11-09.12. 2016	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	1	1	1	0	0
24.11-09.12. 2016	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	7	6	4	3	2
24.11-09.12. 2016	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	10	4	0	2	0
24.11-09.12. 2016	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	1	1	0	0	0
17.01-13.02. 2017	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej (K) 1.2.1. Inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój nowej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni	1	1	1	0	0

	publicznej;					
17.01-13.02.2017	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej (K) 1.2.1. Inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój nowej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej	2	2	2	0	0
17.01-13.02.2017	Zachowanie dziedzictwa (K) 1.3.1 Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	1	1	1	0	0
19.06-03.07.2017	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2 Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	9	8	3	4	2
19.06-03.07.2017	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2 Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	1	1	0	0	0
13.11-01.12.2017	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2 Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	2	2	1	1	0
07.12-22.12.2017	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1 Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	10	10	10	0	0
07.12-22.12.2017	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1 Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	0	0	0	0	0
07.12-22.12.2017	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1 Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	0	0	0	0	0

07.12-22.12. 2017	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	1	1	1	0	0
05.12-20.12. 2017	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej (K) 1.2.1. Inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój nowej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej	1	1	1	0	0
05.12-20.12. 2017	Zachowanie dziedzictwa (K) 1.3.1. Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	1	1	0	0	0
20.12.2017- 15.01.2018	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej (G) 1.4.1. Oferta spędzania czasu wolnego - wsparcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocja aktywnego trybu życia	8	7	6	0	0
20.12.2017- 15.01.2018	Wzmacnianie kapitału społecznego (G) 1.4.1. Oferta spędzania czasu wolnego - wsparcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocja aktywnego trybu życia	5	5	5	0	0
05.03-23.03. 2018	Zachowanie dziedzictwa (G) 1.3.2. Kultywowanie tradycji lokalnych, zachowanie tożsamości regionalnej oraz promocja i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	6	6	6	0	0
05.03-23.03. 2018	Zachowanie dziedzictwa (G) 1.3.2. Kultywowanie tradycji lokalnych, zachowanie tożsamości regionalnej oraz promocja i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	4	4	4	0	0

12.02-05.03. 2018	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	4	3	1	0	0
12.02-05.03. 2018	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	3	3	2	0	0
12.02-05.03. 2018	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	4	4	3	1	0
09.03-30.03. 2018	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej (K) 1.2.1. Inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój nowej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej	5	5	2	0	0
09.03-30.03. 2018	Zachowanie dziedzictwa (K) 1.3.1. Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	1	1	1	0	0
24.07-22.08. 2018	Promowanie obszaru (O) 2.2.2. Budowanie marki obszaru w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe z wykorzystaniem innowacyjnych metod marketingowych	1	1	1	0	0
03.08-17.08. 2018	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	0	0	0	0	0

03.08-17.08. 2018	Zachowanie dziedzictwa (K) 1.3.1. Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	1	1	1	0	0
08.07-26.07. 2019	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	4	3	2	0	0
08.07-26.07. 2019	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	1	1	1	0	0
08.07-26.07. 2019	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	1	1	1	0	0
08.07-26.07. 2019	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	6	5	2	0	0
09.09-26.09. 2019	Rozwój infrastruktury niekomercyjnej (K) 1.2.1. Inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój nowej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej	1	1	1	0	0
09.09-26.09. 2019	Zachowanie dziedzictwa (K) 1.3.1. Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	1	1	1	0	0

22.01-06.02. 2020	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw	3	2	1	0	0
09.03-23.03. 2020	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	5	3	2	0	0
09.03-23.03. 2020	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	1	1	1	0	0
09.03-23.03. 2020	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw	3	1	0	0	0
09.03-23.03. 2020	Wzmacnianie kapitału społecznego (G) 1.4.2. Wsparcie inicjatyw oddolnych mieszkańców na rzecz aktywizacji i integracji lokalnej społeczności	3	3	2	0	0
24.03-15.04. 2020	Tworzenie inkubatorów(K) 2.2.1. Tworzenie i rozwój centrów przetwórstwa lokalnego	0	0	0	0	0
16.03-30.03. 2020	Zachowanie dziedzictwa (G) 1.3.2. Kulturowanie tradycji lokalnych, zachowanie tożsamości regionalnej oraz promocja i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	13	9	9	0	0
16.03-30.03. 2020	Zachowanie dziedzictwa (G) 1.3.2. Kulturowanie tradycji lokalnych, zachowanie tożsamości regionalnej oraz promocja i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	7	7	7	0	0

12.08-26.08. 2020	Zakładanie działalności gospodarczej (K) 2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	3	2	2	0	0
12.08-26.08. 2020	Rozwój przedsiębiorczości (K) 2.1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	1	1	1	0	0
Ogółem		149	125	94	13	5

*dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit;

**w przypadku grantów - liczba umów z grantobiorcami;

***w przypadku grantów – odwołania;

Źródło: LGD Brama Beskidu, 2021.

Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR w ujęciu wskaźnikowym (stan na 31.05.2021)

Ocena postępu rzeczowo-finansowego w procesie wdrażania lokalnej strategii rozwoju pozwala sprawdzić na ile osiągnięte efekty korespondują z założeniami strategii, w tym z określonymi w trakcie tworzenia LSR wskaźnikami, jakie lokalna grupa działania spodziewa się osiągnąć. Ewaluacja jest więc możliwa na podstawie danych dotyczących wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Zakładane wskaźniki są zatem narzędziem służącym ewaluacji postępów w realizacji strategii. Stąd umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych.

Analizując dane zamieszczone w tabeli można zauważyć, iż założone wskaźniki rezultatu dla celu ogólnego „Poprawa atrakcyjności obszaru wzmacniająca powiązanie społeczności lokalnej z obszarem” zostały w dużym stopniu osiągnięte. W przypadku celu szczegółowego związanego z poprawą i rozwojem ogólnodostępnej, niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej wskaźniki realizacji przedsięwzięć zbliżają się do zaplanowanych wielkości.

Przedsięwzięcia inwestycyjne w poprawę istniejącej i rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej, które polegały na zwiększeniu liczby nowych lub/i zmodernizowanych obiektów i miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i społecznej oraz zwiększeniu estetyki przestrzeni publicznej zostały zrealizowane w 90%.

W przypadku celu szczegółowego związanego z zachowaniem i pielęgnowaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru, realizacja przedsięwzięć polegających na ochronie i udostępnianiu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru LGD jest w dużym stopniu zaawansowana (75% osiągnięty wskaźnik produktu). W przypadku przedsięwzięć związanych z kultywowaniem tradycji lokalnych, zachowaniem tożsamości regionalnej oraz promocją i udostępnianiem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru osiągnięte wskaźniki przedsięwzięć w sferze kultury plasują się na poziomie 40,0% i 57,14%. Natomiast zaplanowane tu wskaźniki dotyczące projektów współpracy zostały w pełni osiągnięte.

W celu szczegółowym związanym ze wzmacnianiem kapitału społecznego, pobudzaniem aktywności i integracji mieszkańców, założone wskaźniki dla przedsięwzięć mających na celu stworzenie oferty spędzania czasu wolnego poprzez wsparcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocji aktywnego trybu życia wskaźniki produktu są imponujące, ponieważ jeden z nich został nawet przekroczony, osiągając 120% zakładanych wielkości. Natomiast wskaźniki przedsięwzięć polegających na wspieraniu

inicjatyw oddolnych mieszkańców na rzecz aktywizacji i integracji lokalnej społeczności są na niskim poziomie – realizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących lokalną społeczność osiągnęła 40%, a podobne wydarzenia aktywizujące i integrujące skierowane do grup defaworyzowanych nie zostały w ogóle zrealizowane. Przypuszczenia, że przeszkodziła temu pandemia CoViD-19 potwierdziły się w badaniach jakościowych przeprowadzonych w biurze LGD metodą IDI.

Cel ogólny „Wzmacnianie konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD Brama Beskidu” osiągnięty został w dość wysokim stopniu – wskaźniki rezultatu na poziomie 68,29% w przypadku utworzenia nowych miejsc pracy i 66,67% w przypadku liczby odbiorców działań promujących lokalne zasoby i/lub walory kulturowe, historyczne i przyrodnicze.

W celu szczegółowym „skuteczna kooperacja i promocja obszaru na rzecz rozwoju turystyki w oparciu o wykorzystanie produktów lokalnych” obejmującym działania z zakresu promocji, oraz wypracowania koncepcji strategii marketingowej, dystrybucji i logistyki produktów lokalnych i żywności wysokiej jakości, nie osiągnięto żadnych zakładanych wskaźników produktu i wskaźników rezultatu. Ale w tym samym celu realizacja działań obejmujących budowanie marki obszaru w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe z wykorzystaniem innowacyjnych metod marketingowych, osiągnięto w 50% wskaźniki produktu.

Przeprowadzone **badania IDI** wykazały, że w trakcie wdrażania LSR występowały pewne trudności w osiąganiu wskaźników, dotyczyło to głównie zadań w zakresie przedsiębiorczości, czy też warunków rozwiązania umowy na projekty z zakresu przedsiębiorczości. Celem przezwyciężenia tych trudności, sprawnie ogłoszono nowe nabory (w przypadku rozwiązania umowy), alokowano środki na osiąganie innych wskaźników, zaostrzono kryteria oceny wniosków, np. wprowadzono kryterium spójności dokumentacji. W okresie pandemii CoViD-19, z uwagi na trudności w tempie realizacji wskaźników, beneficjenci występowali z prośbą o aneksowanie umów i przedłużenie terminów osiągania wskaźników (przyczyną było najczęściej brak możliwości zatrudnienia pracownika w nowym miejscu pracy z uwagi na tzw. restrykcje związane z pandemią). Jeśli chodzi o zagrożenia realizacji wskaźników do końca wdrażania LSR, to zdaniem respondentów w zasadzie nie ma takiego zagrożenia (jeśli nie będzie nowych restrykcji związanych z pandemią), z wyjątkiem niewielkich problemów

w projektach związanych z przedsiębiorczością. Wśród najciekawszych operacji zrealizowanych w ramach zaplanowanych przedsięwzięć wymienić należy: warsztaty ekologiczne skierowane do młodzieży, Budowa wieży widokowej na górze Modyń w miejscowości Wola Kosnowa (inicjatorem była gmina Łącko); konserwacja zabytkowej kapliczki w Starym Sączu; budowa ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej w Czerńcu; Prowincjalna Akademia Rugby-Tag zorganizowana przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Myśleć

„Szansa”. A ponadto projekty grantowe: „Organizacja warsztatów regionalnych kultywujących tradycje lokalne Lachów Podegrodzkich” oraz zakup strojów regionalnych w ramach zadania „Kultywowanie tradycji i zwyczajów Górali Łąckich”. Z przedsiębiorczości ciekawymi były projekty w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej: „Pudełko Smaku” – oferta kuchni pudełkowej, a w zakresie rozwoju przedsiębiorczości przedsięwzięcie firmy Ekspert Glass – zakup maszyny do cięcia szkła i kamienia oraz instalacja fotowoltaiki; a także operacja własna – „Promocja obszaru LGD Brama Beskidu jako atrakcyjnego dla mieszkańców i turystów” (m.in. poprzez audycje w radio, album wokół lokalnych twórców).

Opinie rady LGD Brama Beskidu w tym zakresie są bardziej ogólne. W przeprowadzonych **badaniach FGI** stwierdzili, iż najciekawsze były projekty realizowane przez NGOs, a związane z doposażeniem orkiestr; oraz projekty kulturowe, które mobilizują społeczność lokalną do działania, dają nowe możliwości, nowe usługi, aktywizują społecznie i gospodarczo mieszkańców obszaru LGD. Mimo dużego stopnia ogólności, opinie te wpisują się zaprezentowane wyżej wyniki badań IDI przeprowadzonych w biurze LGD.

Generalnie, postęp w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD Brama Beskidu nie budzi zastrzeżeń. Warto podkreślić, iż znaczna część spośród zaplanowanych wskaźników została już zrealizowana. Poziom realizacji przedsięwzięć zbliża LGD Brama Beskidu do osiągnięcia zamierzonych w LSR celów.

Tabela 13 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD Brama Beskidu (stan na 31.05.2021)

Cel ogólny 1: POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU WZMACNIAJĄCA POWIĄZANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ Z OBSZAREM													
Cel szczegółowy 1.1: Poprawa i rozwój ogólnodostępnej, niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej													
Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)									
				2017		2018		2019		2020		31.05.2021	
				U	P	U	P	U	P	U	P	U	P
Inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej	Liczba nowych lub/i zmodernizowanych obiektów i miejsc infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	5	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	60,00	100,00	80,00	100,00	80,00
	Liczba nowych lub/i zmodernizowanych obiektów i miejsc infrastruktury kulturalnej i społecznej	szt.	3	0,00	0,00	0,00	0,00	75,00	50,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Cel szczegółowy 1.2: Zachowanie i pielęgnowanie lokalnego dziedzictwa, kulturowego i przyrodniczego obszaru													
Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	Liczba działań z zakresu udostępniania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	szt.	4	0,00	0,00	0,00	0,00	75,00	25,00	100,00	75,00	100,00	100,00
Kultywowanie tradycji lokalnych, zachowanie tożsamości regionalnej oraz promocja i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	Liczba odbiorców działań związanych z kultywowaniem tradycji, zachowaniem tożsamości regionalnej oraz ochroną i udostępnianiem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru - liczba osób z grup defaworyzowanych	szt.	15	0,00	0,00	15,00	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00

	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	szt.	7	0,00	0,00	57,14	0,00	57,14	57,14	100,00	57,00	57,14	57,14
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowych	szt.	1	00,00	0,00	100	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Liczba LGD uczestnicząca w międzynarodowych projektach współpracy	szt.	1	0,00	0,00	100	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Cel szczegółowy 1.3: Wzmacnianie kapitału społecznego, pobudzanie aktywności i integracji mieszkańców													
Oferta spędzania czasu wolnego - wsparcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocja aktywnego trybu życia	Liczba nowych lub/i zmodernizowanych obiektów i miejsc infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	5	0,00	0,00	120,00	120,00	120,00	120,00	120,00	120,00	120,00	120,00
	Liczba wydarzeń promujących zdrowy i aktywny styl życia	szt.	5	0,00	0,00	100,00	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców na rzecz aktywizacji i integracji lokalnej społeczności	Liczba wydarzeń aktywizujących i integrujących lokalną społeczność	szt.	5	0,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	40,00	0,00	40,00	40,00
	Liczba wydarzeń aktywizujących i integrujących skierowanych do grup defaworyzowanych	szt.	2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00

Cel ogólny 2: WZMACNIANIE KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ OBSZARU LGD BRAMA BESKIDU

Cel szczegółowy 2.1: Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy

Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby w grup defaworyzowanych	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	19	6,67	6,67	66,67	13,33	66,67	13,33	57,89*	63,16	63,16	63,16
	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa o charakterze innowacyjnym	szt.	3	3,33	0,00	66,67	33,33	73,33	67,67	100,00	67,67	67,67	67,67
	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki i czasu wolnego	szt.	4	0,00	0,00	75,00	25,00	67,67	67,67	100,00	75,00	100,00	100,00
	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa przez osoby z grup defaworyzowanych	szt.	8	0,00	0,00	62,50	12,50	75,00	75,00	100,00	87,50	87,50	87,50
Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa poza sektorem turystyki i czasu wolnego	szt.	4	0,00	0,00	50,00	0,00	85,70	62,50	75,00	75,00	75,00	75,00
	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki i czasu wolnego	szt.	2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	50,00	100,00	50,00
	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze przetwórstwa lokalnego	szt.	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,0	0,00

Cel szczegółowy 2.2: Skuteczna kooperacja i promocja obszaru na rzecz rozwoju turystyki w oparciu o wykorzystanie produktów lokalnych													
Działania w zakresie promocji, oraz wypracowania koncepcji strategii marketingowej, dystrybucji i logistyki produktów lokalnych i żywności wysokiej jakości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowych	szt.	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Liczba LGD uczestnicząca w projektach współpracy	szt.	13	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Budowanie marki obszaru w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe z wykorzystaniem innowacyjnych metod marketingowych	Liczba prowadzonych działań promocyjnych/marketingowych	szt.	6	0,00	0,00	50,00	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00
	Liczba zastosowanych innowacyjnych metod promocyjnych / marketingowych	szt.	2	0,00	0,00	50,00	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00

* Zmniejszenie % w porównaniu do roku poprzedniego z powodu rozwiązania umowy przez beneficjenta

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za 2020, LGD Brama Beskidu, 2021

Realizacja planu działania (budżet) w ujęciu wskaźnikowym – stan na 31.05.2021

Analizując budżet LGD Brama Beskidu zaplanowany na okres realizacji lokalnej strategii rozwoju można zauważyć, iż środki finansowe zostały podzielone między dwa cele ogólne w podobnej wielkości. Na realizację celu ogólnego „Poprawa atrakcyjności obszaru wzmacniająca powiązania społeczności lokalnej z obszarem” zaplanowano 3 440 000,00 PLN, natomiast na realizację celu ogólnego „Wzmacnianie konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD Brama Beskidu” zaplanowano 3 900 000,00 PLN.

Do końca maja 2021 roku przyznano na realizację przedsięwzięć 5 564 143,72 PLN, a wypłacono ogółem 3 914 446,47 PLN. Zdecydowanie najwięcej środków w budżecie LSR w celu ogólnym pierwszym przewidziano na inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej – 1,8 mln zł (wypłacono 75,24% przyznanych środków). Natomiast w celu ogólnym drugim pn. Wzmacnianie konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD – na rozwój lokalnej przedsiębiorczości wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grupy defaworyzowanych oraz wspieranie przedsiębiorstw – zaplanowano 3,5 mln zł (zrealizowano 70,59% przyznanych środków).

W badanym okresie, **jak wynika z IDI**, przeprowadzonego z pracownikami biura, LGD Brama Beskidu nie otrzymała tzw. bonusu. W czasie realizacji LSR zdarzały się alokacje środków finansowych, np. z inkubatora przedsiębiorczości (który nie zyskał zainteresowania) na rozwój przedsiębiorczości. Pandemia wpłynęła w niewielkim stopniu na realizację budżetu (przesunięcia w terminach osiągnięcia wskaźników i terminach rozliczenia umów). Zdaniem respondentów budżet na realizację LSR był wystarczający. W przyszłości w ramach LSR powinny być dofinansowywane projekty niekomercyjne oraz przedsięwzięcia organizacji społecznych. Trudno jednak na tym etapie określić, jaka wielkość środków finansowych byłaby niezbędna.

Tabela 14 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD Brama Beskidu w latach 2016-2021 (stan na 31.05.2021)

Budżet w LSR	Postęp finansowy narastająco											
	2016		2017		2018		2019		2020		2021 (stan na 31.05.)	
	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona
Cel ogólny 1: POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU WZMACNIAJĄCA POWIĄZANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ Z OBSZAREM (poziom realizacji 83,4%)												
3 440 000,00	0,00	0,00	676 981,00	0,00	2 123 961,00	481 791,61	2 394 426,00	1 467 208,10	2 868 704,72	1 725 635,67	2 868 704,72	1 994 950,47
Cel szczegółowy 1.1: Poprawa i rozwój ogólnodostępnej, niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej (poziom realizacji 97,4%)												
1 800 000,00	0,00	0,00	576 984,00	0,00	1 576 763,00	429 068,05	1 753 044,00	1 085 036,90	1 753 044,00	1 085 036,90	1 753 044,00	1 354 351,70
Inwestycje w poprawę istniejącej i rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturalnej oraz zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej												
1 800 000,00	0,00	0,00	576 984,00	0,00	1 576 763,00	429 068,05	1 753 044,00	1 085 036,90	1 753 044,00	1 085 036,90	1 753 044,00	1 354 351,70
Cel szczegółowy 1.2: Zachowanie i pielęgnowanie lokalnego dziedzictwa, kulturowego i przyrodniczego obszaru (poziom realizacji 72,3%)												
1 040 000,00	0,00	0,00	99 997,00	0,00	287 989,00	52 723,56	382 173,00	382 171,20	771 522,00	382 172,77	771 522,00	382 172,77
Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru												
400 000,00	0,00	0,00	99 997,00	0,00	99 997,00	52 723,56	206 230,00	106 228,20	391 410,00	206 229,77	391 410,00	206 229,77
Kultywowanie tradycji lokalnych, zachowanie tożsamości regionalnej oraz promocja i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru												
640 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	177 992,00	0,00	175 943,00	175 943,00	380 112,00	175 943,00	380 112,00	175 943,00
Cel szczegółowy 1.3: Wzmacnianie kapitału społecznego, pobudzanie aktywności i integracji mieszkańców (poziom realizacji 57,4)												
600 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	259 209,00	0,00	259 209,00	0,00	344 138,72	258 426,00	344 138,72	258 426,00
Oferta spędzania czasu wolnego – wsparcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocja aktywnego trybu życia												
300 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	259 209,00	0,00	259 209,00	0,00	258 426,00	258 426,00	258 426,00	258 426,00
Wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców na rzecz aktywizacji i integracji lokalnej społeczności												
300 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	85 712,72	0,00	85 712,72	0,00
Cel ogólny 2: WZMACNIANIE KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ OBSZARU LGD BRAMA BESKIDU (poziom realizacji 69,1)												
3 900 000,00	0,00	0,00	100 000,00	50 000,00	2 132 437,00	100 000,00	2 045 439,00	1 995 439,00	2 695 439,00	2 095 000,00	2 695 439,00	2 095 000,00
Cel szczegółowy 2.1: Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy (poziom realizacji 70,9)												
3 800 000,00	0,00	0,00	100 000,00	50 000,00	2 132 437,00	100 000,00	2 045 439,00	1 995 439,00	2 695 439,00	2 095 000,00	2 695 439,00	2 095 000,00
Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, w tym też działalności innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grupy defaworyzowanych												

1 700 000,00	0,00	0,00	100 000,00	50 000,00	1 000 000,00	50 000,00	1 150 000,00	1 000 000,00	1 500 000,00	1 200 000,00	1 500 000,00	1 200 000,00
Wspieranie przedsiębiorstw												
1 500 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 032 437,00	0,00	845 439,00	845 439,00	1 145 439,00	845 439,00	1 145 439,00	845 439,00
Tworzenie i rozwój centrów przetwórstwa lokalnego												
500 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Budowanie marki obszaru w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe z wykorzystaniem innowacyjnych metod marketingowych												
100 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000,00	50 000,00	100 000,00	50 000,00	50 000,00	50 000,00	50 000,00	50 000,00
Cel szczegółowy 2.2: Skuteczna kooperacja i promocja obszaru na rzecz rozwoju turystyki w oparciu o wykorzystanie produktów lokalnych (poziom realizacji 0)												
100 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Działania w zakresie promocji oraz wypracowanie koncepcji strategii marketingowej, dystrybucji i logistyki produktów lokalnych i żywności wysokiej jakości												
100 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Razem												
7 340 000,00	0,00	0,00	776 981,00	50 000,00	4 146 401,00	581 791,61	4 489 865,00	3 262 647,10	5 564 143,72	3 821 074,67	5 564 143,72	3 914 446,47

Źródło: Sprawozdania z realizacji LSR za lata 2016

5.3. Projekty współpracy

W okresie objętym analizą, LGD Brama Beskidu uczestniczyła w realizacji jednego projektu współpracy pn. „Nasze lokalne dziedzictwo – poznaj, szanuj, rozwijaj”. Projekt ten miał akronim NLD. Realizowany był w okresie od 09.03.2018 do 31.01.2019. A jego całkowity budżet wynosił 972 828,27 zł, w tym udział LGD Brama Beskidu – 36 380,00 zł. W projekcie tym uczestniczyło siedmiu partnerów, w tym pięciu krajowych i dwu zagranicznych. Projekt ten został także opisany w ewaluacji innych LGD biorących w nim udział). Był to projekt innowacyjny. Charakteryzował się następującymi cechami:

Projekt **wykorzystywał**: (a) walory przyrodnicze – festiwale były organizowane w atrakcyjnych, malowniczych miejscach, przyjaznych również dla turystów; (b) kulturowe – na festiwalach prezentowane były różne kultury wiodące na obszarach współpracujących LGD poprzez potrawy, barwne stroje, tańce, śpiewy, scenki obrzędów, dzieła ludowe; w ramach przeprowadzonego przez LGD konkursu na produkt lokalny podmioty działające na obszarze miały okazję zaprezentować dorobek kulturowy obszaru; (c) produkty lokalne - na festiwalach każde KGW prezentowało oraz częstowało uczestników projektu tradycyjnymi potrawami, natomiast twórcy ludowi prezentowali swoje dzieła, a zespoły regionalne kulturę ludową na scenie; w ramach projektu został przeprowadzony konkurs na produkty lokalne w kategoriach: produkty spożywcze oraz rękodzieło, a także wydano folder podsumowujący konkurs wraz z opisem produktów; ponadto w centrach produktu lokalnego znajdują się dzieła twórców ludowych wraz z opisem oraz kontaktem do każdej osoby; (d) turystyczne – poprzez prezentację kultury i zwyczajów ludowych na festiwalach organizowanych poza obszarem LGD, promowano obszar i zachęcano do przyjazdu na teren działania LGD;

W projekcie **zaangażowane** były także osoby defaworyzowane, a mianowicie osoby bezrobotne, młodzież i dzieci, seniorzy, mieszkańcy obszarów wiejskich; osoby powyżej 50 roku życia, osoby do 35 roku życia, rodziny wielodzietne (rodzice), przedsiębiorcy z branży turystycznej, osoby niepełnosprawne.

Realizacja projektu przyniosła **korzyści** dla wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego, rozwoju lokalnego i turystyki. Dla uczestników projektu były to następujące korzyści: Poprzez uczestnictwo w festiwalach oraz obecność na spotkaniach/warsztatach/prelekcjach organizowanych w centrach produktu turystycznego i kulturowego mieszkańcy oraz turyści mieli możliwość zapoznania się z kulturą, tradycją oraz obrzędowością danych obszarów LGD biorących udział w projekcie. Na Wyszehradzkich Festiwalach pokazany był przegląd kultur i tradycji wszystkich LGD biorących udział w projekcie współpracy. Tam każdy mieszkaniec/turysta mógł spróbować potrawy wiodącej w danym regionie, zobaczyć stroje oraz tańce odpowiednie dla danych grup etnicznych, porozmawiać oraz zapoznać się z arcydziełami twórców ludowych, a co najważniejsze

wszystko było ogólnodostępne i bezpłatne. Festiwale stały się lekcją tradycji ludowych pokazując zwyczaje obrzędowe. Ponadto w ramach projektu zorganizowano wiele ciekawych konkurów dla różnych grup wiekowych, wykonano mapę turystyczną obszaru LGD Korona Sądecka (będącej jedną z LGD uczestniczących w projekcie współpracy) oraz publikację *Bajki i legendy obszaru LGD Korona Sądecka*. Powstała także dokumentacja filmowa z przebiegu festiwalu oraz zorganizowano konferencję, na której podsumowano projekt.

Korzyści z realizacji projektu dla turystów i mieszkańców są znaczące. Powstałe w ramach projektu centra produktu turystycznego (CPT) w miejscowościach Piątkowa, Pokój, Wysowa-Zdrój, Rytko stały się swoistą promocją kultur panujących na danych obszarach. Główną ideą przyświecającą powołaniu centrów była potrzeba wzmocnienia i stałego propagowania lokalnych tradycji, kultury i artystów ludowych Pogórzan, Lachów Sądeckich, Łemków, Czarnych Górali oraz mieszkańców ziemi stobrawskiej. Każde centrum jest miejscem służącym zachowaniu wieloletnich tradycji, w których znajdują się nie tylko eksponaty, ale również informacje na temat produktów i twórców lokalnych danego obszaru LGD. Infrastruktura jest odwiedzana przez turystów jak również mieszkańców (wycieczki dzieci i młodzieży). Odwiedzający poznają kulturę, ludowe tradycje oraz dzieła twórców ludowych, z którymi również mogą porozmawiać umawiając się telefonicznie. Natomiast działania związane z organizacją warsztatów/ prelekcji/ zajęć dla grupy młodzieży i dzieci, wpłyną zapewne na podniesienie świadomości ważności kultury, tradycji/ ludowości, co w konsekwencji zaszczerpi chęć kultywowania i pielęgnacji dawnych tradycji i zwyczajów.

Zaplanowane w projekcie działania przyczyniają się do promocji i wzajemnego przenikania się dorobku kulturowego, ludowego i tradycji ziem: Sądeckich, Beskidu Sądeckiego i Gorlickiego, ziem starsądeckich oraz stobrawskich na Nizinie Śląskiej.

Innowacyjność projektu polega na komplementarności podejmowanych działań oraz zastosowaniu nowoczesnych technik marketingowych (do prezentacji dorobku artystycznego i kulturowego przy pomocy form multimedialnych, udostępnianych szerokiemu gronu odbiorców). Ponadto działania w ramach projektu, stanowią kompleksową i zwartą promocję obszaru partnerskich LGD. Każde z poszczególnych działań służy promocji obszaru, kultywowaniu dziedzictwa kulturowego i wymiany doświadczeń z wykorzystaniem nowoczesnych technik marketingowych i kanałów komunikacji, dzięki którym oddziaływanie projektu jest duże i przyczynia się do zwiększenia zainteresowania kulturą i dorobkiem regionu. Powstałe centra produktu turystycznego stanowią będą promocję twórczości ludowej Pogórzan i Lachów Sądeckich, Łemków i mieszkańców ziem stobrawskich, popularyzację regionalnych produktów i wyrobów tradycji ludowej wsi, kuchni i rzemiosła. Ponadto powstałe forum dialogu współpracy twórców lokalnych na obszarze LGD „Korona Sądecka” jest inkubatorem tworzenia nowych metod współpracy twórców lokalnych, mieszkańców

i turystów, w których mogą wymieniać wiedzę i doświadczenia oraz przekazywać ją następcom z obszarów LGD uczestniczących w projekcie współpracy.

W badaniach IDI respondenci wskazali, że liderami projektów współpracy z reguły byli liderzy LGD, która stawiała się także liderem projektu, a inne LGD zostały do niego zaproszone. Współpraca w ramach realizowanych projektów współpracy była pomyślna, projekty przebiegały sprawnie i w czasie ich realizacji nie występowały jakieś znaczące problemy. Stąd zapewne współpraca w ramach projektów współpracy będzie kontynuowana. Są już pomysły na dwa projekty współpracy – jeden dotyczący promocji produktów lokalnych, inny to budowanie wspólnej marki lokalnej.

5.4. Działania poza RLKS

LGD Brama Beskidu w okresie wdrażania perspektywy finansowej 2014-2020 prowadziła sześć projektów poza programem LEADER, w tym cztery finansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego.

Interesującym projektem jest „Dzienny Dom Seniora” zrealizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020. Celem tego projektu jest utworzenie dziennej opieki nad osobami starszymi, wymagającymi pomocy z uwagi na podeszły wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność. Oferta powstałego domu to usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne oraz aktywizująco-usprawniające, a więc całodzienna opieka wraz z wyżywieniem, rehabilitacja, terapia zajęciowa (indywidualna i grupowa), a także wspólne zagospodarowanie czasu wolnego. Koszt tego projektu to 2 836 821,40 zł.

Innym interesującym projektem jest utworzenie i funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznej. Efektem jego działania jest podniesienie poziomu aktywności społecznej i zawodowej 72 osób (w tym 21 niepełnosprawnych) zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z powiatu nowosądeckiego (na terenie którego położony jest obszar analizowanej LGD Brama Beskidu i miasta Nowy Sącz poprzez podejmowane działania reintegracyjne w CIS. Koszt tego projektu to 2 498 800,50 zł.

Kolejnym, równie interesującym projektem był „KIS – Nowa Szansa”, czyli Klub Integracji Społecznej. Projekt skierowany jest do mieszkańców powiatu nowosądeckiego (a więc i obszaru analizowanej LGD) zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W KIS zaplanowano wsparcie w ustaleniu i monitorowaniu indywidualnej ścieżki zawodowej poprzez indywidulane doradztwo psychologiczne/ społeczne/ zawodowe; warsztaty terapeutyczne/ edukacyjne; pośrednictwo pracy; szkolenia/ kursy zawodowe; staże zawodowe; subsydiowane zatrudnienie. Koszt realizacji tego projektu to 3 863 816,00 zł.

Ciekawym projektem, adresowanym do młodzieży był projekt „Nowoczesna szkoła – przepustką do kariery”, związany z podniesieniem kluczowych kompetencji uczniów,

niezbędnych na rynku pracy. Projekt ten realizowany był na terenie gminy Stary Sącz. Wartość tego projektu to 3 326 120,86 zł.

W przeprowadzonych **badaniach wywiadu pogłębionego** z pracownikami biura LGD podkreślano znaczenie dla rozwoju obszaru właśnie tych projektów. Wartość wszystkich projektów realizowanych poza RLSK wynosi 12 564 278,76 zł. Dodatkowo jeszcze projekt realizowany na zlecenie Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego – prowadzenie punktu obsługi klienta.

Badania FGI przeprowadzone z zarządem LGD wykazały, iż wielofunduszowość realizacji LSR jest korzystna, biuro LGD Brama Beskidu jest do tego przygotowane – już LGD realizuje projekty finansowane z innych programów. Wielofunduszowość LSR przy 2-3 pracownikach nie ma szans. Stąd zapewne pomysł łączenia z innymi LGD, tak by obszar działania obejmował minimum 80 tys. mieszkańców. Jakkolwiek zarząd rozumie ideę tego zamiaru, to pomysł ten niesie z sobą pewne wyzwania – przede wszystkim zwiększenie liczby personelu biura i sprawności jego działania. Będzie to wymagało modyfikacji form współpracy w nowych strukturach organizacyjnych. Obecnie nie można zostać przy poprzedniej strukturze organizacyjnej, ponieważ wówczas biura LGD mogłyby sobie nie poradzić z obsługą formalną wielofunduszowych LSR.

Ważnym elementem jest też kwestia komercjalizacji usług LGD. Przeprowadzone **badania FGI** wykazały, iż w opinii zarządu Stowarzyszenie LGD celem swego rozwoju nie może opierać się tylko na środkach UE, musi więc szukać innych źródeł finansowania i działać komercyjnie. LGD Brama Beskidu już pozyskuje środki z innych źródeł, m.in. prowadzi w ramach projektu dzienny dom seniora, ale też po tym projekcie upatruje pewnych działań, które pozwolą na utrzymanie tej lub podobnej działalności. W tej perspektywie finansowej nie było to możliwe, bo LGD nie ma warunków lokalowych, samorząd także nie udostępni budynku. Ale w przyszłym okresie Zarząd rozważa tego typu działania, np. w postaci prowadzenia przedszkoli. Zarząd poszukuje dróg, żeby zarabiać w stowarzyszeniu na działania statutowe. W jednej gminie LGD prowadzi dzienny dom seniora, ale w opiece nad dziećmi też są plany rozpoczęcia działania. Tego typu przedsięwzięcia mogłyby działać i zarabiać na utrzymanie personelu (oprócz posiadanych środków własnych).

Tabela 15 Projekty i działania realizowane przez LGD Brama Beskidu poza programem LEADER (stan na 31.05.2021)

Lp.	Program/Fundusz	Data realizacji działania	Opis działań	Osiągnięte wskaźniki	Czy działania są kontynuowane po zakończeniu realizacji projektu/działania? W jaki sposób?	Budżet całego projektu/działania [PLN]
1.	„KIS – Nowa Szansa” w ramach RPO Województwa Małopolskiego 2014-2020	01.11.2016-31.10.2019	Ustalenie i monitorowanie indywidualnej ścieżki; indywidualne doradztwo psychologiczne/społeczne/zawodowe; warsztaty terapeutyczne/edukacyjne; pośrednictwo pracy; szkolenia/kursy zawodowe; staże zawodowe; subsydiowane zatrudnienie	Wzrost aktywności społecznej i zawodowej 107 mieszkańców powiatu nowosądeckiego zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez uczestnictwo w działaniach nowoutworzonego Klubu Integracji Społecznej	Beneficjent prowadzi działania służące utrzymaniu działań rozpoczętych w projekcie	3 863 816,00
2.	„Nowoczesna szkoła – przepustką do kariery” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020	01.05.2017-30.04.2019	Główne zadania przewidziane w projekcie to: wsparcie dla nauczycieli w postaci stworzenia sieci współpracy na terenie gminy Stary Sącz oraz podniesienie ich kompetencji w zakresie wykorzystywania nowoczesnych metod nauczania oraz narzędzi TIK. Utworzenie na terenie gminy Stary Sącz 2 mobilnych pracowni przedmiotów przyrodniczych, doposażenia szkolnych pracowni matematycznych oraz wyposażenie szkół w narzędzia TIK. W ramach projektu uczniowie otrzymają wsparcie w ramach podnoszenia kompetencji kluczowych z zakresu	Podniesienie u 1 305 uczniów z 6 szkół podstawowych oraz 3 szkół gimnazjalnych gminy Stary Sącz kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy w obszarach TIK oraz matematyczno-przyrodniczych poprzez organizację zajęć z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych z wykorzystaniem metody eksperymentu, narzędzi TIK oraz e-learningu, przeprowadzenie zajęć z programowania, jak również podniesienie kompetencji u 39 nauczycieli w zakresie wykorzystania nowoczesnych narzędzi oraz technologii informacyjnych i komunikacyjnych, nauczania w obszarze	Beneficjent prowadzi działania służące utrzymaniu działań rozpoczętych w projekcie	3 326 120,86

			matematyczno-przyrodniczego oraz naukę programowania.	przedmiotów przyrodniczych i matematyki oraz pracy metodą eksperymentu.		
--	--	--	---	---	--	--

3.	„Inter-aktywni w gminie Stary Sącz”	26.11.2018-25.11.2019	Przeprowadzenie 352 godzin szkoleń poprawiających kompetencje cyfrowe na terenie Gminy Stary Sącz	Poprawienie kompetencji cyfrowych osób z terenu gminy Stary Sącz	Nie	38 720,00
4.	„CIS – aktywnie i skutecznie” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020	01.09.2018-30.06.2021	Dla uczestników projektu zaplanowano wsparcie wg indywidualnie określonych potrzeb i potencjałów zgodnie z IPZS: indywidualne doradztwo psychologiczne/ społeczne/ zawodowe; warsztaty edukacyjne/ terapeutyczne/ aktywnego poszukiwania pracy; giełda pracy-pośrednictwo pracy; kursy/szkolenia zawodowe; warsztaty zawodowe - gastronomiczny, wikliniarsko-pamiątkarski	Projekt zakłada utworzenie i funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznej oraz podniesienie poziomu aktywności społecznej i zawodowej 72 osób (w tym 21 niepełnosprawnych) zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z powiatu nowosądeckiego i miasta Nowy Sącz poprzez podejmowane działania reintegracyjne w CIS	Beneficjent prowadzi działania służące utrzymaniu działań rozpoczętych w projekcie	2 498 800,50
5.	Porozumienie dot. udostępniania powierzchni biurowej oraz prowadzenia punktu obsługi klienta	12.11.2018-30.06.2021	Prowadzenie na potrzeby MARR SA punktu obsługi klienta	Przekazywanie informacji o zasadach udzielania jednostkowych pożyczek oraz przyjmowaniu wniosków pożyczkowych dotyczących pożyczek udzielanych przez MARR S.A.	Projekt zaplanowany na 30 miesięcy	1 000,00 zł/miesiąc
6.	„Dzienny Dom Seniora” w ramach Regionalnego Programu	01.08.2019-31.10.2022	Projekt jest skierowany do mieszkańców Gminy Stary Sącz, którzy ze względu na podeszły wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki lub	Celem projektu jest zwiększenie dostępności osób starszych, niesamodzielnych do dziennych usług świadczonych w społeczności lokalnej w gminie Stary Sącz powiatu nowosądeckiego		2 836 821,40

	Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020		wsparcia oraz ich opiekunów faktycznych. Placówka będzie oferować opiekę w ciągu dnia, posiłki, rehabilitację, zajęcia kulturalno-oświatowe, terapię zajęciową grupową i indywidualną i wspólne z innym osobami starszymi spędzanie wolnego czasu.	poprzez utworzenie Dziennego Domu Seniora i realizację w nim usług opiekuńczo- pielęgnacyjnych i aktywizująco- usprawniających.		
--	---	--	--	--	--	--

Źródło: Dokumentacja LGD Brama Beskidu, 2021.

5.5. Działalność Biura LGD

Działalność biura LGD przedstawiona zostanie tu w czterech aspektach, a mianowicie: organizacji pracy biura, szkoleń pracowników biura i członków organów statutowych LGD, realizacji działań komunikacyjnych w ujęciu wskaźnikowym, a także w aspekcie prowadzonego doradztwa przez pracowników biura LGD.

Organizacja pracy biura LGD

W biurze LGD zatrudnione są na stałe od 2016 roku dwie osoby – jedna to specjalista ds. rozwoju lokalnego, druga – to specjalista ds. promocji i aktywizacji. **Jak wynika z badania IDI**, podział obowiązków w biurze wynika ze statutu, zapisów LSR oraz kompetencji pracowników. Jakkolwiek niektóre obowiązki (nieliczne) wykonują zamiennie. Rozkład czasu pracy na poszczególne obowiązki nie jest stały, zależy bowiem od okresu, np. w okresie naborów wniosków, większą część czasu pracy pracownicy biura przeznaczają na przygotowanie procesu naborów – wówczas jest to nawet około 80% czasu przeznaczone na realizację tych zadań. A ponadto zaangażowanie czasowe zależy od pełnionej funkcji i kompetencji pracownika. Generalnie jeden z pracowników większą część czasu pracy poświęca na czynności związane z promocją, aktywizacją społeczną i monitoringiem, inny na przygotowanie naborów i dokumentacji z tym związanej. Doradztwo świadczą wszyscy pracownicy biura, odbywa się ono głównie w biurze, lecz w okresie pandemii były to głównie porady telefoniczne. Pandemia pokrzyżowała nieco realizację planu komunikacji, ograniczyła wydarzenia promocyjne i utrudniła spotkania informacyjno-konsultacyjne.

Relacje pracowników biura z organami statutowymi LGD są dobre. Rada otrzymuje od biura wsparcie w postaci ścisłej współpracy techniczno-administracyjnej, biuro prowadzi szkolenia dla rady oraz świadczy pomoc techniczną i merytoryczną w ocenie wniosków. Natomiast zarząd otrzymuje wsparcie administracyjne i techniczne od pracowników biura, którzy wykonują zadania powierzone przez zarząd. **Potwierdzają to badania fokusowe FGI**, przeprowadzone z zarządem i radą LGD Brama Beskidu. W opinii członków zarządu, nie ma problemu współpracy z biurem LGD, to raczej biuro ma problemy ze zmieniającymi się przepisami i zmuszone jest do permanentnej edukacji w tym kierunku, aby być wsparciem dla innych organów statutowych LGD. Natomiast w opinii członków rady współpraca z biurem była znakomita – biuro jest wielkim wsparciem dla rady. Biuro wdrożyło narzędzia komunikacji elektronicznej, co w okresie pandemii w dużym stopniu ułatwiło pracę rady.

W tych samych badaniach zarówno zarząd, jak rada LGD wyrazili opinie, iż w czasie pandemii zmieniły się tylko zasady funkcjonowania biura, ograniczono bieżące kontakty bezpośrednie, w ich miejsce wprowadzono kontakty po wcześniejszym umówieniu się. Praca zdalna nie sprzyja terminowości realizacji zadań, ale została wymuszona restrykcjami pandemicznymi wprowadzonymi przez rząd. Teraz wszystko wróciło do normy i biuro i zarząd funkcjonują jak przed pandemią. Również członkowie rady LGD wyrazili opinię, iż pandemia CoViD-19 nie miała wpływu na frekwencję na posiedzeniach rady – zawsze skład był zgodny z wymaganym odpowiednimi przepisami. W okresie pandemii spotkania odbywały się zarówno stacjonarnie (co jest bardziej korzystne), jak i on-line (nawet przed pandemią używany był ten system oceny wniosków). Korzystano z platformy internetowej i dochodzili do końcowych ustaleń na zasadzie konsensusu. Pandemia więc trochę skomplikowana pracę rady, ale rada realizowała swoje zadania.

W badaniach FGI poproszono o opinie dotyczące wartości dodanej jaką wnosi działalność LGD w rozwój obszaru swego działania, *czy LGD różni się od innych NGOs działających lokalnie, co takiego specyficznego ma w swej działalności, jaką wartość dodaną niesie z sobą wdrażając podejście LEADER w rozwoju lokalnym.* Przedstawiciele zarządu stwierdzili, że właściwie LGD „wydeptała ścieżki” w jednostkach samorządu terytorialnego, innych organizacjach samorządowych, przedsiębiorstwach, czy szkołach wychodząc z różnymi inicjatywami, projektami. *Inni mogli też to robić, ale nie jest to praca łatwa. Jednak to LGD udało się wypracować i osiągnąć współpracę trójsektorową. I to jest ta właśnie wartość dodana – współpraca trójsektorowa, która przynosi wymierne efekty w rozwoju lokalnym, aktywizuje społeczność lokalną do działania, buduje więzi społeczne.*

Szkolenia pracowników i członków organów statutowych LGD

W okresie objętym analizą, pracownicy biura LGD Brama Beskidu uczestniczyli w 37 szkoleniach. Tematyka największej liczby szkoleń związana była z zasadami przygotowania lokalnych strategii rozwoju, podstaw prawnych przygotowania wniosków aplikacyjnych i dokumentacji rozliczeniowej oraz procesu wdrażania LSR, szkolenie z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych, zakładania działalności gospodarczej oraz działalności jednostek sektora finansów publicznych. A także szkolenia z zasad monitoringu i ewaluacji LGD i LSR.

Natomiast członkowie organów statutowych LGD uczestniczyli w 33 szkoleniach (tabela 5.5.2), głównie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR, a także procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR w kontekście RODO, podnoszenia umiejętności interpersonalnych dla liderów, budowanie trwałego i zaangażowanego zespołu oraz wizerunku organizacji, pozyskiwanie i

motywowanie wolontariuszy i pracowników, rozwoju umiejętności interpersonalnych, prowadzenie spotkań z mieszkańcami, doradztwa.

W badaniach IDI pracownicy biura jako najbardziej przydatne wskazali szkolenia z zakresu procedur oceny wniosków aplikacyjnych oraz szkolenia z zakresu RODO. W przypadku organów statutowych pracownicy biura uznali także szkolenia z zakresu procedur oceny i wyboru wniosków aplikacyjnych – jakkolwiek ich zdaniem organy władz są bardzo kompetentne i w dużym stopniu samodzielne, niemniej zawsze na początku nowego okresu programowania finansowego tego typu szkolenia są bardzo przydatne. Co do przyszłości, to oczekiwania pracowników są związane ze szkoleniami z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania NGOs, doskonalenia umiejętności interpersonalnych, kształcenia cech liderów społeczności lokalnej, a także z zakresu ochrony RODO.

Tabela 16 Szkolenia pracowników LGD Brama Beskidu w okresie 01.01.2016-31.05.2021

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
09.08.2016	Szkolenie z zakresu rozwoju umiejętności interpersonalnych (w zakresie prowadzenia spotkań z mieszkańcami, doradztwo)	Fundacja Collegium Progressus	1
16.09.2016	Szkolenie z zakresu danych osobowych	Zespół Ekspertów Manager (Kursy & Szkolenia & Doradztwo)	1
19.09.2016	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	KSOW	2
28.09.2016	Szkolenie z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych, zakładania działalności gospodarczej oraz działalności jednostek sektora finansów publicznych	Fundacja Collegium Progressus	2
17-19.11.2016 8-9.12.2016	Szkolenie z zakresu animatora lokalnego /lub moderatora spotkań	MILA Fundacja Miejsc i Ludzi Aktywnych	1
01.12.2016	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	2
02.12.2016	Przygotowanie członków Rady i pracowników Biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	2
09.12.2016	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	Małopolska Sieć LGD	2
23-24.01.2017	Przygotowanie członków Rady i pracowników Biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich	1
26.01.2017	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	KSOW	2
07.03.2017	Szkolenie z zakresu rozwoju umiejętności interpersonalnych	Forum Aktywizacji Obszarów	2

	(w zakresie prowadzenia spotkań z mieszkańcami, doradztwo)	Wiejskich	
05.04.2017	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	KSOW	2
26-27.04.2017	Przygotowanie członków Rady i pracowników Biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	1
1-2.06.2017	Szkolenie z zasad monitoringu i ewaluacji LGD i LSR	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich	1
8-9.06.2017	Warsztaty dot. wdrażania programu LEADER w Małopolsce w latach 2014-2020	Małopolska Sieć LGD	2
12.09.2017	Szkolenie dla Rady LGD	UMWM, Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	2
4.12.2017	Wdrażanie LSR	KSOW	1
8.12.2017	Szkolenie z zakresu animatora lokalnego /lub moderatora spotkań	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	3
17.01.2018	Szkolenie dla lokalnych grup działania	KSOW	1
23.04.2018	Bezpieczeństwo informacji i ochrony danych osobowych, RODO - zmiany niezbędne do wprowadzenia w stowarzyszeniach	Ośrodek Edukacyjny FORUM Szczecin	2
01.08.2018	Inspektor Ochrony Danych	ALTKOM AKADEMIA Niepubliczna Akademia Kształcenia Ustawicznego	1
29.11.2018	Rozwój umiejętności interpersonalnych, prowadzenie spotkań z mieszkańcami, doradztwo	MOWES - Subregion Sądecki	2
30.11.2018	Rozwój umiejętności interpersonalnych, prowadzenie spotkań z mieszkańcami, doradztwo	MOWES - Subregion Sądecki	1
30.11.2018	Ochrona danych osobowych w kontekście RODO	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	1
06.02.2019	Szkolenie dla Lokalnych Grup Działania	UMWM	2
06.06.2019	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	1

07.06.2019	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	1
16.09.2019	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	UMWM	2
25.11.2019	Szkolenie z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych, zakładania działalności gospodarczej oraz działalności jednostek sektora finansów publicznych	Fundacja Rozwoju Sądeckizny	2
19.12.2019	Szkolenie z zasad monitoringu i ewaluacji LGD i LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	3
13.01.2020	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	UMWM	2
24.06.2020	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	UMWM	1
16.09.2020	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	UMWM	3
16.12.2020	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	UMWM	3
09.04.2021	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	UMWM	3

Źródło: dokumentacja LGD Brama Beskidu, 2021.

Tabela 17 Szkolenia członków organów statutowych LGD Brama Beskidu w okresie 01.01.2016-31.05.2021

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
09.08.2016	Szkolenie z zakresu rozwoju umiejętności interpersonalnych (w zakresie prowadzenia spotkań z mieszkańcami, doradztwo)	Fundacja Collegium Progressus	1	-
16.09.2016	Szkolenie z zakresu danych osobowych	Zespół Ekspertów Manager (Kursy & Szkolenia & Doradztwo)	1	-
28.09.2016	Szkolenie z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych, zakładania działalności gospodarczej oraz działalności jednostek sektora finansów publicznych	Fundacja Collegium Progressus	1	-
01.12.2016	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez lokalną społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	4	10
02.12.2016	Przygotowanie członków rady i pracowników biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	4	10
22.12.2016	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	11
05.04.2017	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	KSOW	1	-
08-09.06.2017	Warsztaty dot. wdrażania programu LEADER w Małopolsce w latach 2014-2020	Małopolska Sieć LGD	1	-
10.07.2017	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	8
11.09.2017	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	8

	przez Lokalną Społeczność			
11.09.2017	Przygotowanie członków Rady i pracowników Biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	1	8
12.09.2017	Przygotowanie członków Rady i pracowników Biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	UMWM, LGD Brama Beskidu	1	8
04.12.2017	Wdrażanie LSR	KSOW	1	-
20.12.2017	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	9
18.07.2018	Szkolenie – warsztaty diagnozy indywidualnej	Małopolska Sieć LGD	1	-
23.08.2018	Procedury oceny i wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez Lokalną Społeczność w zakresie operacji własnych	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	8
30.08.2018	Budowanie zaangażowanego zespołu oraz wizerunku organizacji	Małopolska Sieć LGD	1	-
11.10.2018	Procedury oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez Lokalną Społeczność	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	7
11.10.2018	Podniesienie umiejętności interpersonalnych dla liderów społecznych	Małopolska Sieć LGD	1	-
12.10.2018	Budowanie trwałego i zaangażowanego zespołu. Pozyskiwanie i motywowanie wolontariuszy i pracowników	Małopolska Sieć LGD	1	-
09.11.2018	Procedury oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR w kontekście RODO	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	11
29.11.2018	Procedury oceny i wyboru operacji w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	3	8
30.11.2018	Ochrona danych osobowych w kontekście RODO	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	3	-
30.11.2018	Rozwój umiejętności interpersonalnych, prowadzenie spotkań z	MOWES – Subregion	-	8

	mieszkańcami, doradztwo	Sądecki		
20.12.2018	Projekty grantowe - omówienie w kontekście stosowania procedur wyboru oraz rozliczania projektów	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	11
6-7.06.2019	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	2	14
5-6.12.2019	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	12
11.02.2020	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	7
15.06.2020	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Peridea Barbara Łączna	3	5
16.06.2020	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	3	5
2.09.2020	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	7
16.09.2020	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	UMWM	-	1
16.09.2020	Szkolenie z zakresu procedur wyboru i oceny projektów do finansowania w ramach LSR	Stowarzyszenie LGD Brama Beskidu	-	7

Źródło: dokumentacja LGD Brama Beskidu, 2021.

Realizacja planu komunikacji

Niezbędnym warunkiem osiągnięcia celów założonych w LSR jest prawidłowo przygotowany i realizowany plan komunikacji. O rozpoczęciu realizacji działań zapisanych w strategii poinformowano potencjalnych beneficjentów poprzez rozpoczęcie działań w ramach kampanii informacyjnej rozpoczętej w 2016 roku na temat głównych założeń LSR na lata 2016-2022. Narzędziami wykorzystanymi w kampanii komunikacyjnej przez analizowaną LGD Brama Beskidu były m.in. newsletter, artykuły na stronach internetowych LGD i urzędów gmin wchodzących w skład LGD, artykuł w prasie lokalnej, spotkania informacyjno-konsultacyjne (w tym z grupami defaworyzowanymi, ulotki, biuletyny, ogłoszenia pismem w sołectwach i parafiach, spotkania doradcze, a także w czasie innych wydarzeń eventowych organizowanych na terenie działania LGD Brama Beskidu).

Następnie w każdym roku organizowano kampanie informacyjne nt. zasad oceny i wyboru operacji przez LGD. Sukcesywnie informowano o warunkach i sposobach realizacji projektów, możliwości samozatrudnienia, czy też wzięcia udziału w działaniach kwalifikacyjnych w ramach realizowanych projektów, prezentowano realizowane projekty oraz efekty zrealizowanych projektów. We wszystkich tych działaniach komunikacyjnych wykorzystywano szeroką gamę środków i narzędzi komunikacji.

Począwszy od 2017 roku regularnie dokonywano monitorowania i podsumowywania działań komunikacyjnych. Wykorzystywano w tym celu ankiety (a więc informację zwrotną o jakości świadczonej pomocy w postaci konsultacji i doradztwa) i obserwacje własne.

Analiza danych zawartych w tabeli wskazuje, iż LGD Brama Beskidu wykorzystywała wszystkie zaplanowane sposoby komunikowania, jakkolwiek część z nich stosowana była z dużą częstotliwością, a niektóre okazjonalnie. Wiele narzędzi komunikowania było typowymi, powszechnie stosowanymi i one – **w opinii pracowników biura LGD** – sprawdzały się najbardziej, ale np. uruchomiony newsletter czy informacje zamieszczane na stronach internetowych także stopniowo zyskiwały coraz większą popularność (np. e-maile, czy artykuły na stronach internetowych). Prowadzone ankiety były swoistym narzędziem monitorowania efektów planu komunikacji, ale także podstawą do wprowadzania zmian. Korzystanie z wielu sposobów i narzędzi komunikacji sprzyja dotarciu do szerokiego spektrum grup wiekowych, zawodowych, defaworyzowanych itp. w społeczności lokalnej.

Plan komunikacji opracowany przez LGD Brama Beskidu i jego realizację prezentuje tabela.

Tabela 18 Plan działań komunikacyjnych LGD Brama Beskidu w okresie wdrażania LSR

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:					
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016-2022	100 e-maili w ramach newslettera	100	198	198	198	198	198	198
	4 artykuły na stronach internetowych	4	22	22	22	22	22	22
	Liczba sołectw na obszarze LGD do których przekazano ogłoszenie oraz ogłoszenia wywieszone w instytucjach publicznych	50	51	51	51	51	51	51
	1200 ulotek	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200
	100 biuletynów	100	100	100	100	100	100	100
	Liczba osób, którym udzielono doradztwa	20	114	114	114	114	114	114
	Liczba osób, z którymi się kontaktowano	20	60	60	60	60	60	60
	Liczba parafii do których wysłano wiadomości	15	25	25	25	25	25	25
	Organizacja 3 spotkań informacyjno-konsultacyjnych	3	3	3	3	3	3	3
	1 artykuł w prasie lokalnej	1	1	1	1	1	1	1
	Udział w 3 wydarzeniach na obszarze LGD	3	3	3	3	3	3	3
	Organizacja spotkania dla grup defaworyzowanych	1	1	1	1	1	1	1

Kampania informacyjna nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD	Wysłanie 100 e-maili w ramach newslettera	100	273	273	273	273	273	273
	Zamieszczenie 4 artykułów na stronach internetowych	4	13	13	13	13	13	13
	Organizacja 3 spotkań informacyjno-konsultacyjnych	3	3	3	3	3	3	3
Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji i rozliczania projektów	Przyjęcie 35 (2016), 30 (2017), 60 (2018), 30 (2019), 30 (2020), 30 (2021) osób w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD – (wpisane w tabelce na każdy rok osobno)	215	114	175	93	62	53	61
	Organizacja 3 (2016), 3 (2017), 3 (2018), 3 (2019), 3 (2020), 3 (2021) spotkań szkoleniowych i doradczych	18	3	6	9	12	15	18
Informacja na temat możliwości samozatrudnienia, bądź objęcia działaniem kwalifikacyjnym w ramach realizowanych projektów	100 e-maili (2017), 100 (2018), 100 (2019), 100 (2020) w ramach newslettera	400	0	881	1 216	1 454	1 729	1 729
	4 artykuły (2017), 4 (2018), 4 (2019), 4 (2020), 4 (2021) na stronach internetowych	20	0	21	41	58	78	88
	Liczba sołectw, którym przekazano ogłoszenia do wywieszenia oraz ogłoszenia do wywieszenia w instytucjach publicznych	150 (łącznie 2017, 2018, 2019, 2020)	0	50	106	157	207	207
	Biuletyn LGD	100 (łącznie 2017, 2018)	0	50	100	100	100	100
	3 spotkania informacyjne podczas Sesji Rady	3	0	3	3	3	3	3
	Liczba osób, z którymi się skontaktowano	60 (2017, 2018)	0	108	147	174	174	174
	Liczba parafii, do których wysłano wiadomości	45 (2017, 2018, 2019)	0	50	75	100	100	100

	Organizacja 3 spotkań informacyjno-konsultacyjnych	12 (2017, 2018, 2019, 2020)	0	4	7	10	13	13
	Organizacja spotkania dla grup defaworyzowanych	2	0	1	2	2	2	2
	Udział w 3 wydarzeniach na obszarze LGD	12	0	3	6	9	9	0
	Materiał w radiu na obszarze LSR	1	0	0	1	1	1	1
	1 artykuł w prasie lokalnej	1	0	0	1	1	1	1
	Dystrybucja ulotki informacyjnej	1 000	0	0	1 000	1 000	1 000	1 000
	Liczba instytucji publicznych z obszaru LGD, którym przekazano ogłoszenia do wywieszenia	6	0	0	0	0	0	6
Prezentacja projektów realizowanych i zrealizowanych	Publikacja 1 opracowania nt. dobrych praktyk realizacji projektów w ramach LSR – artykuł w biuletynie	1	0	0	1	1	1	1
	4 artykuły na stronach internetowych (LGD oraz gmin)	4	0	0	6	6	6	6
Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów	Zebranie łącznie 200 ankiet (online oraz po doradztwie, szkoleniu)	200	0	0	200	200	200	200

Źródło: dokumentacja LGD Brama Beskidu, 2021.

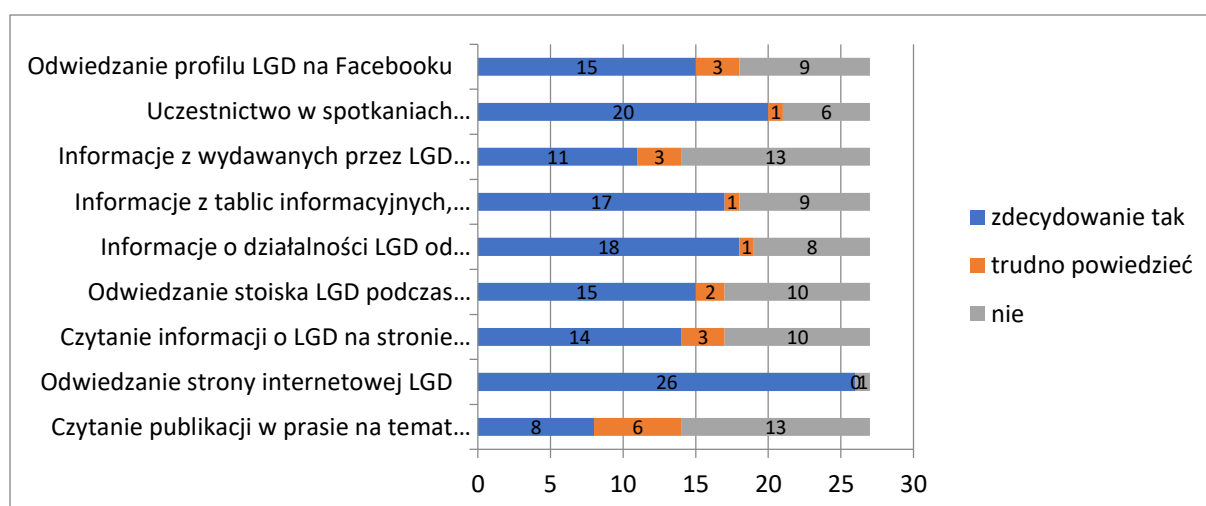
Elementem planu komunikacji są m.in. informacje o naborze wniosków aplikacyjnych. W tym celu LGD Brama Beskidu wykorzystywała wiele sposobów wyszczególnionych w planie komunikacji. **Badania ankietowe** przeprowadzone wśród beneficjentów wykazały, które ze sposobów transferu informacji o naborach wniosków aplikacyjnych docierały do beneficjentów najczęściej. Dane zamieszczone w tabeli i na wykresie wskazują, iż najczęstszym źródłem informacji o naborach wniosków były dla beneficjentów: strona internetowa LGD (26 wskazań) i spotkania informacyjno-konsultacyjne organizowane przez LGD (20 wskazań). Inne źródła znalazły się na dalszych miejscach. Najmniejszy udział w transferze informacji do beneficjentów miały publikacje w prasie na temat działalności LGD oraz informacje i materiały promocyjne związane z działalnością LGD. Wyniki badań ankietowych mogą być przydatne do opracowania planu komunikacji w przyszłości, a także do wprowadzania ewentualnych korekt w istniejącym planie komunikowania.

Tabela 19 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych

Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	Wskazania źródeł informacji			N
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	
Czytanie publikacji w prasie na temat działalności LGD	8	6	13	27
Odwiedzanie strony internetowej LGD	26	0	1	27
Czytanie informacji o LGD na stronie gminy	14	3	10	27
Odwiedzanie stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	15	2	10	27
Informacje o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	18	1	8	27
Informacje z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	17	1	9	27
Informacje z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	11	3	13	27
Uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	20	1	6	27
Odwiedzanie profilu LGD na Facebooku	15	3	9	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 5 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

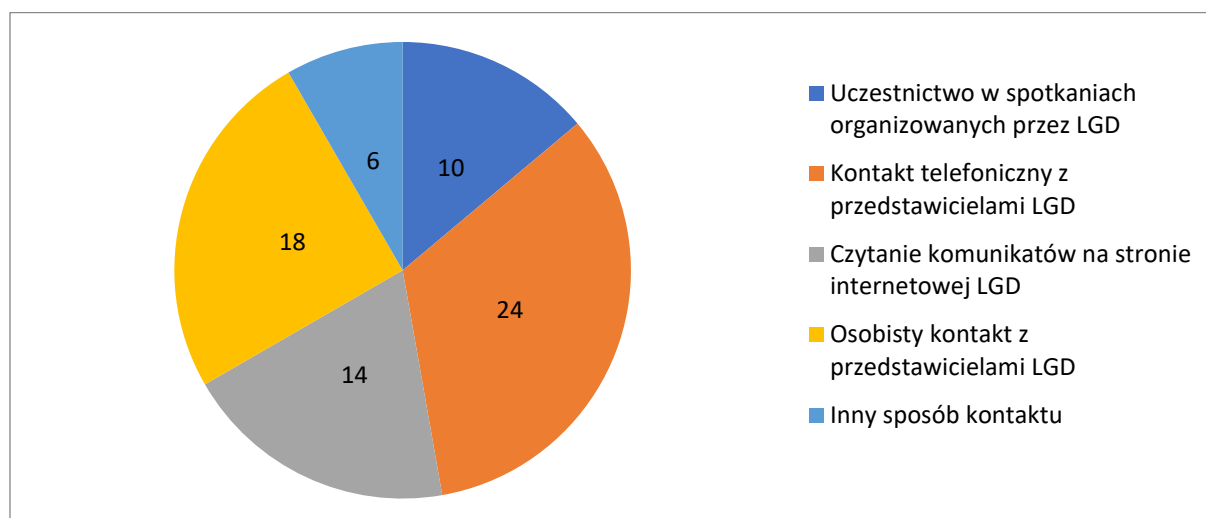
W kontekście źródeł informacji o działalności LGD warto przytoczyć odpowiedzi na pytanie o relacje beneficjentów z LGD po zakończeniu projektów. Oni bowiem są także nośnikami i źródłami informacji w społeczności lokalnej. Otóż wielu z nich ma kontakt osobisty (18) lub telefoniczny (24 na 27 badanych) z przedstawicielem LGD, czy też śledzi informacje zamieszczane przez LGD na jej stronie internetowej lub uczestniczy w spotkaniach organizowanych przez LGD. A pięciu beneficjentów uczestniczyło czynnie w budowie LSR.

Tabela 20 Relacje beneficjentów z LGD po zakończeniu realizacji projektu

Zakres relacji	tak	Trudno powiedzieć	nie	N
Uczestnictwo w spotkaniach organizowanych przez LGD	10	2	15	27
Kontakt telefoniczny z przedstawicielami LGD	24	2	1	27
Czytanie komunikatów na stronie internetowej LGD	14	1	12	27
Osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	18	0	9	27
Inny sposób kontaktu	6	2	19	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 6 Relacje beneficjentów z LGD po zakończeniu realizacji projektu

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Realizacja doradztwa przez biuro LGD

Doradztwo – jedna z efektywnych metod komunikowania – realizowane przez biuro LGD Brama Beskidu zamyka się liczbą 577 podmiotów, które skorzystały z porad w analizowanym okresie.

Tabela 21 Liczba podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego przez biuro LGD Brama Beskidu w okresie 31.12.2016-31.05.2021

Wyszczególnienie	Dane na dzień						Ogółem w okresie 2016-2021
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021	
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	114	164	93	62	30	0	463
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	1	21	0	0	23	61	106
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	0	0	3	5	0	0	8
Ogółem liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	115	185	96	67	53	61	577

Źródło: dokumentacja LGD Brama Beskidu, 2021.

Największą liczbę porad indywidualnych udzielono w biurze LGD (463 porady), w tym w pierwszych dwu latach realizacji strategii. Najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się porady udzielane telefonicznie. Skorzystało z nich w całym okresie jedynie 8 osób. Liczba porad udzielonych w biurze znacznie spadła w latach 2020-2021, co zapewne ma związek z pandemią CoViD-19. Ale również w tym samym okresie liczba porad udzielanych drogą mailową spadła do zera, lecz znacznie wzrosła liczba porad udzielanych drogą telefoniczną (z zera do 23 w roku 2019 i 61 w roku 2021).

Z badań IDI wynika, iż generalnie sposób organizowania działań doradczych wybierany był w zależności od sytuacji. W biurze LGD istnieje odrębne pomieszczenie dla prowadzenia doradztwa, ale np. działalność szkoleniowo-doradcza prowadzona jest także na terenie gmin-członków LGD w pomieszczeniach administracyjnych urzędów gmin, lub jednostek podległych samorządowi gminnemu (np. biblioteki, ośrodki kultury), tam też pracownicy mają okazjonalne dyżury informacyjno-doradcze. W okresie pandemii doradztwo prowadzone było tzw. formami zapośredniczonymi. Zdaniem pracowników biura wszystkie sposoby/ metody doradztwa mają swoje zalety i wady, jednak jako najbardziej korzystne miejsca prowadzenia doradztwa uznali biuro LGD. Na pytanie o popularność doradztwa respondenci stwierdzili, iż mieszkańcy chętnie korzystają z tych form informacji i uznali, że osoby korzystające z doradztwa mają szerszą wiedzę i doświadczenie dotyczące przede wszystkim odnośnie wypełniania wniosków aplikacyjnych oraz procedur ich oceny, a także procedur rozliczania projektów. Oczywiście samorządy lokalne są w bardziej komfortowej sytuacji, bo zatrudniają osoby zajmujące się tego typu procedurami i są bardziej kompetentni niż przedsiębiorcy, którzy – niejednokrotnie – po raz pierwszy składają wnioski aplikacyjne.

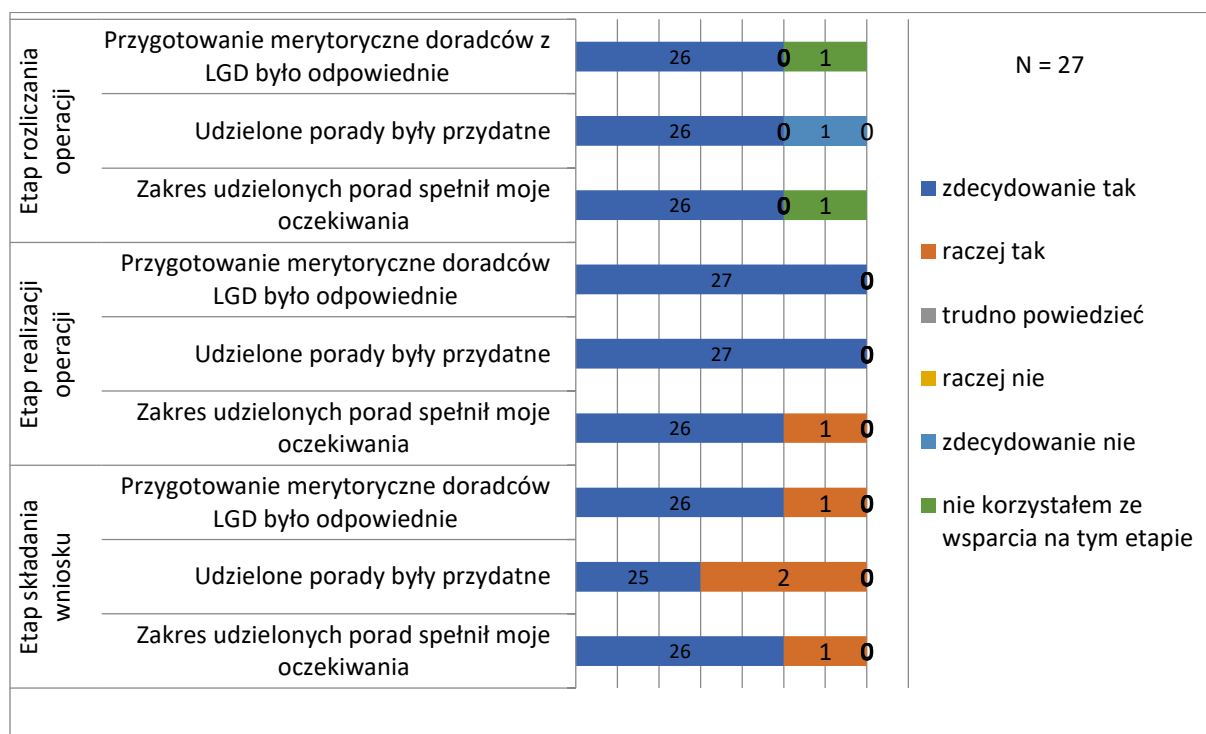
W badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród beneficjentów zapytano o opinie na temat doradztwa udzielanego przez biuro LGD na różnych etapach prowadzenia operacji. Wynika z nich, iż na wszystkich etapach realizacji projektu stopień zadowolenia z doradztwa niemal w 100% był na poziomie „zdecydowanie tak” (przewaga ocen 25-27). Bardzo wysoko zostało ocenione przygotowanie merytoryczne doradców i przydatność ich porad szczególnie na etapie realizacji i rozliczania projektu. Szczegóły prezentuje tabela oraz wykres.

Tabela 22 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Brama Beskidu na różnych etapach prowadzenia operacji

Etapy i zakres wsparcia		Stopień oceny poszczególnych zakresów wsparcia						N
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie korzystałem ze wsparcia na tym etapie	
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	26	1	0	0	0	0	27
	Udzielone porady były przydatne	25	2	0	0	0	0	27
	Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	26	1	0	0	0	0	27
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	26	1	0	0	0	0	27
	Udzielone porady były przydatne	27	0	0	0	0	0	27
	Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	27	0	0	0	0	0	27
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	26	0	0	0	0	1	27
	Udzielone porady były przydatne	26	0	0	0	1	0	27
	Przygotowanie merytoryczne doradców z LGD było odpowiednie	26	0	0	0	0	1	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 7 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Brama Beskidu na różnych etapach prowadzenia operacji

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

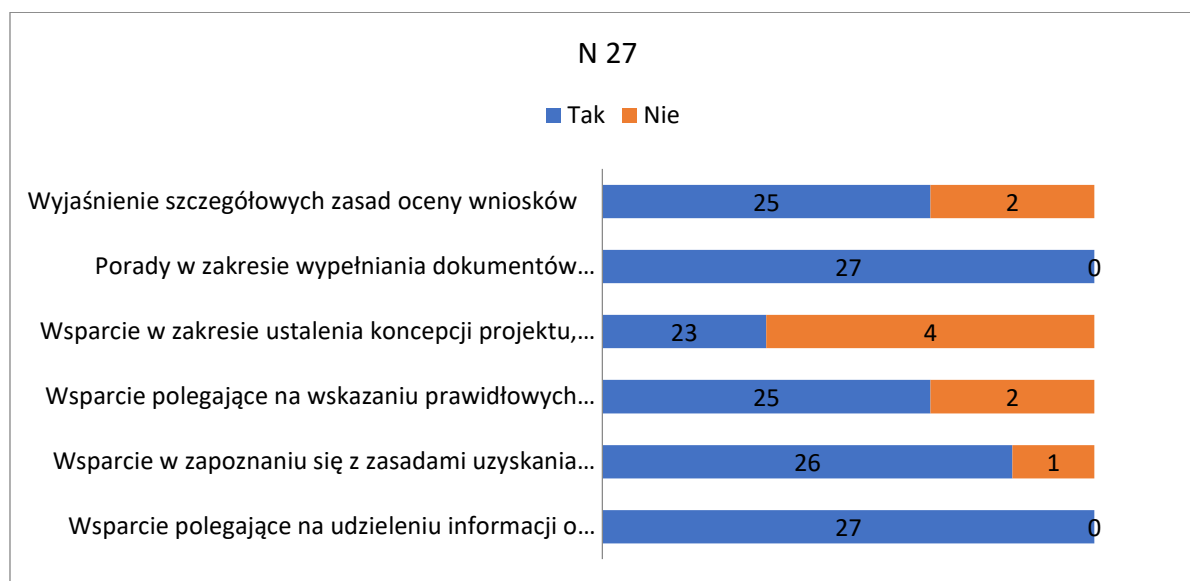
Jeśli chodzi o zakres doradztwa na etapie składania wniosku aplikacyjnego, to **uczestnicy badania ankietowego** (beneficjenci) wskazali przede wszystkim informacje o samej możliwości ubiegania się o wsparcie finansowe projektu oraz porady dotyczące wypełniania wniosku aplikacyjnego. Na kolejnym miejscu znalazło się wsparcie doradcze polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji ich wypełniania. Szczegóły prezentuje tabela i wykres.

Tabela 23 Zakres pomocy LGD Brama Beskidu udzielonej beneficjentom przez LGD Brama Beskidu na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów

Zakres pomocy	Tak	Nie	N
Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	27	0	27
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	26	1	27
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji ich wypełniania	25	2	27
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu, aby spełniał kryteria wynikające z LSR	23	4	27
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	27	0	27
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	25	2	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 8 Zakres pomocy LGD Brama Beskidu udzielonej beneficjentom przez LGD Brama Beskidu na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Analizując **wyniki badań ankietowych**, związanych z oceną wsparcia beneficjenta ze strony LGD na etapie realizacji projektu, stwierdzono, iż w znaczącej większości beneficjenci są zadowoleni z uzyskanego wsparcia doradczego (odpowiedzi wyłącznie „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Wskazali oni, że zakres udzielanych porad spełniał ich oczekiwania (21 wskazań „zdecydowanie tak”), udzielane porady były przydatne dla beneficjenta (22 wskazania „zdecydowanie tak”), a przygotowanie merytoryczne doradców w ocenie beneficjentów było odpowiednie (23 wskazania „zdecydowanie tak”). Szczegóły zawiera tabela.

Tabela 24 Ocena wsparcia doradczego beneficjentów na etapie realizacji projektu – opinie beneficjentów.

Zakres problematyki	Ocena wsparcia LGD na etapie realizacji projektu						N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie korzystałem ze wsparcia na tym etapie	
Zakres udzielonych porad spełniał oczekiwania beneficjenta	21	6	0	0	0	0	27
Udzielone porady były przydatne	22	5	0	0	0	0	27
Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	23	4	0	0	0	0	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Podobnie beneficjenci ocenili wsparcie doradcze ze strony biura LGD na etapie rozliczania projektu. Stwierdzili oni, że zakres porad spełniał ich oczekiwania oraz że udzielone porady były dla nich przydatne (w obu tych przypadkach po 25 wskazań oceny „zdecydowanie tak”). Natomiast przygotowanie merytoryczne doradców w zakresie rozliczania projektów oceniono jako odpowiednie (21 wskazań „zdecydowanie tak”).

Tabela 25 Ocena wsparcia doradczego biura LGD na etapie rozliczania projektu – opinie beneficjentów

Zakres problematyki	Ocena wsparcia LGD na etapie rozliczania projektu						N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie korzystałem ze wsparcia na tym etapie	
Zakres udzielonych porad spełniał oczekiwania beneficjenta	25	2	0	0	0	0	27
Udzielone porady były przydatne	25	2	0	0	0	0	27
Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	21	6	0	0	0	0	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

W badaniach IDI zapytano też o przyszłość doradztwa – czy są jakieś oczekiwania ze strony pracowników biura LGD w zakresie usprawnienia doradztwa. Poza szkoleniami, które są czymś naturalnym, oczekują oni usprawnienia procesu wnioskowania o środki, głównie, jeśli chodzi o przedsiębiorców i NGOs (projekty grantowe) – wnioski są trudne dla potencjalnych beneficjentów, a do tego częsta zmiana przepisów nie usprawnia procesu. O te usprawnienia pracownicy biur LGD wnioskują od wielu lat. W opinii pracowników biura LGD „przygotowanie wniosku aplikacyjnego o wsparcie projektu to napisanie pracy magisterskiej”. Ich zdaniem zachęty dla potencjalnych beneficjentów nie są potrzebne, z roku na rok beneficjenci są bardziej świadomi w tym względzie, wystarczy zatem dobrze przygotowany proces informacyjny i doradczy.

Natomiast **w badaniach FGI**, postawiono członkom rady LGD pytanie o różnice w przygotowaniu wniosków aplikacyjnych w obrębie gmin obszaru LGD. W pytaniu tym chodziło o różnice w sensie ilościowym i jakościowym wniosków aplikacyjnych przygotowanych przez poszczególne sektory (samorządowy, biznesowy i pozarządowy). Uzyskaliśmy odpowiedź, iż ich zdaniem nie ma znaczących różnic, ponieważ biuro LGD oferuje doradztwo w szerokim zakresie i każdy podmiot składający wniosek aplikacyjny może z tego doradztwa skorzystać. Ponadto, jeśli ktoś przygotowuje wniosek odpowiednio wcześniej,

to może także liczyć na dużą pomoc w jego wstępnej ocenie formalnej w biurze LGD. Jednak rada podczas analizy wniosków zauważa, pewne różnice jeśli chodzi o formę przygotowania wniosków przez wyspecjalizowane w tym procesie firmy profesjonalne, ale nie oznacza to, iż zawsze taki wniosek jest przygotowany poprawnie – zdarzają się bowiem te same błędy we wnioskach przygotowanych przez różne firmy. A więc nie można mówić o różnicach w przygotowanych wnioskach przez podmioty zlokalizowane na obszarze gminy czy LGD, lecz o różnicach w jakości wniosków w zależności od tego, kto taki wniosek przygotował.

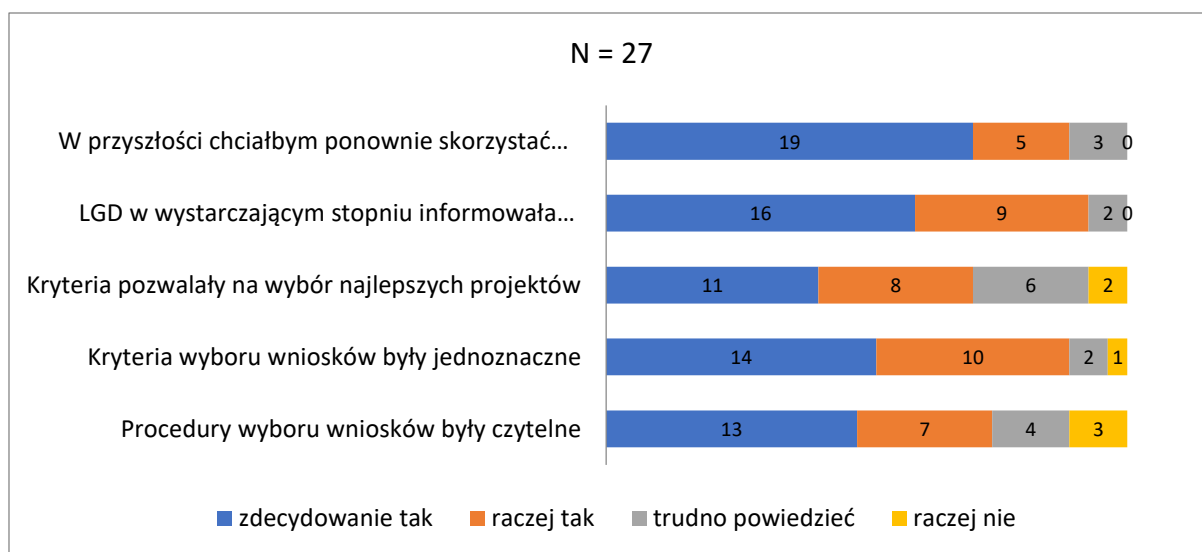
Z kolei **wyniki badań ankietowych** przeprowadzonych wśród 27 beneficjentów wsparcia finansowego ich projektów przez LGD wskazują, iż procedury składania wniosków aplikacyjnych i realizacji projektów były dla zdecydowanej większości z nich czytelne i jednoznaczne (13 osób wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak” i 7 osób „raczej tak”). Podobnie kryteria wyboru wniosków aplikacyjnych 14 osób określiło jako jednoznaczne wskazując odpowiedź „zdecydowanie tak”, a 10 osób „raczej tak”. Równie wysokie oceny uzyskała LGD jeśli chodzi o stopień informowania o możliwości pozyskania środków finansowych na realizację projektów – 16 osób wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak” i 9 „raczej tak”.

Tabela 26 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Brama Beskidu

Procedury i kryteria oceny wniosków aplikacyjnych	Stopień oceny poszczególnych zakresów wsparcia					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	13	7	4	3	0	27
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	14	10	2	1	0	27
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	11	8	6	2	0	27
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	16	9	2	0	0	27
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	19	5	3	0	0	27

Źródło: Socjometr, badania własne 2021

Wykres 9 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Brama Beskidu

Źródło: Socjometr, badania własne 2021.

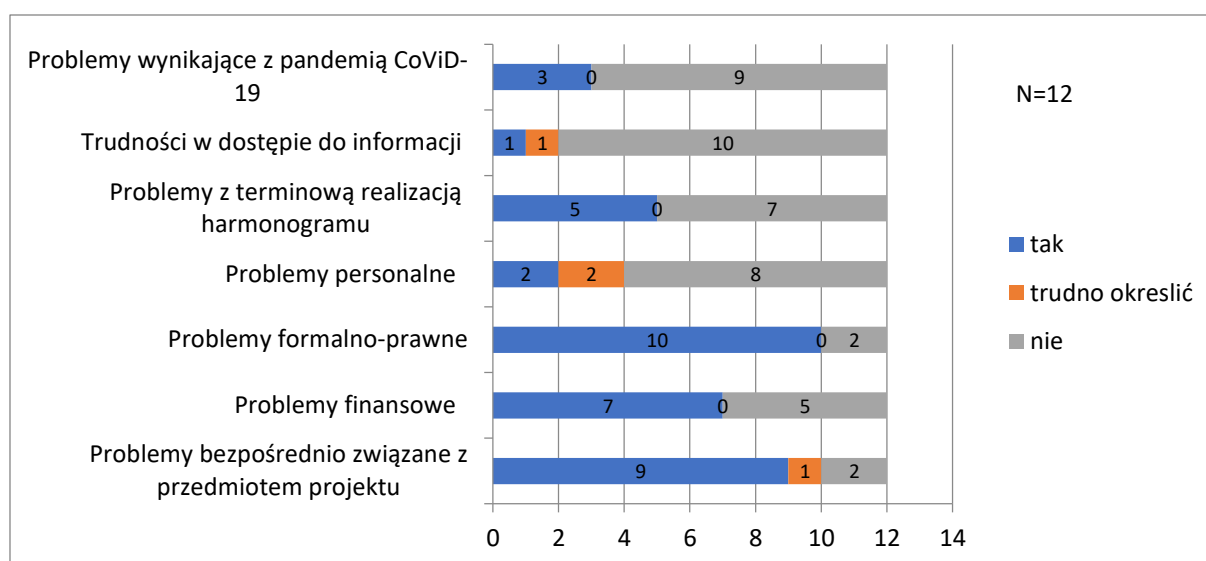
W kontekście doradztwa, beneficjentów zapytano też czy w trakcie realizacji projektu występowały jakiegokolwiek problemy, a jeśli tak, to czego one dotyczyły. Z badań ankietowych wynika, iż 12 spośród 27 ankietowanych odpowiedziało na to pytanie, wskazując na problemy z realizacją i rozliczaniem projektu. Głównie były to problemy formalno-prawne oraz problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu, np. problemy związane z branżą, w której działa przedsiębiorca.

Tabela 27 Problemy w czasie realizacji lub rozliczania projektu – opinie beneficjentów

Wyszczególnienie	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	N
Ogółem liczba respondentów	12	0	15	27
Rodzaje problemów:				
Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu, np. problemy wynikające z branży, w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działania	9	1	2	12
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania)	7	0	5	12
Problemy formalno-prawne	10	0	2	12
Problemy personalne (np. z pracownikami, partnerami biznesowymi)	2	2	8	12
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (np. opóźnienia)	5	0	7	12
Trudności w dostępie do informacji nt. składania, realizacji lub rozliczania projektu	1	1	10	12
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce restrykcji związanych z pandemią CoViD-19	3	0	9	12

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 10 Problemy w czasie realizacji lub rozliczania projektu – opinie beneficjentów

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Respondenci zapytani o **przyszłość**, wskazali, iż jeśli będzie możliwość aplikowania o wsparcie finansowe ich projektów, to na pewno to uczynią (19 osób wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”). Tylko 2 osoby wskazały, iż procedury wyboru wniosków aplikacyjnych były dla nich raczej mało czytelne. I tylko jedna osoba stwierdziła, że kryteria wyboru wniosków nie były jednoznaczne, a dwie osoby stwierdziło, iż obecne kryteria wyboru wniosków nie pozwalają na wybór rzeczywiście najlepszych projektów. Jednak nie wskazały one, co należałoby zrobić, by kryteria te uściślić (de facto nie miały w ankiecie możliwości uzasadnić swojej opinii). Jest to sygnał dla zespołu budującego w przyszłości kryteria wyboru wniosków, by zapytały o to i zwróciły uwagę na opinie beneficjentów odnośnie tej kwestii.

5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności

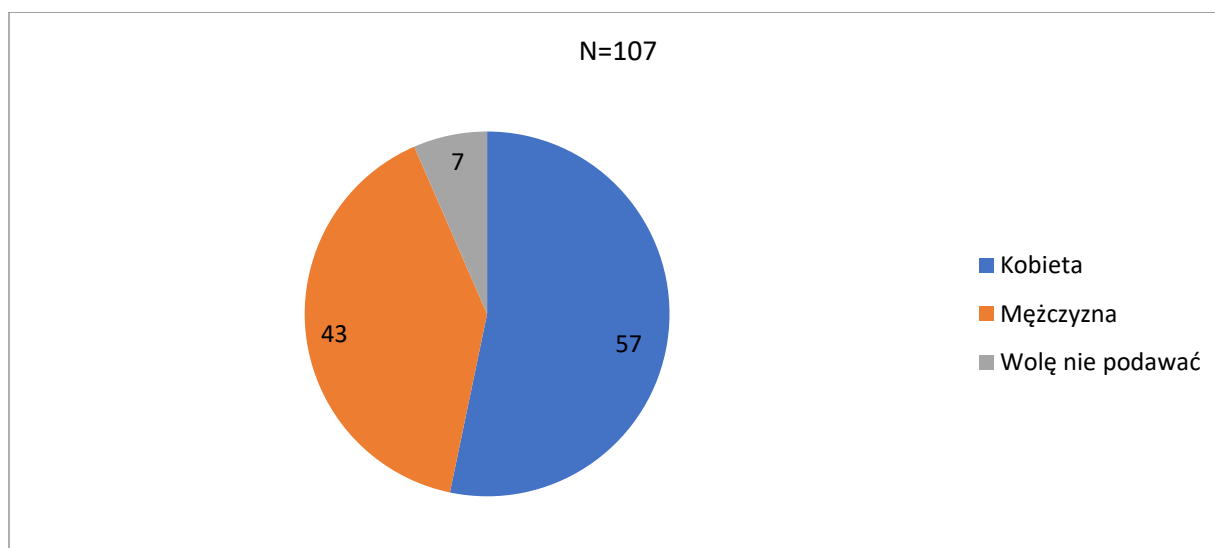
Zgodnie z metodyką badań przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców obszaru LGD Brama Beskidu. Pytania w ankiecie miały charakter zamknięty, gdzie respondenci przy każdej z zaproponowanych odpowiedzi mieli możliwość wyboru stopnia na ile się z nią zgadzają. Ankieta zawierała dwa pytania będące tzw. metryczką, gdzie respondentów zapytano o wiek i płeć oraz cztery pytania merytoryczne, gdzie pytano o ich opinie. W badaniu na obszarze LGD Brama Beskidu uczestniczyło 108 osób, w tym 57 kobiet i 43 mężczyzn, 7 stwierdziło, iż „wolę na to pytanie nie odpowiadać”, jedna osoba nie określiła swojej płci.

Tabela 28 Wiek i płeć respondentów – mieszkańców LGD Brama Beskidu

Wiek	Liczba wskazań	Płeć	Liczba wskazań
19-25	7	Kobieta	57
26-35	25	Mężczyzna	43
36-45	29	Wolę nie odpowiadać na to pytanie	7
46-55	17		
56-65	22	Brak odpowiedzi	1
66 i więcej	8		

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

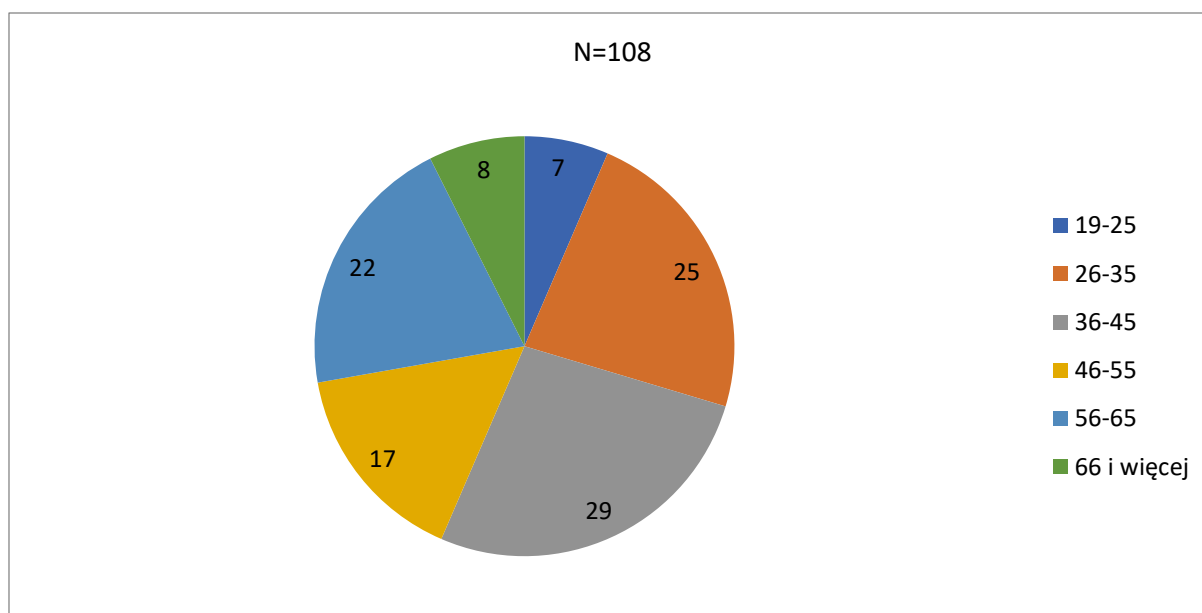
Wykres 11 Wiek i płeć respondentów – mieszkańców LGD Brama Beskidu

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Największa liczba spośród badanych, to osoby w wieku 36-45 lat (29 osób) oraz w wieku 26-35 lat (25 osób). Najmniej licznymi grupami wiekowymi były 19-25 lat (7 osób) i 66 lat i więcej (8 osób). Dane zamieszczone na wykresie 5.6.2 wskazują, iż wśród osób badanych przeważały cztery grupy wiekowe mieszczące się w przedziale od 26 do 65 lat. Można zatem wysunąć tezę, iż była to grupa, która ma sprecyzowane oczekiwania i która w środowisku lokalnym jest bardziej aktywna od dwu pozostałych, interesująca się zmianami na obszarze, gdzie mieszka i często także prowadzi lub zamierza prowadzić działalność gospodarczą.

Wykres 12 Wiek respondentów

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

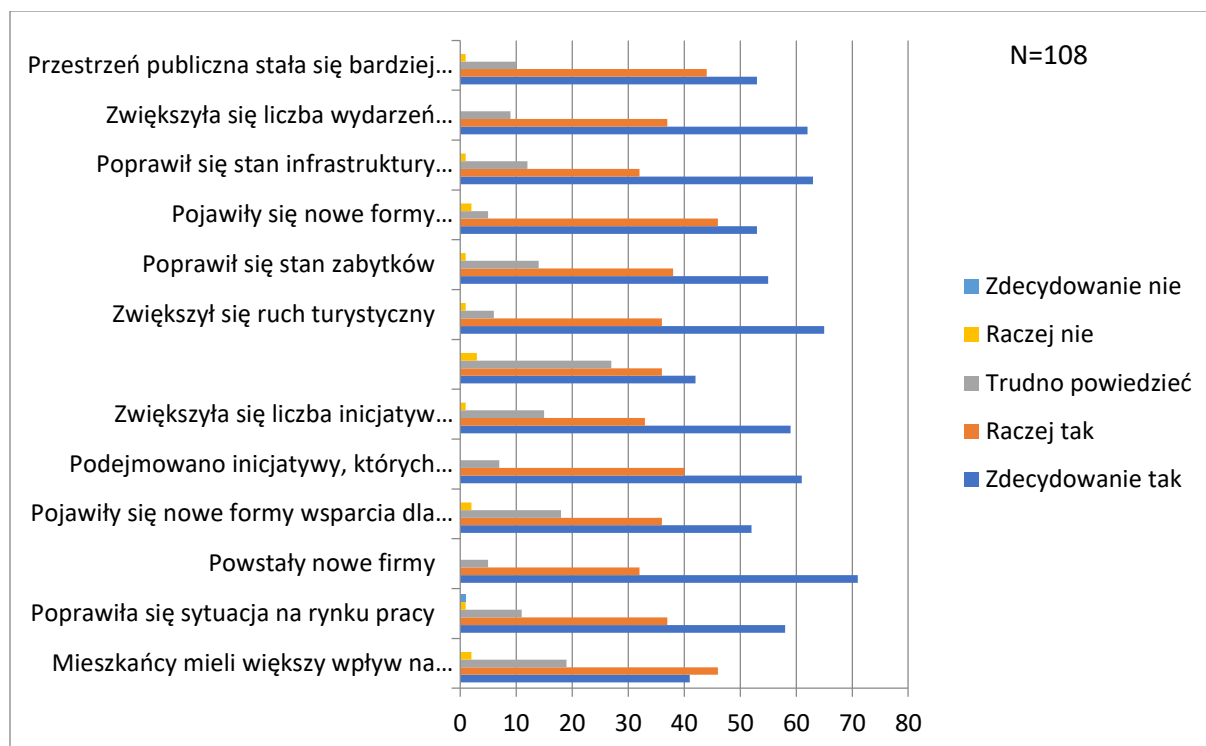
Badanym postawiono cztery pytania merytoryczne. Po pierwsze poproszono o ocenę, na ile zauważają oni zmiany, jakie zaszły na obszarze ich zamieszkania (obszarze gminy wchodzącej w skład LGD Brama Beskidu). Na pytanie to odpowiedziało ogółem 108 respondentów. Zdecydowana większość z nich zauważyła zmiany w gminie – wskazując odpowiedź „zdecydowanie tak” i „raczej tak” w większości kategorii zmian. Tylko jedna osoba nie zauważyła zmian (w kategorii „poprawa na rynku pracy”), wskazując odpowiedź „zdecydowanie nie”. Największa liczba osób spośród badanych wskazała zmiany w zakresie **przedsiębiorczości**, zauważając nowo powstałe firmy (71 odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 32 „raczej tak”), **zwiększenie ruchu turystycznego**, **poprawę stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej**, **zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych**, a także **podejmowanie inicjatyw związanych ze wsparciem osób w wieku senioralnym**. Na pytanie o zwiększenie wpływu mieszkańców na kształtowanie sytuacji środowiska, w którym żyją, zdania są podzielone, co prawda podobna liczba odpowiedzi „zdecydowanie...” i „raczej...” wskazuje na to, iż zmiany te są zauważane, ale też dla 19 osób było to trudne do określenia, a dwie osoby raczej nie zauważają zmian w tym zakresie. Podobnie w przypadku pytania o **poprawę relacji międzyludzkich** – zdecydowana większość zauważa tę pozytywną zmianę (wskazuje na to liczba wskazań na „zdecydowanie...” i „raczej...”), ale i w tym przypadku odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało aż 27 osób. Można zatem uznać, że jest to wciąż wyzwanie stawiane zarówno organizacjom pozarządowym typu LGD, ale też wyzwanie dla samych mieszkańców i potrzeba większej aktywności społecznej.

Tabela 29 Opinie mieszkańców obszaru LGD odnośnie zmian na obszarze działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach

Zmiany na obszarze działania LGD	Opinie [w liczbach bezwzględnych] N=108				
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w ich gminie	41	46	19	2	0
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	58	37	11	1	1
Powstały nowe firmy	71	32	5	0	0
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	52	36	18	2	0
Podjęmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	61	40	7	0	0
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	59	33	15	1	0
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	42	36	27	3	0
Zwiększył się ruch turystyczny	65	36	6	1	0
Poprawił się stan zabytków	55	38	14	1	0
Pojawiły się nowe formy gospodarowania wolnym czasem	53	46	5	2	0
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	63	32	12	1	0
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	62	37	9	0	0
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	53	44	10	1	0

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 13 Zmiany na obszarze działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach w opinii badanych mieszkańców obszaru.

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021.

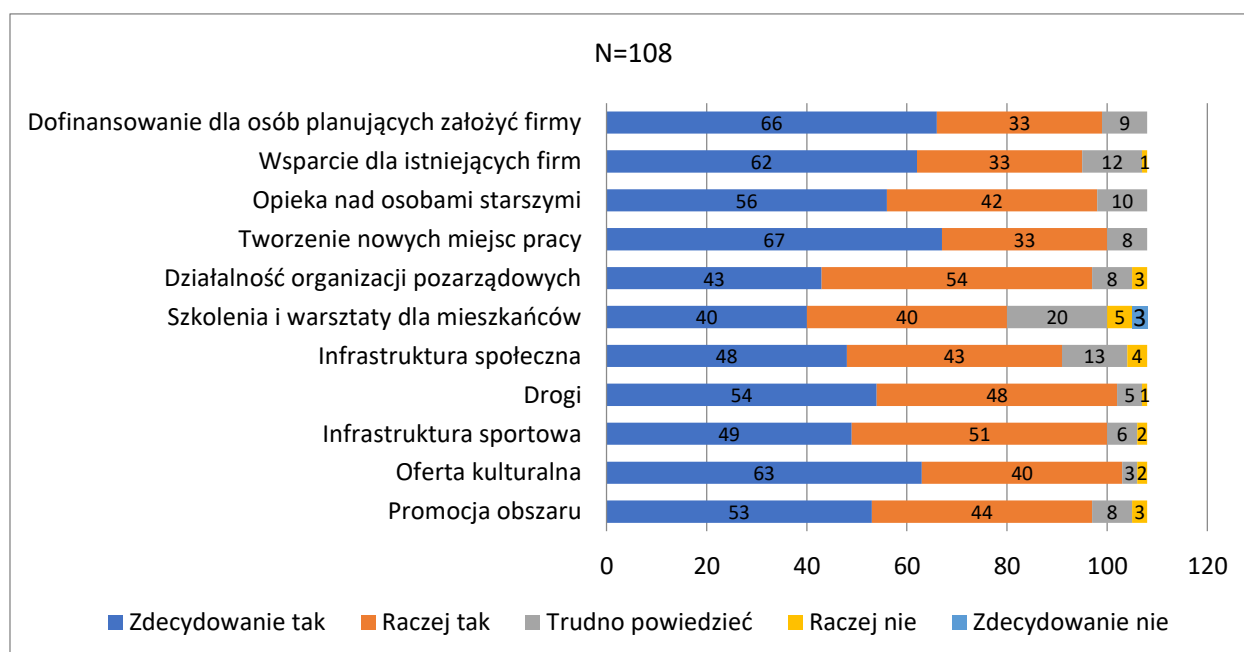
Następnie poproszono respondentów o wskazanie obszarów wymagających interwencji w sensie wsparcia finansowego działań, które przyniosłyby rozwiązanie istniejących problemów na obszarze gminy, gdzie mieszkają. Większość z odpowiedzi ujętych w kafeterii uzyskała opinie pozytywne ze wskazaniem „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Oznacza to, iż gdyby respondenci mieli wpływ na decyzje o podziale środków finansowych w gminie, to wybraliby obszary interwencji, które ocenili wskazując pozytywne odpowiedzi. Byłyby to m.in.: tworzenie nowych miejsc pracy (67 ocen „zdecydowanie tak” i 33 „raczej tak”), wsparcie projektów podejmujących nowe działalności (odpowiednio 66 i 33 oceny pozytywne), a także wsparcie rozwoju istniejących firm (odpowiednio 62 i 33 oceny pozytywne). Na wysokim miejscu znalazło się wsparcie oferty kulturalnej (64 i 33 oceny pozytywne). Szkolenia i warsztaty uzyskały co prawda także pozytywne opinie (w sumie 80 ocen pozytywnych), ale równocześnie aż 20 osób wskazało na ocenę „trudno powiedzieć”, 5 „raczej nie” i 3 „zdecydowanie nie”. Trudno zatem ocenić, czy osoby wyrażające oceny negatywne nie widzą potrzeby tego typu form edukacyjnych, czy też nigdy nie uczestniczyły w tego typu formach edukacji i z góry przekreślają ich skuteczność.

Tabela 30 Opinie mieszkańców obszaru LGD odnośnie obszarów wymagających dofinansowania na obszarze działania LGD Brama Beskidu

Obszary interwencji	Opinie [w liczbach bezwzględnych]				
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Promocja obszaru	53	44	8	3	0
Oferta kulturalna	63	40	3	2	0
Infrastruktura sportowa	49	51	6	2	0
Drogi	54	48	5	1	0
Infrastruktura społeczna	48	43	13	4	0
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	40	40	20	5	3
Działalność organizacji pozarządowych	43	54	8	3	0
Tworzenie nowych miejsc pracy	67	33	8	0	0
Opieka nad osobami starszymi	56	42	10	0	0
Wsparcie dla istniejących firm	62	33	12	1	0
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	66	33	9	0	0

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 14 Opinie mieszkańców obszaru LGD odnośnie obszarów wymagających dofinansowania na obszarze działania LGD Brama Beskidu

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021.

Kolejne pytanie merytoryczne poprzedzono pytaniem o to, czy respondenci kiedykolwiek słyszeli o Lokalnej Grupie Działania Brama Beskidu. Na pytanie to odpowiedziało 108 osób. Jak stwierdzono 104 osoby znają LGD i jej działania, natomiast 4 nigdy nie słyszały o LGD i jej działaniach.

Badania wykazały, iż respondenci czerpali wiedzę o LGD i jej działaniach z różnych źródeł. Najczęściej źródłem wiedzy była strona internetowa LGD (86 wskazań), uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD (71 wskazań) oraz profil LGD na Facebooku (67 wskazań). Jak można przypuszczać, osoby, które wskazały te źródła informacji były zainteresowane wsparciem swoich projektów za pośrednictwem LGD, albo też współpracują już od dłuższego czasu z LGD, są aktywne w działaniach realizowanych przez LGD i w związku z tym interesują się agendą oferowaną przez LGD, znajdując przy tym „coś interesującego dla siebie.” Badania wykazały także, iż jest spora grupa osób, które czerpią wiedzę i informację o LGD ze źródeł okazjonalnie, np. odwiedzając stoiska LGD podczas imprez lokalnych i festynów, spoglądając na billboardy i plakaty, czy sięgając po materiały promocyjne. Znacząca grupa badanych nie wskazała wymienionych w kafeterii źródeł informacji o LGD. Nie można stwierdzić, czy czerpie tę wiedzę z innych źródeł, a tak chyba jest, bowiem odpowiedź na pytanie poprzedzające wykazała, że tylko 4 osoby nigdy nie słyszały o LGD.

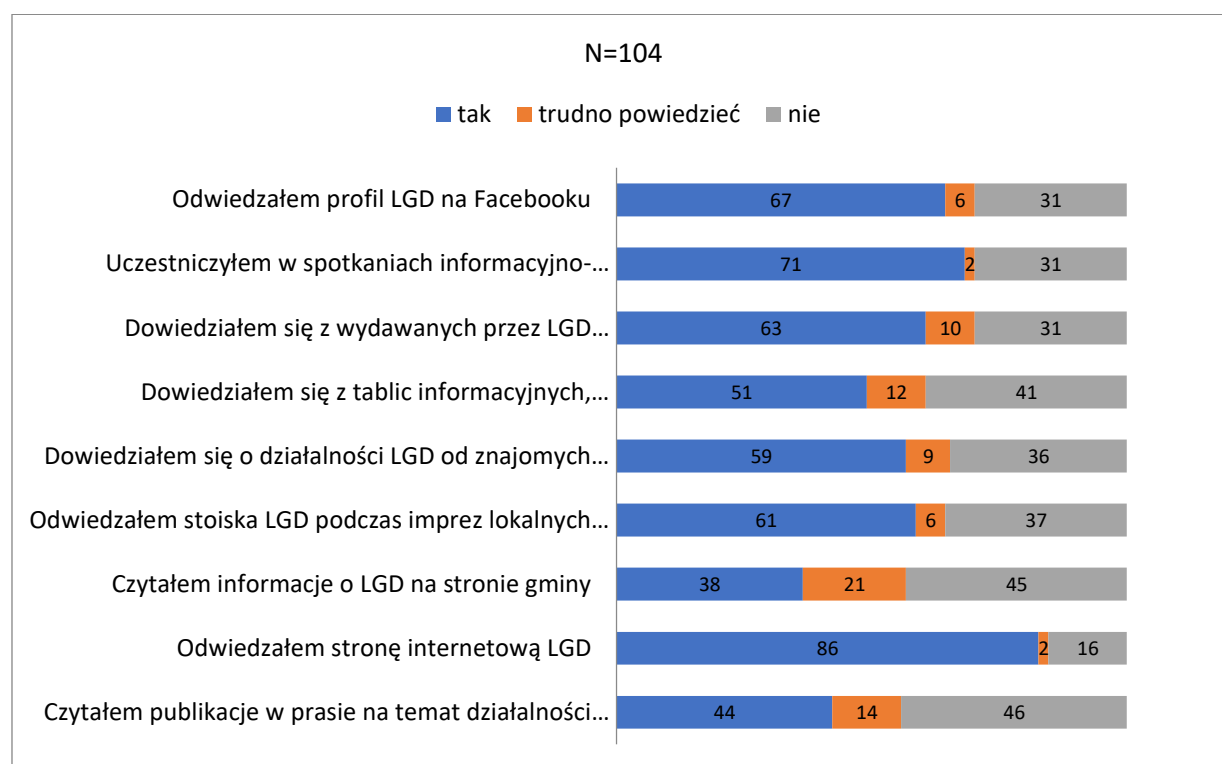
Tabela 31 Źródła informacji o LGD Brama Beskidu dla mieszkańców - uczestników badania

Obszary wymagające interwencji	Opinie [w liczbach bezwzględnych] N=104		
	Tak	Trudno powiedzieć	nie
Czytałem publikacje w prasie na temat działalności LGD	44	14	46
Odwiedzałem stronę internetową LGD	86	2	16
Czytałem informacje o LGD na stronie gminy	38	21	45
Odwiedzałem stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	61	6	37
Dowiedziałem się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	59	9	36
Dowiedziałem się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	51	12	41
Dowiedziałem się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	63	10	31
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	71	2	31

Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	67	6	31
-------------------------------------	----	---	----

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 15 Źródła informacji o LGD Brama Beskidu dla mieszkańców - uczestników badania

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021

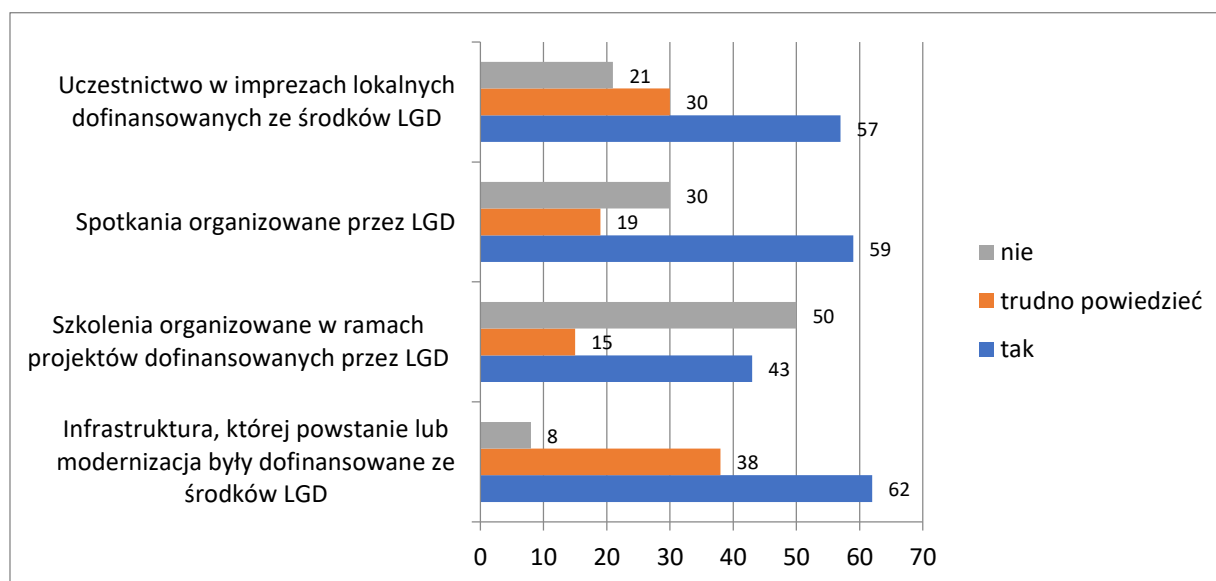
Ostatnim pytaniem skierowanym w ankiecie do mieszkańców obszaru LGD Brama Beskidu było pytanie o korzystanie z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD w gminie, w której respondent mieszka. Największa liczba badanych zwróciła uwagę na korzystanie z efektów w zakresie przedsięwzięć infrastrukturalnych, które były dofinansowane ze środków pozyskanych za pośrednictwem LGD (wskazało na te efekty 62 osoby). Jednak 38 osób zauważa te efekty, ale jeśli chodzi o korzystanie to wskazują odpowiedź „trudno powiedzieć”. Można to rozumieć w dwojaki sposób, albo respondent nie jest pewien, że korzysta z tych efektów, albo, że korzysta, ale nie jest świadom, czy są to efekty działań wspieranych przez LGD. Respondenci doceniają także uczestnictwo w spotkaniach imprezach lokalnych organizowanych przez LGD. Najmniej badanych korzysta ze szkoleń organizowanych przez LGD (mniej niż połowa respondentów). Trudno jednak ocenić dlaczego tak jest, ponieważ uczestnicy badania ankietowego nie mieli możliwości ocenić swej postawy w tym względzie. Można przypuszczać, iż tematyka szkoleń im nie odpowiadała, albo też nie mają zwyczaju uczestniczyć w programach edukacyjnych, a może są też jakieś inne przyczyny tego postępowania.

Tabela 32 Korzystanie z efektów działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach przez badanych mieszkańców

Rodzaje efektów	Opinie [w liczbach bezwzględnych] N=108		
	Tak	Trudno powiedzieć	nie
Infrastruktura, której powstanie lub modernizacja były dofinansowane ze środków LGD	62	38	8
Szkolenia organizowane w ramach projektów dofinansowanych przez LGD	43	15	50
Spotkania organizowane przez LGD	59	19	30
Uczestnictwo w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD	57	30	21

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021

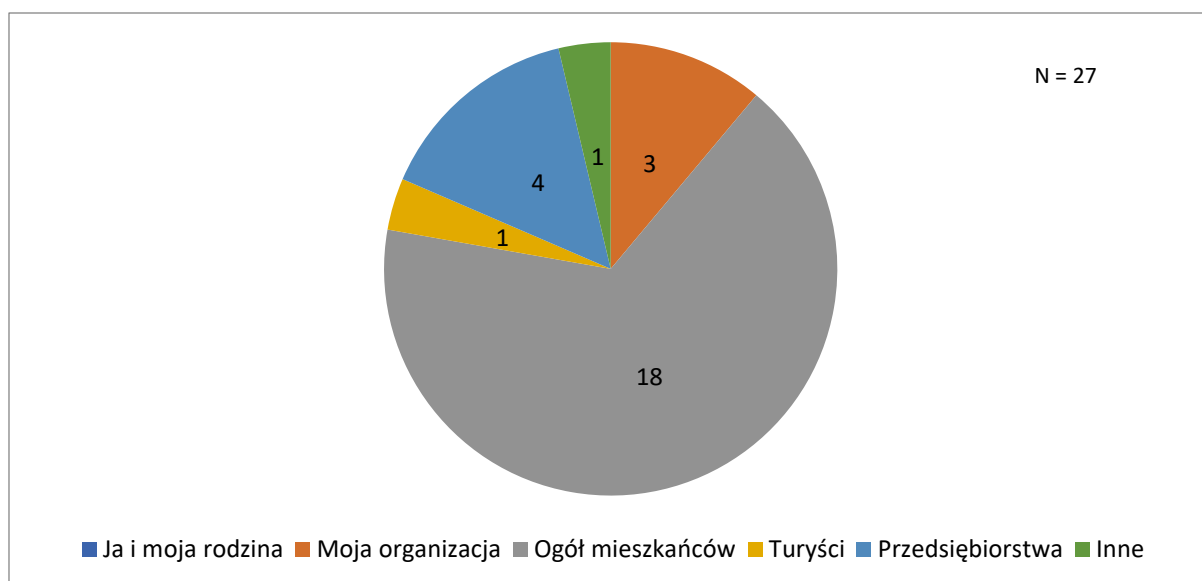
Wykres 16 Korzystanie z efektów działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach przez badanych mieszkańców

Źródło danych: Socjometr, badania własne, 2021

W kontekście zauważonych zmian na obszarze LGD Brama Beskidu warto przytoczyć opinię beneficjentów. Postawiono im pytanie kto jest głównym odbiorcą efektów zrealizowanych przez nich projektów. Zdecydowana większość z nich (18 na 27 badanych) wskazała, iż ogół mieszkańców. Żaden z nich nie wskazał siebie i swojej rodziny, a tylko czterech wskazało przedsiębiorstwa (w tym swoją firmę).

Wykres 17 Główni odbiorcy efektów zrealizowanych projektów – opinie beneficjentów

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

6. Odpowiedź na wszystkie pytania badawcze.

Przedstawione w tym rozdziale treści związane są ściśle z metodyką badań i postawionymi pytaniami badawczymi. A zatem zostały tu w skrótovej formie zaprezentowane oceny: wpływu działania LGD na realizację głównych celów LSR; rozwoju kapitału społecznego; rozwoju przedsiębiorczości; turystyki i dziedzictwa kulturowego, rozwiązywania problemów grup defaworyzowanych, innowacyjności projektów, realizacji projektów współpracy; funkcjonowania biura LGD i procesu wdrażania LSR; wartości dodanej uzyskanej w wyniku działania LGD.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

W LSR dla obszaru LGD Brama Beskidu określono dwa cele ogólne: *Poprawa atrakcyjności obszaru wzmacniając powiązanie społeczności lokalnej z obszarem, oraz Wzmacnianie konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD Brama Beskidu*. W pierwszym celu ogólnym zakładano, że dzięki zaplanowanym w LSR przedsięwzięciom inwestycyjnym zmierzającym do realizacji celu pierwszego utworzona zostanie niekomercyjna i ogólnodostępna oferta udostępniania dziedzictwa kulturowego, o charakterze edukacyjnym i kulturalnym, a także szersza oferta zagospodarowania czasu wolnego, czy aktywizacji i integracji mieszkańców. Założono także, że realizacja celu pierwszego przyczyni się do redukcji marginalizacji i wykluczenia społecznego osób znajdujących się w gorszej sytuacji ekonomicznej. Efektem końcowym miała być poprawa atrakcyjności obszaru i wzmacnianie więzi lokalnych, a tym samym ograniczenie wyludniania się obszaru. W drugim celu ogólnym założono, iż jego realizacja przyczyni się do wzrostu konkurencyjności gospodarczej obszaru, a także do wzmocnienia współpracy gospodarczej lokalnych przedsiębiorców. Efektem przedsięwzięć realizowanych w ramach tego celu miało być ograniczenie poziomu bezrobocia, a tym samym ubóstwa rodzin.

Z przeprowadzonej analizy danych pozyskanych z BDL za lata 2015-2020, a także danych wynikających z analizy realizacji planu rzeczowego i finansowego przedsięwzięć zapisanych w LSR stwierdzono, iż nastąpiły korzystne zmiany w każdym z problemowych obszarów. Potwierdziły to także badania metodą wywiadu pogłębionego (IDI) przeprowadzone w biurze LGD oraz badania fokusowe (FGI) z przedstawicielami zarządu i rady programowej LGD, a także badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców i beneficjentów działań LGD Brama Beskidu. Trudno jednak precyzyjnie określić, czy zmiany te nastąpiły wyłącznie pod wpływem działalności LGD Brama Beskidu, bo przecież na obszarze działa wiele organizacji pozarządowych, trzy samorządy lokalne, liczni przedsiębiorcy i aktywni mieszkańcy, którzy poprzez różnego rodzaju przedsięwzięcia mają

wpływ na jakość życia ogółu społeczności i turystów wizytujących ten obszar. Niemniej, przedsięwzięcia zrealizowane w ramach obu celów ogólnych (i celów szczegółowych) zapewne miały też pozytywny wpływ na osiągnięcie założonych celów ogólnych LSR– mimo, iż osiąganie zakładanych wskaźników rzeczowych nie było równomierne w czasie z uwagi na pandemię CoViD-19.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Wpływ działalności LGD na kapitał społeczny obszaru Brama Beskidu jest nie do przecenienia. Świadczą o tym zarówno wyniki badań związane z uczestnictwem mieszkańców i przedsiębiorców w działaniach edukacyjnych, imprezach i festynach (cyklicznych

i okazjonalnych) organizowanych przez LGD. Jeśli przyjmiemy określenie kapitału społecznego jako zasób społeczeństwa obywatelskiego, co w konsekwencji wpływa na demokrację i jej jakość, to wartość kapitału społecznego można określić przy użyciu kilku mierników z grupy mierników strukturalnych (np. sieci społecznego zaangażowania) i mierników normatywnych (wartości, normy społeczne, wzajemne zaufanie). W prowadzonej ewaluacji nie skupialiśmy się wyłącznie na badaniu zmian jakościowych kapitału społecznego. Stąd trudno definitywnie określić na ile zmiany jakościowe w kapitale społecznym są widoczne na obszarze LGD. Ingerencja w doskonalenie kapitału społecznego to nie tylko działalność samej LGD, lecz także wielu innych organizacji działających na analizowanym obszarze, w tym oświatowych, edukacyjnych, kulturalnych, czy NGOs. Nie do przecenienia jest tu też rola liderów lokalnych mających kapitalny wpływ na samoorganizowanie się społeczności w ważnych dla niej sprawach, czy chociażby poziom udziału w wyborach lokalnych i krajowych, będący wskaźnikiem postaw obywatelskich.

Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii jakości kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, występowanie z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Potwierdziły to zarówno wyniki badań mające na celu ocenę działań rzeczowych w ramach LSR, ale także badania IDI przeprowadzone w biurze LGD, badania FGI z przedstawicielami zarządu i rady programowej, oraz badania ankietowe mieszkańców i beneficjentów LGD. Mieszkańcy zauważają pozytywne zmiany m.in. w relacjach między sobą i podejmowanie takich inicjatyw, które mają służyć grupom defaworyzowanym np. seniorom. Beneficjenci LSR, w zdecydowanej większości stwierdzili na przykład, iż efekty ich działań mają służyć nie tyle im samym i ich rodzinom,

a przede wszystkim innym, a ponadto zauważyli, iż wiele podejmowanych inicjatyw z góry

zakłada, iż będą one realizowane dla dobra ogółu. To są przykłady pozytywnych postaw w społeczności lokalnej, które mogą i często są impulsem dla innych do podobnych zachowań.

6.3. Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość może być definiowana w dwojaki sposób – jako cecha charakterystyczna dla osoby skłonnej do podejmowania określonych działań oraz jako przedsięwzięcie, czyli podjęcie i prowadzenie jakiejś działalności. Rozpatrywana jako cecha, a więc jako skłonność do podejmowania działań, niekonwencjonalnych przedsięwzięć, związanych z ryzykiem, odpowiedzialnością, ale także umiejętność dostrzegania potrzeb własnych i otoczenia oraz wykorzystywania w tym celu nadarzających się okazji i innowacyjnych pomysłów. Natomiast przedsiębiorczość rozpatrywana jako tworzenie czegoś nowego, to proces budowania lub rozwijania firmy celem generowania korzyści (w postaci materialnej lub niematerialnej) mających służyć przedsiębiorcy, jego rodzinie, jego firmie, ale też otoczeniu.

W prowadzonych przez nas badaniach ewaluacyjnych skupiliśmy się głównie na tym drugim podejściu do przedsiębiorczości, a więc na prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej. Analizując dane dotyczące liczby i zakresu naborów wniosków aplikacyjnych, stwierdziliśmy, iż największym zainteresowaniem cieszyły się nabory wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej oraz rozwój już istniejących przedsiębiorstw, w tym na przedsięwzięcia związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Potwierdziły to badania IDI przeprowadzone w biurze LGD, a także badania ankietowe mieszkańców i przedsiębiorców. Mimo pandemii wyznaczone w LSR wskaźniki dla zakontraktowanych przedsięwzięć zostały osiągnięte, aczkolwiek w niektórych przypadkach z opóźnieniem. Z badań wynika, iż w kolejnej LSR należy także wziąć pod uwagę przedsiębiorczość, przeznaczając określone środki na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw, mają one bowiem wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, wyzwalanie inicjatyw indywidualnych i społecznych, budowanie dobrych relacji osobistych i biznesowych, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych, a w rezultacie na rozwój lokalny.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Turystyka – jak zauważono w LSR – ma kluczowe znaczenie dla obszaru LGD Brama Beskidu. Na obszarze analizowanej LGD Brama Beskidu istnieje bogactwo walorów środowiska naturalnego, miejsca widokowe, liczne szlaki górskie, rowerowe, konne, szlaki turystyki wodnej na Popradzie i Dunajcu. Ważnymi elementami składającymi się na szeroko pojmowaną turystykę są nie tylko wymienione tu walory, ale także infrastruktura turystyczna na szlakach, baza noclegowa i dostępność komunikacyjna. W odniesieniu do infrastruktury turystycznej

w postaci bazy noclegowej, badania wykazały, iż w analizowanym okresie nie nastąpiły zmiany (liczba całorocznie dostępnych miejsc noclegowych pozostała na tym samym poziomie, jak w roku 2015). W badaniach tych wzięto pod uwagę oficjalne dane statystyczne z BDL dotyczące obiektów świadczących usługi całorocznie, ale nie uwzględniono np. obiektów gospodarstw agroturystycznych, z uwagi na to, iż w zdecydowanej większości są one sezonowo udostępniane turystom i w związku z tym nie znajdują się w bazach statystycznych.

Z całą pewnością infrastruktura turystyczna, w tym baza noclegowa i gastronomiczna ma wpływ na atrakcyjność obszaru LGD Brama Beskidu, którego walory turystyczne są nie do przecenienia. Na obszarze LGD może być i jest realizowany każdy rodzaj turystyki. Potwierdziły to zebrane dane statystyczne oraz badania IDI. W analizowanym okresie na rozwój działalności turystycznej i jej infrastruktury zapewne miała wpływ pandemia CoViD-19 i wprowadzone w związku z tym ograniczenia w ruchu turystycznym. Mimo to, zapisane w LSR przedsięwzięcia związane z turystyką i zaplanowane wskaźniki zostały w znakomitej większości osiągnięte. W przyszłej LSR należałoby zaplanować środki na doskonalenie i rozwój infrastruktury turystycznej, w tym hotelarskiej.

6.5. Grupy dewaforyzowane

Grupy defaworyzowane – to osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, zawodowym, kulturowym itp. Wszystkie te konteksty wykluczenia społecznego wpływają na drastyczne obniżenie poziomu życia. Do osób wykluczonych planowane i kierowane są działania promujące i kształtujące postawy przedsiębiorcze, działania edukacyjne i warsztaty aktywizujące zawodowo i społecznie, zwiększające ich szanse na inkluzję społeczną, kulturową, czy szanse znalezienia zatrudnienia na rynku pracy. W LSR analizowanej LGD Brama Beskidu zwrócono uwagę głównie na dwie grupy wykluczonych. Pierwsza grupa to osoby bezrobotne w wieku poniżej 30 lat nie znajdujące możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy z uwagi na brak doświadczenia zawodowego lub brak odpowiedniego do potrzeb rynku wykształcenia. Druga grupa to osoby w wieku 50+ z uwagi na pogorszenie stanu zdrowia lub tzw. wypalenie zawodowe.

Analizując dane statystyczne dotyczące poziomu bezrobocia w okresie 2016-2020 na obszarze LGD Brama Beskidu stwierdzono, iż poziom bezrobocia ogółem w dwu gminach wchodzących w skład LGD obniżył się, natomiast w jednej gminie nieznacznie wzrósł (o 0,7% w porównaniu z rokiem 2015). Wzrost bezrobocia poza wykluczeniem z lokalnego rynku pracy, wiąże się także ze skalą migracji ludności w poszukiwaniu pracy. W analizowanym

okresie wskaźnik migracji na obszarze LGD Brama Beskidu wzrósł np. w gminie Łącko w 2020 roku do poziomu -87 (w 2016 miał on wartość 0). W gminie Stary Sącz przez cały okres wskaźnik ten był dodatni, by w 2020 nagle osiągnąć wartość ujemną (-28). Patrząc jednak na dane statystyczne dotyczące liczby beneficjentów pomocy społecznej wskaźnik ten znacznie się obniżył w porównaniu z rokiem 2015, ale jest on jeszcze dwukrotnie wyższy niż średnia dla województwa małopolskiego. A zatem w kolejnej LSR należy zwrócić uwagę na grupy defaworyzowane, bo w tym zakresie jest jeszcze pole do podjęcia działań interwencyjnych.

6.6. Innowacyjność

Innowacja jest pojęciem różnie definiowanym i różne też czynniki brane są pod uwagę przy określaniu wskaźników innowacyjności. Biorąc pod uwagę innowację w klasycznym ujęciu, to można ją określić jako pojęcie odnoszące się do podejmowania nowej działalności, świadczenia nowych usług, lub jako wdrożenie nowego lub znacznie udoskonalonego produktu lub usługi, wprowadzenie nowej metody organizacyjnej w firmie lub w procesie produkcji, ale też jako wprowadzenie nowych form relacji z klientem. Natomiast innowacyjność jest szerokim pojęciem zawierającym w sobie zarówno pojęcie innowacji produktowej i usługowej, jak i pojęcie innowacyjności. A zatem innowacyjność można zdefiniować jako cechę przedsiębiorstwa przejawiającą się w zdolności i motywacji do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce najnowszych wyników badań naukowych, nowych koncepcji, nowych wynalazków. Innowacyjność to też prace polegające na doskonaleniu i rozwoju już istniejących technologii w sferze produkcji, eksploatacji i usług; to wprowadzanie nowych rozwiązań w organizacji i zarządzaniu oraz doskonalenie i rozwój infrastruktury, np. dla gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji.

W odniesieniu do analizowanej LGD, innowacyjność projektów, dla których składane były wnioski aplikacyjne o wsparcie finansowe, określana była w oparciu o ustalone wcześniej kryteria określające cechy innowacyjności. Dla rady programowej był to niejednokrotnie problem z jednoznaczną oceną, czy dany projekt ma rzeczywiście cechy innowacyjności. Przykładem może być projekt, którego innowacyjność polegała na komplementarności podejmowanych działań promocji obszaru oraz zastosowaniu nowoczesnych technik marketingowych do prezentacji dorobku artystycznego i kulturowego. Zalecane kryteria innowacyjności zostały jednak ustalone jako uniwersalne dla wszystkich regionów, tymczasem zarówno z teorii jak i praktyki wynika, że ten sam projekt może być w jednym regionie postrzegany jako innowacyjny, charakteryzujący się cechami nowości, a w innym jako znany (nieinnowacyjny). Stąd pojawiające się różnice ocen innowacyjności między radą programową a Urzędem Marszałkowskim. Badania IDI i FGI wykazały, iż w takich przypadkach UM – mimo pierwotnie stawianych zastrzeżeń odnośnie stopnia innowacyjności danego projektu – po wyjaśnieniach rady programowej akceptował decyzję rady.

6.7. Projekty współpracy

Projekty współpracy, jakie przygotowują i realizują lokalne grupy działania polegają na wykorzystaniu zdolności i umiejętności tworzenia więzi i współdziałania z innymi LGD. Innymi słowy projekty współpracy polegają nie tylko na realizacji wspólnych celów, ale także na umiejętności zespołowego wykonywania zaplanowanych zadań i wspólnego rozwiązywania problemów ważnych dla obszarów działania LGD uczestniczących w takim projekcie.

Przeprowadzone badania wykazały, że LGD Brama Beskidu uczestniczyła wraz z czterema innymi LGD w realizacji jednego projektu współpracy pn. „Nasze lokalne dziedzictwo – poznaj, szanuj, rozwijaj”, wykorzystującego walory przyrodnicze, turystyczne, kulturowe, produkty lokalne uczestniczących w nim LGD. W projekcie zaangażowane były m.in. grupy defaworyzowane, a jego realizacja przyniosła korzyści w postaci wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego, rozwoju lokalnego i turystyki. Projekt polegał na organizacji promocji na obszarze każdej LGD w postaci festiwali przedsięwzięć reprezentujących poszczególne LGD. Zaplanowane w projekcie działania przyczyniły się do promocji i wzajemnego przenikania się dorobku kulturowego, ludowego i tradycji uczestniczących w nim twórców z poszczególnych LGD.

Badania IDI w biurze LGD Brama Beskidu potwierdziły, iż projekt odniósł sukces. Współpraca w czasie realizacji projektu była pomyślna i wnosząca wiele nowego w relacje wzajemne, projekty przebiegały sprawnie i w czasie ich realizacji nie występowały jakieś znaczące problemy. Stąd zapewne współpraca ta będzie kontynuowana. Są już pomysły na dwa projekty współpracy – jeden dotyczący promocji produktów lokalnych, inny to budowanie wspólnej marki lokalnej.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Oceny funkcjonowania analizowanej LGD dokonano w oparciu o dane z materiałów i dokumentów pozyskanych z biura LGD, badań IDI przeprowadzonych z pracownikami biura, badania FGI, w którym uczestniczyli przedstawiciele zarządu i rady programowej oraz z badań ankietowych przeprowadzonych z mieszkańcami i beneficjentami działań LGD Brama Beskidu.

Jak wskazują wyniki badań organizacja pracy biura LGD jest oceniana bardzo dobrze. Pracownicy biura są kompetentni, mają wiedzę i doświadczenie oraz potrafią w pełni wykorzystać swe kompetencje do właściwej organizacji pracy, współpracy z zarządem i radą programową, oraz w procesie informacji i doradztwa prowadzonego dla beneficjentów. Uczestniczyli oni w wielu szkoleniach, których tematyka poszerzała ich wiedzę, doskonaliła umiejętności poprzez zajęcia warsztatowe, uczyła współpracy w ramach projektów i współdziałania z klientami. Przebieg organizowanych i prowadzonych naborów wniosków

przebiegał sprawnie i jak wskazują oceny beneficjentów, pracownicy byli kompetentni i służyli radą i pomocą w procesach doradczych zarówno na etapie przygotowania wniosków aplikacyjnych, na etapie realizacji projektu i na etapie rozliczania projektu. Podobnie kompetentni, zdaniem uczestników badań ankietowych, byli pracownicy biura w realizacji planu komunikowania służąc informacją i doradztwem dla potencjalnych beneficjentów. Reasumując, działalność biura LGD w jego pięciu podstawowych funkcjach była bardzo dobra i można określić ją jako sprawna organizacja pracy biura, wysoka kompetencyjność w działaniu z uwagi na ustawiczne szkolenia poszerzające wiedzę i umiejętności; sprawność w realizacji planu komunikacji; sprawność i skuteczność w organizacji i przeprowadzania naboru wniosków; kompetencja w prowadzeniu działalności informacyjnej i doradczej.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Oceny procesu wdrażania dokonano w oparciu o materiały pozyskane z LGD Brama Beskidu, badania IDI z pracownikami biura, badania FGI z przedstawicielami zarządu i rady oraz dwa badania ankietowe – z mieszkańcami gmin wchodzących w skład LGD Brama Beskidu

i beneficjentów wsparcia ich projektów za pośrednictwem LGD.

Analiza wykazała, iż proces wdrażania LSR przebiegał bez problemów. Określone w LSR cele i przedsięwzięcia w miarę upływu czasu wdrażania nie ulegały dezaktualizacji, a więc zostały zdefiniowane poprawnie. Występowały niewielkie problemy z projektami kierowanymi do grup defaworyzowanych – w przyszłości należałoby skupić większą uwagę na tych grupach i bardziej precyzyjnie zidentyfikować ich potrzeby. Ponadto w trakcie wdrażania LSR zmieniały się potrzeby grup docelowych z uwagi na zmiany w otoczeniu, np. na rynku pracy przez pojawienie się grupy osób zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy z uwagi na pandemię (ale tego problemu nie można było przewidzieć na etapie budowy LSR). Badania ankietowe beneficjentów wykazały, że proces realizacji przez nich projektów przebiegał sprawnie – jakkolwiek w kilku przypadkach osiągnięcie założonych wskaźników nieco się opóźniło głównie z uwagi na pandemię, ale też z uwagi na długi proces procedowania wniosków aplikacyjnych i podwyżkę w tym czasie cen materiałów niezbędnych do realizacji projektu. Kryteria oceny projektów generalnie pozwalały na obiektywną ocenę składanych przez beneficjentów wniosków aplikacyjnych o wsparcie projektów. W przyszłości należałoby jednak pozostawić radzie programowej swobodę decyzji odnośnie oceny innowacyjności projektów.

Analiza realizacji planu rzeczowego i finansowego LSR nie budzi zastrzeżeń. Poziom osiągnięcia wskaźników rzeczowych i finansowych przez LGD Brama Beskidu zbliża ją do realizacji zaplanowanych w LSR celów. Badania IDI i FGI oraz badania ankietowe wskazują, iż realizacja tych celów i przedsięwzięć zapewne wpłynęła na rozwój obszaru LGD, ale wielkość

tego wpływu jest trudna do określenia, ponieważ poza LGD wpływ na rozwój obszaru miały także inne organizacje NGOs, samorządy lokalne i sami mieszkańcy działający indywidualnie dla siebie i swej rodziny, a pośrednio dla dobra ogółu.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

O wartości dodanej można mówić w aspekcie ekonomicznym (produkcja i usługi), a więc czymś dodatkowym, co można wycenić w pieniądzu, a także w aspekcie edukacyjnym, (w tym o poszerzaniu wiedzy, zdobyciu doświadczenia, umiejętności); w aspekcie społecznym (np. o budowaniu zaufania, rozpoznawalności, aktywizacji itp.). Najbardziej popularna definicja mówi, iż wartość dodaną stanowią wszystkie elementy jakiegoś działania, które zostały osiągnięte ponad efekty planowane, a można je w jakiś sposób wartościować (ewaluować).

Jak wykazały badania ankietowe przeprowadzone z mieszkańcami i badania FGI, których uczestnikiem byli przedstawiciele zarządu i rady programowej, LGD Brama Beskidu jest organizacją rozpoznawalną i identyfikowaną obecnie jako organizacja wspomagająca rozwój lokalny. A jeszcze kilka lat temu poziom rozpoznawalności był mały. LGD nie jest już postrzegane jako „instytucja czy agencja rozdająca pieniądze, lecz jako jedna z organizacji wpływających realnie na rozwój lokalny”. Jak wykazały badania, jest to zasługa całego zespołu – biura, rady programowej, zarządu. Swoją rolę w rozpoznawalności LGD mają także beneficjenci jej działań. Świadczy o tym chociażby znacznie większa niż w poprzednim okresie programowania liczba składanych wniosków aplikacyjnych o wsparcie przedsięwzięć.

Wartością dodaną jest też znacznie większa aktywność społeczna, np. większy udział beneficjentów w procesie budowy LSR (wykazały to badania ankietowe), a więc przejmujących odpowiedzialność za rozwój lokalny. Wartością dodaną jest także dobrze układająca się współpraca trójsektorowa, która przynosi wymierne efekty w rozwoju lokalnym, buduje porozumienie i wzmacnia współdziałanie, umacnia więzi społeczne w lokalnym środowisku. LGD wychodzi z inicjatywami, które podejmują inne organizacje działające na obszarze gmin, ale też coraz częściej wiele innych organizacji wychodzi z własnymi inicjatywami, np. szkoły, organizacje społeczne etc. Wydaje się, że w przeszłości inni mogli podejmować tego typu działania, które prowadzi LGD, ale zdaniem badanych „nie mieli odwagi przejąć odpowiedzialności za rozwój lokalny, a LGD to zrobiła i osiąga sukcesy.” Dowodem na pozytywny odbiór działalności LGD są pogłębione relacje z LGD i innymi aktorami rozwoju lokalnego, jakie po zakończeniu projektu utrzymują beneficjenci jej działania. Innym, wartym odnotowania aspektem związanym z wartością dodaną są działania promujące efekty wdrażania LSR i ich komplementarności z celami ogólnymi LSR.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

Stwierdzenia podsumowujące odnoszą się do analizowanego okresu wdrażania LSR przez LGD Brama Beskidu i obejmują analizę wyznaczoną metodyką i ramami ewaluacji tego procesu. Tak więc zostały one ujęte tu w odniesieniu do: podstaw budowy LSR, zaplanowanych w LSR celów ogólnych i szczegółowych, historii zmian wprowadzanych do dokumentu LSR, organizowanych naborów wniosków aplikacyjnych, realizacji planu rzeczowego i finansowego, realizacji projektów poza programem LEADER, realizacji projektów współpracy, realizacji planu komunikacji, organizacji pracy biura LGD, prowadzonego doradztwa, uczestnictwa w szkoleniach. A zatem w wyniku przeprowadzonych analiz można stwierdzić:

1. Opracowana strategia rozwoju dla obszaru LGD Brama Beskidu zawiera cele i przedsięwzięcia, które są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji społecznych problemy obszaru oraz wychodzą naprzeciw oczekiwaniom lokalnej społeczności zgłaszanym podczas konsultacji. LSR zakłada, że realizacja tych celów i przedsięwzięć przyczyni się do rozwiązania problemów wynikających z diagnozy obszaru oraz pomoże zniwelować słabe strony obszaru, a wykorzystać wskazane w analizie SWOT atuty oraz szanse. Analizując zaprezentowane wyżej dane statystyczne i ich tendencje zmian na przestrzeni mijającego okresu realizacji LSR, można stwierdzić, iż diagnoza postawiona w LSR była trafna. Zaplanowane cele i przedsięwzięcia odpowiadały opracowanej diagnozie i potrzebom mieszkańców. Grupy docelowe zostały określone prawidłowo. Dokonując analizy porównawczej zmian ilościowych na obszarze w zakresie ludnościowym – ogółu ludności, w tym w wieku przed-, po- i produkcyjnym, wskaźników bezrobocia, liczby przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców (i na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym), wskaźnika G (dochodów z podatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca), wydatków na 1 mieszkańca, pozycji gmin wchodzących w skład obszaru LGD w ogólnej liczbie gmin województwa małopolskiego, czy liczby turystycznych obiektów noclegowych, infrastruktury turystycznej etc. – można zauważyć znaczące zmiany *in plus*. Jednakże, do stwierdzenia na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów oraz niwelacji negatywnych zjawisk niezbędna jest głębsza analiza danych pozyskanych zarówno w wyniku prowadzonych badań ewaluacyjnych jak i innych prac diagnostycznych, np. dla potrzeb kolejnej LSR. Trudno bowiem analitycznie wydzielić oddziaływanie wdrażania LSR od innych działań podejmowanych przez wiele podmiotów na obszarze działania LGD oraz zmieniających się warunków makrospołecznych i makroekonomicznych.

2. Lokalna strategia rozwoju, jak każdy dokument strategiczny, jest do pewnego stopnia dokumentem otwartym, w którym w miarę upływu czasu i zmiany sytuacji

wewnętrznej i otoczenia zewnętrznego, niezbędne jest wprowadzanie zmian. W okresie wdrażania LSR opracowanej przez LGD Brama Beskidu niezbędne zmiany wprowadzane były głównie z uwagi na zmieniające się zarządzenia organów nadzorujących operacje zapisane w LSR, przyczyną drobnych zmian były także projekty współpracy, kiedy np. następowała zmiana partnera projektu. A więc wprowadzane zmiany w dokumencie LSR nie były spowodowane żadnymi nieprawidłowościami związanymi z działalnością LGD Brama Beskidu, czy błędami na etapie procesu budowania LSR. Potwierdzają to także wywiady pogłębione IDI z pracownikami biura LGD.

3. Zainteresowanie naborami mieszkańców zmieniało się w czasie. Były okresy, kiedy obserwowano wzmożone zainteresowanie składaniem wniosków aplikacyjnych, ale były także nabory, kiedy nie było wniosków, np. na inkubator przedsiębiorczości. Podobnie w przypadku pandemii, ogłoszono nabór tuż przed pandemią i z tego powodu było mniejsze zainteresowanie głównie na rozwój przedsiębiorczości. Zdecydowanie największą popularnością cieszyły się nabory wniosków aplikacyjnych na podejmowanie działalności gospodarczej, a w dalszej kolejności na jej rozwój. Ze sporym zainteresowaniem spotkały się też nabory wniosków o wsparcie projektów w ramach działania zachowanie dziedzictwa. Przeprowadzone badania jakościowe wykazały, iż wielkość budżetu na mijający okres programowania był adekwatny do potrzeb, a w przyszłości powinny być planowane przedsięwzięcia niekomercyjne oraz przedsięwzięcia organizacji społecznych.

4. Narzędziem służącym ewaluacji postępów w realizacji postępu rzeczowo-finansowego LSR są wskaźniki zakładane w trakcie tworzenia LSR. Stąd umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych. Analizując dane postępu rzeczowego realizacji celów i przedsięwzięć strategii można zauważyć, iż osiągnięcie zakładanych wskaźników nie jest równomierne w czasie. Przyczyną tego jest zapewne harmonogram naborów wniosków aplikacyjnych na poszczególne przedsięwzięcia, ale także zainteresowanie potencjalnych beneficjentów proponowanymi przedsięwzięciami i zapewne tzw. przyczyny obiektywne. Przypuszczenia, że przeszkodziła temu pandemia CoViD-19 potwierdziły się w badaniach jakościowych przeprowadzonych w biurze LGD metodą IDI. Przeprowadzone badania IDI wykazały także, że w trakcie wdrażania LSR występowały pewne trudności w osiąganiu wskaźników, dotyczyło to głównie zadań

w zakresie przedsiębiorczości. Jeśli chodzi o zagrożenia realizacji wskaźników do końca wdrażania LSR, to zdaniem respondentów w zasadzie nie ma takiego zagrożenia (jeśli nie będzie nowych restrykcji związanych z pandemią). Generalnie, postęp rzeczowy w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD Brama Beskidu nie budzi większych zastrzeżeń. Warto podkreślić, iż znaczna część spośród zaplanowanych wskaźników została już

zrealizowana. Poziom realizacji przedsięwzięć zbliża LGD Brama Beskidu do osiągnięcia zamierzonych w LSR celów.

5. Analizując budżet LGD Brama Beskidu zaplanowany na okres realizacji lokalnej strategii rozwoju można zauważyć, iż środki finansowe zostały podzielone między dwa cele ogólne w zbliżonej wielkości. Do końca maja 2021 roku przyznano na realizację przedsięwzięć ogółem 5 564 143,72 PLN, a wypłacono 3 914 446,47 PLN. Jak wynika z badań jakościowych, w czasie realizacji LSR zdarzały się alokacje środków finansowych, np. z inkubatora przedsiębiorczości (który nie zyskał zainteresowania) na rozwój przedsiębiorczości. Postęp finansowy w realizacji zaplanowanego budżetu nie budzi zastrzeżeń. Pandemia wpłynęła w niewielkim stopniu na realizację budżetu (przesunięcia w terminach osiągnięcia wskaźników i terminach rozliczenia umów).

6. W okresie objętym analizą, LGD Brama Beskidu uczestniczyła w realizacji jednego projektu współpracy pn. „Nasze lokalne dziedzictwo – poznaj, szanuj, rozwijaj”. W projekcie uczestniczyło cztery LGD. Projekt miał charakter innowacyjny, polegający na komplementarności podejmowanych działań oraz zastosowaniu nowoczesnych technik marketingowych (do prezentacji dorobku artystycznego i kulturowego przy pomocy form multimedialnych, udostępnianych szerokiemu gronu odbiorców). Efektem realizacji projektu było utworzenie: centrów produktu turystycznego promujących twórczość ludową oraz forum dialogu współpracy twórców lokalnych.

7. LGD Brama Beskidu w okresie wdrażania perspektywy finansowej 2014-2020 prowadziła sześć projektów poza programem LEADER, w tym cztery finansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego. Wartość wszystkich projektów prowadzonych poza RLKS wynosiła 12,5 mln PLN. Wszystkie te projekty mają kapitalne znaczenie dla regionu z uwagi na ich społeczny charakter, co potwierdziły także badania jakościowe.

8. Analiza danych dotyczących realizacji planu komunikowania wskazuje, iż LGD Brama Beskidu wykorzystywała wszystkie zaplanowane sposoby komunikowania, jakkolwiek część z nich stosowana była z dużą częstotliwością, a niektóre okazjonalnie. Wiele narzędzi komunikowania było typowymi, powszechnie stosowanymi – i one sprawdzały się najbardziej w opinii pracowników biura LGD. Korzystanie z wielu sposobów i narzędzi komunikacji sprzyja dotarciu do szerokiego spektrum grup wiekowych, zawodowych, defaworyzowanych itp. w społeczności lokalnej. Pandemia pokrzyżowała nieco realizację planu komunikacji, ograniczyła wydarzenia promocyjne i utrudniła spotkania informacyjno-konsultacyjne.

9. Analizując organizację pracy biura LGD oparto się na badaniach IDI. Wynika z nich, iż podział obowiązków między pracowników wynika ze statutu LGD, zapisów w LSR oraz kompetencji pracowników. Jakkolwiek zaangażowanie czasowe pracowników w poszczególne czynności zależy od pełnionej funkcji i kompetencji, to jednak nie jest stałe, np. w okresie naborów wniosków aplikacyjnych większość czasu przeznaczają tej czynności.

10. Doradztwo świadczą wszyscy pracownicy biura, odbywa się ono głównie w biurze, lecz w okresie pandemii były to głównie porady telefoniczne. Z badań IDI wynika, iż generalnie sposób organizowania działań doradczych wybierany był w zależności od sytuacji. W biurze LGD istnieje odrębne pomieszczenie dla prowadzenia doradztwa, ale np. działalność szkoleniowo-doradcza prowadzona jest także na terenie gmin-członków LGD w pomieszczeniach administracyjnych urzędów gmin, lub jednostek podległych samorządowi gminnemu (np. biblioteki, ośrodki kultury), tam też pracownicy mają okazjonalne dyżury informacyjno-doradcze. Oceniając wpływ doradztwa na jakość składanych wniosków aplikacyjnych, badania IDI wykazały, iż jest on zauważalny – osoby korzystające z doradztwa przygotowują poprawnie wnioski aplikacyjne oraz inne dokumenty związane z prowadzeniem projektu i jego rozliczaniem. Dlatego tej formie wsparcia wnioskodawców należy w przyszłości przywiązywać wciąż dużą wagę.

11. Kompetencje pracowników uzależnione są w dużej mierze od ustawicznego doskonalenia. W okresie objętym analizą, pracownicy biura LGD Brama Beskidu uczestniczyli w 37 szkoleniach. Tematyka największej liczby szkoleń związana była z zasadami przygotowania i wdrażania lokalnych strategii rozwoju, prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych, działalności jednostek sektora finansów publicznych a także z zakresu podstaw prawnych przygotowania wniosków aplikacyjnych i dokumentacji rozliczeniowej, zakładania działalności gospodarczej. W badaniach IDI pracownicy biura jako najbardziej przydatne wskazali szkolenia z zakresu procedur oceny wniosków aplikacyjnych oraz szkolenia z zakresu RODO. Oczekiwania pracowników dotyczące szkoleń w przyszłości to: prawne aspekty funkcjonowania NGOs, doskonalenie umiejętności interpersonalnych, kształcenia cech liderów społeczności lokalnej, a także z zakresu ochrony RODO.

12. Jak wskazują badania FGI, rozpoznawalność i prestiż LGD Brama Beskidu na obszarze objętym jej działalnością są znaczne. Jeszcze kilka lat temu poziom rozpoznawalności był mały. W ostatnim okresie zanotowano jej wzrost, zarówno wśród organizacji samorządowych, NGOs, jak i wśród przedsiębiorców, ale też np. szkół. Wnioskodawców ubiegających się o wsparcie finansowe jest zdecydowanie więcej niż w poprzednim okresie programowania. Jest to zasługa całego zespołu – biura, rady, zarządu. LGD postrzegane jest już nie jako instytucja czy agencja rozdająca pieniądze, lecz jako jedna z organizacji wpływających realnie na rozwój lokalny.

13. Na obszarach wiejskich działają różnorodne organizacje pozarządowe i samorządowe. Czym zatem różni się działalność LGD od działalności innych organizacji, jaką wartość dodaną niesie s sobą jej specyfika działania. Tego typu pytania stawiane są wielokrotnie w sytuacji zwiększającej się rozpoznawalności i prestiżu LGD. Otóż w badaniach FGI przedstawiciele zarządu stwierdzili, że właściwie specyfika działania LGD „wydeptała ścieżki” w jednostkach samorządu terytorialnego, innych organizacjach samorządowych, przedsiębiorstwach, czy szkołach wychodząc z różnymi inicjatywami, projektami. Inni mogli też to robić, ale nie jest to praca łatwa. Jednak LGD udało się wypracować i osiągnąć współpracę trójsektorową. I to jest ta właśnie wartość dodana – współpraca trójsektorowa, która przynosi wymierne efekty w rozwoju lokalnym, buduje porozumienia i współpracę umacnia więzi społeczne w lokalnym środowisku.

14. Bardzo ważną kwestią jest podmiotowość rady w LGD. Dlatego zadaliśmy takie pytanie w badaniach FGI. Badania wykazały, iż rada posiada znaczącą podmiotowość i decyzyjność. Świadczą o tym m.in. oceny wniosków aplikacyjnych, które są akceptowane przez urząd marszałkowski (nawet jeśli zdarzy się sytuacja, iż UM ma pewne zastrzeżenia do oceny, to rada podtrzymuje swą decyzję i w rezultacie wniosek jest akceptowany przez UM).

15. LGD Brama Beskidu jest grupą, która realizuje projekty finansowane także z innych programów, nie tylko PROW. Podejmuje też projekty grantowe, których realizacja wymaga od LGD znacznie większej odpowiedzialności, ale przynosi efekty nie tylko wymierne, lecz także w formie współpracy z organizacjami pozarządowymi. Problemem przy realizacji projektów grantowych jest ich procedura finansowania (wkład własny i długi okres oczekiwania na zwrot środków finansowych).

16. Wielofunduszowość realizacji LSR jest korzystna. Wykazały to badania FGI przeprowadzone z zarządem LGD Brama Beskidu, która jest już do tego przygotowana, ponieważ w obecnym okresie prowadziła projekty finansowane spoza programu LEADER. Jednak z uwagi na plany powiększania obszarów LGD, niezbędne jest wzmocnienie personalne biura LGD i podniesienie sprawności działania (zwłaszcza w obliczu zmiany struktury organizacyjnej i nawiązywania współpracy z nowymi podmiotami).

17. Konkluzją przeprowadzonych z zarządem badań FGI jest opinia, iż każdy okres programowania jest coraz trudniejszy dla LGD Brama Beskidu. Przyczyną tego są z jednej strony nowe wyzwania stawiane sobie przez LGD, a z drugiej coraz bardziej rozbudowane procedury aplikowania o środki finansowe na wsparcie podejmowanych przez beneficjentów przedsięwzięć. Ponadto beneficjenci są bardziej świadomi swoich kompetencji i możliwości rozwoju i w związku z tym mają więcej oczekiwań wobec pracowników biura i organów

statutowych LGD, a to z kolei generuje konieczność podnoszenia poziomu kompetencji pracowników i władz LGD.

8. Spis tabel i wykresów.

Rysunek 1 Usytuowanie obszaru LGD Brama Beskidu	21
Tabela 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszaru LGD Brama Beskidu,	22
Tabela 2. Dochody gmin wiejskich obszaru LGD Brama Beskidu (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej).....	23
Tabela 3 Tabela 5.1.5. Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)	25
Tabela 4 Pracujący ogółem i według płci w gminach wiejskich obszaru LGD Brama Beskidu,	26
Tabela 5 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)	27
Tabela 6 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2020 (stan na 31.12).....	28
Tabela 7 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszarów LGD Brama Beskidu, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12.).....	29
Tabela 8 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2016-2019 (stan na 31.12)	30
Tabela 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD Brama Beskidu oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12)	31
Tabela 10 Historia dokonywanych zmian w LSR dla obszaru LGD Brama Beskidu	37
Tabela 11 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych.....	42
Tabela 12 Nabory wniosków aplikacyjnych w okresie wdrażania LSR przez LGD Brama Beskidu	44
Tabela 13 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD Brama Beskidu (stan na 31.05.2021)	39
Tabela 14 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD Brama Beskidu w latach 2016-2021 (stan na 31.05.2021).....	46
Tabela 15 Projekty i działania realizowane przez LGD Brama Beskidu poza programem LEADER (stan na 31.05.2021).....	50
Tabela 16 Szkolenia pracowników LGD Brama Beskidu w okresie 01.01.2016-31.05.2021	55
Tabela 17 Szkolenia członków organów statutowych LGD Brama Beskidu w okresie 01.01.2016-31.05.2021.....	58
Tabela 18 Plan działań komunikacyjnych LGD Brama Beskidu w okresie wdrażania LSR.....	62
Tabela 19 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	65
Tabela 20 Relacje beneficjentów z LGD po zakończeniu realizacji projektu	66
Tabela 21 Liczba podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego przez biuro LGD Brama Beskidu w okresie 31.12.2016-31.05.2021	67
Tabela 22 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Brama Beskidu na różnych etapach prowadzenia operacji	69
Tabela 23 Zakres pomocy LGD Brama Beskidu udzielonej beneficjentom przez LGD Brama Beskidu na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów	70
Tabela 24 Ocena wsparcia doradczego beneficjentów na etapie realizacji projektu – opinie beneficjentów.....	71
Tabela 25 Ocena wsparcia doradczego biura LGD na etapie rozliczania projektu – opinie beneficjentów.....	72
Tabela 26 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Brama Beskidu	73

Tabela 27 Problemy w czasie realizacji lub rozliczania projektu – opinie beneficjentów	74
Tabela 28 Wiek i płeć respondentów – mieszkańców LGD Brama Beskidu	76
Tabela 29 Opinie mieszkańców obszaru LGD odnośnie zmian na obszarze działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach	78
Tabela 30 Opinie mieszkańców obszaru LGD odnośnie obszarów wymagających dofinansowania na obszarze działania LGD Brama Beskidu	80
Tabela 31 Źródła informacji o LGD Brama Beskidu dla mieszkańców - uczestników badania	81
Tabela 32 Korzystanie z efektów działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach przez badanych mieszkańców.....	83

Wykres 1 Dochody gmin wiejskich obszaru LGD Brama Beskidu (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej)..	23
Wykres 2 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD Brama Beskidu, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)	27
Wykres 3 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.....	28
Wykres 4 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD Brama Beskidu oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12).....	32
Wykres 5 Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	66
Wykres 6 Relacje beneficjentów z LGD po zakończeniu realizacji projektu.....	67
Wykres 7 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD Brama Beskidu na różnych etapach prowadzenia operacji	70
Wykres 8 Zakres pomocy LGD Brama Beskidu udzielonej beneficjentom przez LGD Brama Beskidu na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów	71
Wykres 9 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD Brama Beskidu	74
Wykres 10 Problemy w czasie realizacji lub rozliczania projektu – opinie beneficjentów	75
Wykres 11 Wiek i płeć respondentów – mieszkańców LGD Brama Beskidu.....	76
Wykres 12 Wiek respondentów	77
Wykres 13 Zmiany na obszarze działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach w opinii badanych mieszkańców obszaru.	79
Wykres 14 Opinie mieszkańców obszaru LGD odnośnie obszarów wymagających dofinansowania na obszarze działania LGD Brama Beskidu	80
Wykres 15 Źródła informacji o LGD Brama Beskidu dla mieszkańców - uczestników badania.....	82
Wykres 16 Korzystanie z efektów działania LGD Brama Beskidu w ostatnich pięciu latach przez badanych mieszkańców.....	83
Wykres 17 Główni odbiorcy efektów zrealizowanych projektów – opinie beneficjentów	84

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru Brama Beskidu Lokalna Grupa Działania

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Bramy Beskidu Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Brama Beskidu Lokalna Grupa Działania

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

wolnego czasu					
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.
b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) 18-25 lat
- b) 26-35 lat
- c) 36-45 lat
- d) 46-55 lat
- e) 56-65 lat
- f) 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów Brama Beskidu Lokalna Grupa Działania

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Bramy Beskidu Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Brama Beskidu Lokalna Grupa Działania

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- a) Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- b) Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- c) Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- d) Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- e) Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
--	-----	-----

Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
---	--------------------------	--------------------	-------------------	------------------------	------------------------------	--

Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyc/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? *Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? *Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.*

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? *Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.*

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD

- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- a) Tak → *Proszę odpowiedzieć na następne pytanie.*
- b) Nie → ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie